

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ

ANABİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

SOSYAL BİLGİLER

ÖĞRETMENLERİNİN PANDEMİ

DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM

DENEYİMLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

SUAT MERİÇ

SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ

BİLİM DALI

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
PANDEMİ DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Suat MERİÇ

Danışman:

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Antalya, 2022

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitű tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

...../...../202..

Suat MERİÇ

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..... 'nın bu çalışması ..... tarihinde jürimiz tarafından
..... Ana Bilim Dalı ..... (Tezli Yüksek Lisans Programında
Yüksek Lisans Tezi) (Tezsiz Yüksek Lisans Programında **Dönem Projesi**) (Doktora
programında **Doktora Tezi**) olarak **oy birliği/oy çokluğu** ile kabul edilmiştir. (Uyarı: bu form
hazırlanırken program ve derece için ilgili olan yazılmalı diğerleri silinmelidir)

İmza

Başkan : (Unvan) Adı Soyadı

(Çalıştığı Kurum, Fakülte, Bölüm) .....

Üye : (Unvan) Adı Soyadı

(Çalıştığı Kurum, Fakülte, Bölüm) .....

Üye (Danışman) : (Unvan) Adı Soyadı

(Çalıştığı Kurum, Fakülte, Bölüm) .....

YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİNİN/ DÖNEM PROJESİNİN ADI: Sosyal Bilgiler
Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitim Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından
uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarihli ve ..... sayılı
kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Akademik çalıőmalarımın bir baőlangıcı ve ilerleyen yıllarımda bana büyük getirileri olacağına inandığım bu çalışmamda bilgi birikimi, hayat tecrübesi, kiőiliđi ile her zaman örnek alacağım, güvenini hep yanımda hissettiğim değerli tez danıőmanım Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA'ya yardımlarından ve bu tezin tamamlanmasında gösterdiği titiz çalıőmalarından dolayı őükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca engin bilgilerinden, tecrübelerinden yararlandığım beni her konuda cesaretlendiren ve desteklerini hep arkamda hissettiğim Prof. Dr. Ahmet KÖÇ'e sonsuz teşekkür ederim.

Çalıőmalarımda bana akademik anlamda her konuda destek sağlayan, bilgilerini, hoőgörülerini ve güler yüzlerini hiç eksik etmeyen Dr. őerife ZEYBEKOĞLU ve Dr. őevki Yetkin ODABAŐI'na tüm yardımları için teőekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında ve aldığım bütün kararlarda her zaman yanımda olan, beni destekleyen, çalıőmalarım boyunca bilgisinden ve tecrübesinden yararlandığım hayat arkadaőıma ve varlıklarıyla bana yaşam sevinci veren gözbebeklerim, evlatlarıma sonsuz teőekkürlerimi sunarım. Son olarak bugünlere gelmemde en büyük emeğe sahip olan canım annem ve babama sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN PANDEMİ DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

MERİÇ, Suat

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Haziran-2022, 85 Sayfa

Bu araştırmada 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminden itibaren etkili olan pandemi sebebiyle derslerinde uzaktan eğitimi deneyimleyen sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürecin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma karma yöntem araştırma yaklaşımlarından biri olan açıklayıcı desene göre tasarlanmıştır. İlk olarak öğretmenlerin “Uzaktan Eğitim Algıları” ölçeğine verdikleri yanıtlarla nicel veriler ortaya konulmuştur. Nicel verilerde elde edilen sonuçları açıklamak için öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapıp nitel veri toplanmıştır. Bu araştırmanın verileri Antalya iline bağlı 5 merkez ilçede, resmi ve özel okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilmiştir. Nicel verilerin çalışma grubu toplam 211 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 15’i ile nitel verilerin elde edildiği çalışma grubu oluşturulmuştur.

Nicel araştırma sonucunda “Uzaktan Eğitim Algıları” ölçeğinden elde edilen verilerin öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, hizmet süresi, okul türü ve haftalık ders verme sürelerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Verilerin analizinde, verilerin normal dağılım göstermesi nedeni ile parametrik yöntemlerden bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmada görüşme kayıtları dinlenmiş ve yazılı hale getirilmiştir. İçerik analizinde tüm görüşler kodlanmıştır. Daha sonra her kod için frekanslar belirlenmiştir.

Analiz sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının cinsiyete, medeni duruma, okul türüne ve yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı; hizmet süresi ve haftalık ders verme süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre bu sürecin olumlu yönleri;

zor koşullar altında bile eğitimin devam etmesi, zamandan ve mekândan bağımsız olma, sağlıklı bir ortamda kalabalıktan uzak ders işleyebilme imkânı, derslerde teknoloji kullanımının artması, ulaşım maliyetlerinin ortadan kalkması ve zaman tasarrufu olarak sıralanabilir. Olumsuz yönleri ise öğrenci-öğretmen iletişiminin azalması, akran eğitiminin olmaması, sosyalleşmenin azalmasına bağlı olarak yalnızlaşma, alt yapı eksikliklerine bağlı olarak katılımın az olması, kazanımları edinme konusunda yaşanan zorluklar ve öğrencilerde artan ekran bağımlılığı şeklinde belirtilebilir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, Pandemi, Uzaktan Eğitim, Acil Uzaktan Eğitim.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to reveal the opinions of social studies teachers who have experienced distance education in their classes due to the pandemic, which has been effective since the spring semester of the 2019-2020 academic year, on the positive and negative aspects of the process. The research was designed according to the explanatory design, which is one of the mixed method research approaches. First, quantitative data were revealed with the answers given by the teachers to the scale of "Distance Education Perceptions". To explain the results obtained in the quantitative data, semi-structured interviews were conducted with the teachers and qualitative data were collected. The data of this research were obtained from social studies teachers working in 5 central districts of Antalya province. The study group of quantitative data consists of a total of 211 social studies teachers. A study group was formed with 15 of these teachers, in which qualitative data were obtained.

As a result of the quantitative research, it was examined whether the data obtained from the "Distance Education Perceptions" scale showed significant differences according to teachers' gender, age, marital status, length of service, school type and weekly teaching time. In the analysis of the data, independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used due to the normal distribution of the data. Content analysis and descriptive analysis methods were used together in the analysis of qualitative data. In the research, interview recordings were listened and written. In the content analysis, all opinions were coded. Then, frequencies were determined for each code.

As a result of the analysis, it was found that teachers' perceptions of distance education differed significantly according to gender, marital status, school type and age; It was determined that there was no significant difference according to the length of service and weekly teaching time. According to the findings obtained because of semi-structured interviews, the positive aspects of this process are continuing education even under difficult conditions, being independent of time and place, the opportunity to teach in a healthy environment away from the crowd, the increase in the use of technology in lessons, the elimination of transportation costs, and time savings. The negative aspects can be stated as the decrease in student-teacher communication, lack of peer education, loneliness due to decreased socialization, low participation due to lack of infrastructure, difficulties in acquiring achievements and increased screen addiction in students.

Keywords: Social Studies, Pandemic, Distance Education, Emergency Distance Education.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç.....	3
1.3. Önem.....	3
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar.....	4

BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim.....	5
2.1.1. Öğretimin Tanımı.....	6
2.1.2. Öğrenmenin Tanımı.....	7
2.2. Sosyal Bilgiler Eğitimi.....	8
2.2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	8
2.2.2. Sosyal Bilgilerin Amacı ve Önemi.....	10
2.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	13
2.2.3.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	13
2.2.3.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	13
2.2.3.3. Yansıtıcı Düşünce Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	13
2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünya'daki Tarihsel Gelişimi.....	14
2.2.5. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Gelişimi.....	15
2.2.6. Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları.....	16
2.3. Uzaktan Eğitim.....	17
2.3.1. Uzaktan Eğitimin Tanımı.....	17
2.3.2. Uzaktan Eğitimin Tarihçesi.....	18
2.3.3. Acil Uzaktan Eğitim.....	20
2.3.4. Uzaktan Eğitimin Avantajları.....	21
2.3.5. Uzaktan Eğitimin Dezavantajları ve Sınırlılıkları.....	23
2.3.6. Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim.....	25
2.4. İlgili Araştırmalar.....	26

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni.....	31
3.2. Çalışma Grubu.....	31
3.3. Verilerin Toplanması.....	32
3.4. Verilerin Analizi.....	33

BÖLÜM IV BULGULAR

4.1. Nicel Bulgular.....	35
4.2. Nitel Bulgular.....	39
4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Düşüncelerine Dair Bulgular.....	39
4.2.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Avantajları Hakkındaki Görüşleri.....	39
4.2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Dezavantajları Hakkındaki Görüşleri.....	45
4.2.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Dersinin Niteliğini Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşleri.....	51
4.2.1.4. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşler.....	55
4.2.1.5. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Derslere Yönelik Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşler.....	59
4.2.1.6. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Kazanımları Edinmesini Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	63
4.2.1.7. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin İş Yükünü Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	67
4.2.1.8. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerle İletişimi Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	69
4.2.1.9. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	72
4.2.1.10. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunların Çözümü İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	76

BÖLÜM V SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ.....	80
5.2. TARTIŞMA.....	82
5.3. ÖNERİLER.....	85
KAYNAKÇA.....	86
EKLER.....	96
EK-1 Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği	96
EK-2 Görüşme Formu.....	98
EK-3 Ölçek Kullanım İzni.....	99
EK-4 Etik Kurul Kararı.....	100
EK-5 Araştırma İzni.....	101
EK-6 Milli Eğitim Olur Yazısı.....	102
BİLDİRİM.....	103
ÖZGEÇMİŞ.....	104
İNTİHAL RAPORU.....	105

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Nicel Verilerin Elde Edildiği Öğretmenlerin Demografik Özellikleri.....	31
Tablo 3.2. Nitel Verilerin Elde Edildiği Öğretmenlerin Demografik Özellikleri.....	32
Tablo 3.3. Dağılımların Normalligi.....	33
Tablo 4.1. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Cinsiyete Göre T-testi Sonuçları.....	35
Tablo 4.2. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Medeni Duruma Göre T-testi Sonuçları.....	36
Tablo 4.3. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Okul Türüne Göre T-testi Sonuçları.....	37
Tablo 4.4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Yaşlarına Göre One Way ANOVA testi Sonuçları.....	37
Tablo 4.5. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Hizmet Sürelerine Göre One Way ANOVA testi Sonuçları.....	38
Tablo 4.6. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Uzaktan Eğitimde Haftalık Ders Verme Sürelerine Göre T-testi Sonuçları.....	38
Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Avantajları Hakkındaki Görüşleri.....	40
Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Dezavantajları Hakkındaki Görüşleri.....	46
Tablo 4.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Dersinin Niteliğini Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşleri.....	52
Tablo 4.10. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşler.....	56
Tablo 4.11. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Derslere Yönelik Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	60

Tablo 4.12. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Kazanımları Edinmesini Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	64
Tablo 4.13 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin İş Yükünü Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	67
Tablo 4.14. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerle İletişimi Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	70
Tablo 4.15. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlarla İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	73
Tablo 4.16. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunların Çözümü İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	76

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlık tarihi boyunca hayatın normal akışını etkileyen birçok olay yaşanmış, salgın hastalıklar, doğal afetler ve krizler sonrasında dünyada köklü değişimler olmuş ve hiçbir şey artık eskisi gibi olmamıştır. Geçmişte yaşanan bu durumlara benzer süreçleri yaklaşık iki yıldır tüm dünyada yaşamaktayız. İlk olarak 2019 yılı aralık ayında Çin’de ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs salgını (pandemi) pek çok alanı olduğu gibi eğitimi de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu dönem, ilkokul çağlarından üniversiteye kadar tüm öğrencileri, öğretmenleri ve eğitimin paydaşlarını etkilemiştir. Bu dönemi daha iyi anlayabilmek adına öncelikle şu kavramların açıklanmasına ihtiyaç vardır.

Salgın kavramı “belirli bir alanda, belirli bir grup insan arasında, belirli bir süre boyunca beklenenden daha fazla vaka görülmesi” olarak tanımlanırken epidemi, “bir topluluk veya bölgede görülen salgın” olarak tanımlanır. Pandemi ise “bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi” olarak tanımlanmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020a). Bu tanımlar incelendiğinde son iki yılda tüm dünyanın yaşadığı süreci pandemi kelimesiyle değerlendirmek son derece yerinde olacaktır.

Dünya tarihi incelendiğinde belirli zaman aralıklarında bu tip dönemler yaşanmış, ilk başta küçük çaplı başlayan hastalık, zamanla daha geniş kitlelere ulaşarak büyük çaplı sonuçlar doğurmuştur. Bu salgınların olumsuz etkilerini en aza indirmek için her ülke imkânları dâhilinde birtakım önlemler almıştır. Bunlar; tam kapanmaya gitme, eğitime ara verme, yolculuk kısıtlamaları, toplu alanları ve toplu etkinlikleri yasaklama gibi bulaş riskini azaltacak önlemlerin yanında; sağlık alanına yapılan yatırımlar ve sağlık sistemini güçlendirme çalışmalarıdır. Geçmişte yaşanan ve insan hayatına büyük etkileri olmuş olan başlıca salgınlar; veba, kolera, tifüs, çiçek, ebola ve grip gibi hastalıklardan kaynaklanmıştır (Söğüt, 2020, s.57).

İlk olarak 2019 yılının aralık ayı sonlarında, Çin'in Wuhan bölgesinde görülen, bulaştığı kişide ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi solunum yolu hastalıklarının belirtilerini gösteren Koronavirüs; kısa sürede tüm dünyaya yayılmış, ülkemizde de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020b). Bunun akabinde ülkeler geçmişte yaşanan salgın hastalıklarda olduğu gibi sahip oldukları imkânlar dâhilinde birtakım önlemler alarak süreci yönetmeye çalışmışlardır.

Türkiye'de ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Bu tarihten itibaren Covid-19 salgını ve bunun doğrudan ve dolaylı etkileri bazı zorlukları beraberinde getirerek günlük yaşam rutinini kesintiye uğratmış ve bu kesinti eğitim alanında da etkisini göstermiştir. Bu süreçte, Türkiye'de okullar ilk aşamada 16 Mart 2020 tarihinden 30 Nisan 2020 tarihine kadar tatil edilmiş, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde açık ve uzaktan eğitim uygulamaları kapsamında 3 TV Kanalı ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden eğitimlerin sürdürülmesine karar verilmiştir.

Alınan önlemlere rağmen salgının etkileri artarak devam etmiş, bu nedenle 29 Nisan 2020 tarihinde alınan bir kararla, 31 Mayıs 2020 tarihine kadar “uzaktan eğitime” geçileceği duyurulmuştur. Uzaktan eğitim sürecinde, öğrencilerin sınıf geçmeleri ile ilgili olarak birinci dönem notlarının geçerli olacağı ve her koşulda üst sınıfa geçecekleri açıklanmıştır (Anadolu Ajansı, 2020). Yükseköğretimde ise 12 Mart 2020'de eğitime ara verilmiş, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren 2019-2020 öğretim yılı bahar döneminin “tamamen açık ve uzaktan öğrenme sistemi” ile sürdürülmesine karar verilmiştir (YÖK, 2020).

Bu süreçte Türk Toplumunu “uzaktan eğitim” kavramını daha önce hiç duymadığı kadar duymuş, uzaktan eğitim adeta hayatımızın merkezine oturmuştur. Bu kavramı kısaca tanımlayacak olursak; uzaktan eğitim “yüz yüze eğitimin mümkün olmadığı, öğretmenler ve öğrencilerin farklı zaman ve mekânlarda bulunmalarından dolayı, derslerin işlenmesi ve öğrenmenin kolaylaştırılması için bilgi teknolojilerinin aktif bir şekilde kullanılmasına dayalı düzenlenen bir öğretim yöntemidir” (Valentine, 2002). Diğer bir tanıma göre ise, öğretme ve öğrenme sürecinin büyük bir kısmında öğrenen ve öğretmenin birbirlerinden ayrı ve uzak olduğu, ders içeriğine uygun materyal ve belgelerin sıklıkla kullanıldığı ve daha bağımsız olarak yürütülen bir eğitim şekli olarak betimlenmektedir (Uşun, 2006).

Görüldüğü gibi uzaktan eğitimde en önemli nokta kaynak ve alıcının öğretene ve öğrenenin farklı ortamlarda yer alması ve teknolojik imkânların aktif bir şekilde kullanılmasıdır. Uzaktan eğitim ve bilgi teknolojileri özellikle son otuz yıldır aktif olarak kullanılmakta olup, toplumun kabul ettiği en hızlı ilerleyen çevrimiçi ve çevrimdışı

teknolojiler sayesinde insanlığın tüm kültürel değerlerini etkilemekte ve değiştirmektedir (Bayrak, Aydemir ve Karaman, 2017).

Bu teknolojiler özellikle Covid-19 salgını döneminde bilgi erişimini ve dağıtımını dünya nüfusunun büyük bir bölümü için kullanılabilir hale getirerek eğitim içeriğinin dijital ortamda taşınmasına ve aktarılmasına yardımcı olmuştur (Fidalgo, Thormann, Kulyk ve Lencastre, 2020).

Pandemi dönemiyle birlikte Türkiye’de bütün eğitim kademelerinde zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu araştırmada ortaokul sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumlar incelenmiştir. Öğretmenlerin yaşadıkları bu deneyimin incelenmesi gelecekte yapılacak uygulamalara yön verecektir.

1.2. Sınırlılıklar

Bu çalışmanın örneklemi Antalya iline bağlı Muratpaşa, Kepez, Konyaaltı, Aksu ve Döşemealtı ilçelerinde resmi ve özel okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.3. Amaç

Araştırmanın amacı, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminden itibaren etkili olan pandemi sebebiyle derslerinde uzaktan eğitimi deneyimleyen sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürecin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerinin ortaya konulmasıdır. Bu nedenle ilgili amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler öğretmenlerine sağladığı avantajlar nelerdir?

Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler öğretmenlerine getirdiği dezavantajlar nelerdir?

1.4. Önem

Öğrenci ve öğretmenlerin fiziksel olarak ayrı ortamlarda bulunmaları ile gerçekleştirilen eğitim uzaktan eğitim şeklinde ifade edilmektedir. Yıllar içerisinde teknolojiye yaşanan gelişmeler internet üzerinden gerçekleştirilen uzaktan eğitimi popüler hale getirmiştir.

2019-2020 eğitim öğretim yılında yaşanan pandemi sebebiyle tüm dünyada zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu süreçte öğretmenlerin yaşadıkları sürecin olumlu ve olumsuz yönlerinin incelenmesi gelecekte eğitim uygulamalarında sürecin yapılandırılması açısından önemli görülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Uzaktan Eğitim Algıları” ölçeğine içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde öğretmenlerin gerçek düşüncelerini aktardıkları varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Pandemi: “Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi” (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020c)

Uzaktan eğitim: “Öğretme ve öğrenme sürecinin büyük bir kısmında öğrenen ve öğretmenin birbirlerinden ayrı ve uzak olduğu, ders içeriğine uygun materyal ve dokümanların sıklıkla kullanıldığı ve daha bağımsız olarak yürütülen bir eğitim şeklidir” (Uşun, 2006).

Acil uzaktan eğitim: Salgın hastalık veya doğal afet gibi rutin hayatı etkileyen, olağanüstü durumlarda, aksayan eğitsel faaliyetlere acil çözümler bulmak amacıyla oluşturulmuş, planlı uzaktan eğitim gibi mükemmel sonuçlar beklenmeyen bir tamir sürecidir (Hodges, Moore, Lockee, Trust ve Bond, 2020).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim

Gündelik yaşamda sıklıkla kullanılan “Eğitim” kavramıyla ilgili herkesin zihninde birtakım imgeler belirlemekte ancak eğitimcilerde dâhil olmak üzere toplumun büyük kesimi eğitim kavramının çok geniş bir anlam içerdiğinin farkında değildir (Gültekin, 2005). Bu bilgiden hareketle eğitim kavramı ile ilgili tanımları ve değerlendirmeleri sırasıyla vermeye çalışalım:

TDK Türkçe Sözlüğüne göre eğitim; “çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine, okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme” şeklinde tanımlanmıştır. Başka bir tanımda ise eğitim, “kişinin zihnî, bedenî, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen doğrultuda geliştirilmesi, ona birtakım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki hayat boyu süren, plânlı ya da tesadüfî çalışmaların tümü” olarak belirtilir (Akyüz, 2020). Erden’e (2011) göre; “eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar süregelen bir süreçtir.” Bir başka tanıma göre, eğitim en geniş anlamıyla, çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere kazandırılacak zihinsel ve bedensel yeteneklerin tümünü kapsayan her çeşit yetiştirme (Demirtaş, 1999).

Diğer bazı tanımlar ise tarihsel sıraya göre şu şekilde sıralanabilir (Akt: Ayas, 2013, s.4: Çelikkaya, 2009; Erden, 1998; Şişman, 2006):

“Eğitim; insanı olgunlaştırmanın en iyi yoludur (Eflatun).

Eğitim; insanın ahlaki davranışlar kazanması sanatıdır (Aristo).

Eğitim; insanın doğuştan getirdiği bütün gizil güçlerin geliştirilmesidir (Kant).

Eğitim; sosyal olmayan nesli sosyalleştirmektir (E. Durkheim).

Eğitim; çocukları yetiştirme ve insan yapma sanatıdır (J.J. Rousseau).

Eğitim; bedenen sağlam, yüksek kavrayışlı, güzel konuşmasını bilen, yeme içme ve maddi zevklerde aşırılığa kaçmayan, adaletli olan... bir vatandaş yetiştirmektir (Farabi).”

Alanyazında yapılan tanımlardan hareketle şu şekilde genel bir tanım yapılabilir: Eğitim; bireyin davranışlarında planlı bir şekilde ve bireyin kendi yaşantılarından yola çıkarak istedik yönde davranış değişikliği gerçekleştirme sürecidir (Özmen ve Ekiz, 2013). Görüldüğü gibi eğitim planlı ve programlıdır. Değişimi tesadüflere bırakmaz. Bireyin davranışlarını önceden planlar ve toplumun istediği biçimde düzenler. Öğrencilere birtakım değerleri yaparak yaşayarak öğretmenin, davranış değişikliklerini olumlu biçimde

etkileyeceğini kabul eder. Ayrıca eğitim, “gerçeği araştırma” ve “kişilik oluşturma” sürecidir. Bu süreç, bireyin bilişsel ve duygusal gelişimini etkileyen, bireyin zihnini ve kalbini kültürel değerlerle dolduran bir süreçtir. Bu sürecin temel amacı, bireyde kendine saygı bilinci oluşturmaktır (Akçay, 2006).

Eğitim insanoğlunun yaşamını geliştiren en temel araçtır. Eğitim, bireyin toplumsal yönden başarılı olmasında; barış, özgürlük, eşitlik, adalet ve evrensel bütünlük ideallerine ulaşmasında en temel araçtır. Çünkü günümüzde bireysel, toplumsal ve evrensel gelişimin ana boyutunu eğitim sağlamaktadır (Arslan ve Eraslan, 2003). Bu gelişim ülkemizi ve tüm dünyayı daha yaşanabilir bir hale getirecektir. Bu yüzden Jordan (1998) eğitimi; “ülkeler arası dostluğun en güzel köprüsü” olarak tanımlamıştır.

2.1.1. Öğretimin Tanımı

Eğitim, bireylerin hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Bu sürecin belirli bir kısmı okullarda daha önceden belirlenmiş, bir plan ve program doğrultusunda devam eder. Sözü edilen bu kesite öğretim denilmektedir. Öğretim, bir kurum içerisinde, önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda, bireylerin bu hedeflere ulaşması için, genellikle bir doküman aracılığıyla, şekillenmiş öğrenme faaliyetlerinin uygulanması olarak tanımlanabilir (Kaptan, 1993).

Öğretim, eğitimin zaman ve mekâna bağlı olarak, önceden planlanmış bir program çerçevesinde, farklı öğrenci kategorilerine göre tasarlanmış amaçlı bir kesittir (Kıncal, 2006). Öğretim, bireylerde meydana gelmesini istediğimiz istendik davranış değişikliklerinin, belirli bir plan ve programa dayandırılmasıyla ortaya çıkan bir süreçtir (Açıkgöz, 2000).

Binbaşıoğlu'na (1995) göre; “öğretim, amaçlı ve yöntemli öğrenme sağlama etkinliğidir. Okullar, eğitim görevini yaparken, öğretimi bir araç olarak kullanır”.

Açıkgöz (2003) öğretimi, öğrencinin gelişimini amaçlayan, öğrenmenin gerçekleştirilmesi, devam ettirilmesi ve ortaya konulabilmesi amacıyla hazırlanan planlı faaliyetlerden oluşan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Ayrıca öğretimin özelliklerini de şu şekilde sıralamaktadır:

- i. Öğretim bir süreçtir.
- ii. Öğretim planlıdır.
- iii. Öğretim öğrenciyi geliştirmek, ona yetenekler edindirmek hedefindedir.
- iv. Öğretim öğrenmenin başlatılması ve devam ettirilmesi faaliyetlerini içermektedir.

Görüldüğü gibi öğretimin en önemli özelliği, belirli bir plan ve program içerisinde gerçekleştirilmesi, yerinin ve zamanının önceden belli olmasıdır. Öğretimde, öğrencilere öğretilecek olan bilgi, beceri, tutum ve davranışların, hangi öğretim ilke, yöntem ve teknikleri kullanılarak öğretileceği, öğretmenler tarafından önceden bilinir ve ona göre hazırlık yapılır. (Saban, 2000).

2.1.2. Öğrenmenin Tanımı

Bireyler, hayatları boyunca karşılaştıkları farklı durumlarla etkileşim içinde bulunurlar. Öğrenme, bu etkileşim neticesinde bireylerde oluşan kalıcı davranış değişimleridir. Öğrenme sonucu ortaya çıkan davranışın yaşantı ürünü olması ve kalıcı izli olması gerekmektedir. Bu açıdan öğrenme sonucunda; davranışta gözlenebilir bir değişim olmalı, bu değişim nispeten sürekli olmalı, davranıştaki değişim geçici olmamalı, bu değişim sadece büyüme sonucunda yani biyolojik nedenlerle oluşmamalı ve son olarak davranışlardaki değişim yaşantı kazanma sonucunda olmalıdır (Senemoğlu, 1997).

Etkili ve verimli öğrenmenin hangi şartlar altında gerçekleşeceğini ya da gerçekleşmeyeceğini, öğrenme kuramları tanımlamakta ve açıklamaktadır. Öğrenme, birçok kuram tarafından açıklanmaya çalışılmıştır (Bilen, 1993). Ancak, bu kuramların hiçbiri tek başına, öğrenme kavramını tam anlamıyla açıklayamamaktadır. Çünkü bu kuramlarının her birinin çıkış noktası birbirinden farklıdır (Sönmez ve Diğerleri, 2000).

Öğrenmeyi açıklamaya çalışan iki temel görüş vardır. Bunlardan birincisi davranışçı görüştür. Bu görüşe göre öğrenme, uyarıcı ile davranış arasında bir bağ kurarak gelişir ve pekiştirme yoluyla istendik davranış değişimi gerçekleşmiş olur (Özden, 1999). Davranışçı yaklaşımın temelini uyarıcı-tepki-pekiştirme ilişkisi oluşturur. Uyarıcı-tepki-pekiştirme ilişkisi koşullanma yoluyla oluşur. Klasik ve operant olmak üzere iki tür koşullanma vardır (Özdemir ve Yalın 2000). İkinci görüş, bilişsel yaklaşımdır. Bu görüşe göre öğrenme, insan beyininde ve sinir sisteminde oluşan bir süreçtir. Bu yaklaşımın başlıca ilkeleri şu şekilde sıralanabilir; bireyler öğrenme için bir çaba göstermeli, öğrenmeler sonucu kazanılan yeni davranışları zihinlerinde saklamalı ve yeri geldiğinde kullanmalı ayrıca bireyler yeni karşılaştıkları durumları, eski bilgileriyle karşılaştırıp yeni öğrenmeler gerçekleştirebilmelidirler (Erden, 1998).

İnsanlar hayat boyu meydana gelen olaylarla etkileşim içinde olurlar. Bu etkileşim insanlarda sürekli hale gelir ve davranış değişikliğine yol açarsa buna öğrenme denir. Bir başka ifadeyle öğrenmenin varlığından söz edebilmek için davranışın, tepkilerin ve hareketin

bir yaşantı sonucu ortaya çıkması ve bu sayılanların sürekli olması gerekmektedir. Görüldüğü gibi öğrenme tesadüflere veya şansa bırakılmayacak kadar değerli bir olgudur. Öğrenmenin gelişigüzel olmasını engelleyen eğitim-öğretim kurumlarıdır. Bu kurumlar belirli bir plan ve program dâhilinde istendik davranışları öğrencilere kazandırmak için şartlar ne olursa olsun faaliyet göstermek zorundadırlar (Tay, 2005).

Özellikle pandemi gibi genel hayatı etkileyen dönemlerde öğrenme ortamlarının normal zamanlarda olduğu gibi devam etmesi ya da ettirilmesi çok önemlidir. Böyle kriz dönemlerinde öğrenmeyi gerçekleştirmek için uygun yöntem ve teknoloji kullanılarak uzaktan eğitime geçilmesi yüz yüze eğitimde olduğu kadar etkili ve verimli olacaktır (Moore ve Thompson, 1990).

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak geniş bir tanım yapmak gerekirse: Öğrenme, hayat boyu devam eden, tekrar etme ya da tecrübeyle süreklilik kazanan, yenilik ve değişimlerle dinamik bir yapıda olan karşılıklı etkileşimlerle güçlenen ve varlığını her dönemde sürdüren davranış değişiklikleri ve düşün ürünleridir.

2.2. Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bu başlık altında sosyal bilgilerin tanımı, sosyal bilgilerin amacı ve önemi, sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler öğretiminin Dünya'daki tarihsel gelişimi, Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programının gelişimi, sosyal bilgilerin tarihsel süreci ve sosyal bilgiler dersinin özel amaçları konuları ele alınmıştır.

2.2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bilgilerin birçok farklı disiplinle etkileşim halinde olması sosyal bilgiler kavramına ait birçok tanımın yapılmasına sebep olmuştur. Bu tanımlar her ne kadar birbirinden farklı olsa da ortak noktaları birey ve bireyin etkilendiği çevredir.

Tarih boyunca bir topluluk içinde yaşayan insanların ihtiyaçları, gereksinimleri ve beklentileri onları sürekli bir değişim içinde olmaya ve birtakım problemlerle karşılaşarak bunları çözmeye yönlendirmiştir. Bu problemlerin çözümü için; bilgi, beceri ve tutumları kazandırma görevi ise sosyal bilimlere düşmektedir. "Sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin hem bir sosyal bilim dalı hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi 'Sosyal Bilgiler' kavramını meydana getirmiştir" (Safran, 1993).

Sosyal bilgiler, 20. yüzyıl başlarından itibaren farklı isimler ile anılmış da olsa, ilerleyen yıllarda bağımsızlığına kavuşmuş ve kendine ait olan özellikleriyle yeni bir çalışma alanı oluşturmuştur. Sosyal bilgilerin kendine has özellikleriyle farklı bir disiplin olduğu ilk kez ABD'de 1916 yılında Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir (Akdağ, 2009).

1890'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'ne göç edenlerin iyi vatandaş olmalarını sağlamak ve bu insanların toplumla uyumunu hızlandırmak, ayrıca John Dewey ve arkadaşlarının derslerde işlenecek olan konuların öğrencilerin günlük hayatından ve ilgilerinden alınması gerektiği anlayışı neticesinde sosyal bilgiler dersi, 1916 sonrasında Amerikan pragmatizmi ve toplumsal yapısından kaynaklanan ihtiyaçların karşılanması amacıyla ortaya çıkmıştır. Dersin oluşturulmasının temel nedenleri bunlardır (Şimşek, 2007).

Bu gelişmeler sonucu sosyal bilgilere ait ilk tanım 1916 yılında ABD'de Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre sosyal bilgiler “mevzu doğrudan doğruya insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve bu içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısı ile insana dair bilgiler, sosyal bilgilerdir.” şeklinde tanımlanmış ve sonraları bu ders, eğitim programlarında bir disiplin olarak yer almıştır (Güler, 2018).

Bireyi merkeze alan, sosyal bilgilerin disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulmasına vurgu yapan bir başka tanımda; sosyal bilgiler, “bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarını bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimini geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği; toplu öğretim anlayışıyla oluşturulmuş bir ilköğretim dersi”, denilmektedir (MEB, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2005).

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)'ne göre “Sosyal bilgiler terimi; sosyal bilim alanlarını, insan şeref ve haysiyetini korumak amacıyla oluşturulan demokratik bir toplumda bireyin rolünü inceleyen, sosyal olayları ve insan ilişkilerini irdeleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır.”.

Bir başka tanımda ise sosyal bilgilerin etkili vatandaş yetiştirme boyutuna ve değişen dünya sistemine uyum sağlama boyutuna dikkat çekilmiş ve şöyle denilmiştir: “Hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problemler çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal ve beşerî bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır.” (Öztürk, 2006).

Sosyal bilgiler farklı alanlardan elde edilen bulgulardan yola çıkarak temel kültür öğelerini, disiplinler arası bir yaklaşımla elde edilmiş, oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren; ilköğretim seviyesine indirgenmiş ve öğrencinin global algılama özelliğine uygun duruma getirilmiş bir derstir (Sözer, 1998). Bu tanımda sosyal bilgilerin, daha çok bilgiyi elde etme ve bunu çocuğa uygun hale getirme özelliğine vurgu yapılmıştır.

Engle ve Ochoa (1988)'e göre “Sosyal Bilgiler özellikle vatandaşlık eğitimi ile ilgilidir demokraside vatandaşlık eğitimi birbiriyle ilişkili ancak birbirinden farklı iki bölümden oluşur; sosyalizasyon ve karşı sosyalizasyon”.

Sosyal bilgiler, haklarını ve sorumluluklarını bilen, toplumsal olaylara duyarlı bireyler yetiştirmeyi hedefler, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurur, her öğrencinin kendine özgü bir yapısı olduğunu kabul eder. Sosyal bilgiler, öğrencilerin ruhen ve bedenen sağlıklı ve mutlu bireyler olmasını ister, bireyin kendini topluma ait hissetmesini, demokratik değerleri benimsemesini, toplumsal olaylara karşı duyarlı olmasını ve bu olayların çözümünde aktif olarak rol almasını ister. Etkili, verimli, sorumluluk alan, bilgiye ulaşan ve bilgiyi kullanan bireyler yetiştirmek günümüz eğitim sisteminin ve sosyal bilgilerin temel amacıdır. Aynı zamanda bu ders, öğrencilere düşünme becerilerini geliştirmeyi, eleştirel düşünebilmeyi, hoşgörülü olmayı, başkalarının düşüncelerine saygı duymayı ve yardımseverliğin önemini öğretir (Yener, 2014).

Görüldüğü üzere sosyal bilgiler dersi, öncelikle öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Sosyal bilgiler, demokratik vatandaş yetiştirme, sosyalleşme, etkili vatandaş yetiştirme konusunda çok önemlidir. Ayrıca sosyal bilgiler, hak ve sorumluluklarını bilen, düşünme becerilerine sahip, bilgiye ulaşan ve bilgiyi kullanan, yenilik ve değişimlere açık, vatan ve millet sevgisiyle donanmış bireylerin yetişmesi noktasında çok önemli bir görev üstlenmiştir.

2.2.2. Sosyal Bilgilerin Amacı ve Önemi

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programını incelediğimizde, “Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı

vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretim süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.” ifadesi çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle eğitim sistemimizin amaçlarını gerçekleştirmek için uygulanabilecek en kapsamlı dersin sosyal bilgiler dersi olduğu söylenebilir. Bu düşüncemizi destekleyen bazı tanımlara göz atmak gerekirse bu durumu açıkça görebiliriz.

Safran (2011)’e göre, sosyal bilgiler dersinin en geniş amacı; etkili vatandaş yetiştirmektir. Etkili vatandaş; sorumluluk alan, yaşadığı toplum hakkında bilgi sahibi olan, temel hak ve sorumluluklarını bilen ve bunları yaşamında uygulayan, yaşadığı çevrenin özellikleri hakkında bilgi sahibi olan, becerilerini hayata aktarabilen bireylerdir. Bireyler; bu ders sayesinde çevresinde meydana gelen doğal ve beşerî olaylar hakkında bilgi sahibi olur, bireyin tüm bu özellikleri yerine getirebilmesi için belirli becerilere sahip olması gerekir. Bu becerilerde sosyal bilgiler dersi ile kazanılır.

Öztürk ve diğerleri (2011)’e göre, sosyal bilgiler insan toplulukların geçmişte yaşadıkları süreçleri, günümüzde yaşadığı ve gelecekte yaşamak istedikleri hayatlarına ulaşmak için hayallerini kurdukları hedeflerine yol gösterici olan, siyasi, finansal, kültürel ve fiziki çevresini oluşturan bir uygulama sahası olan, küresel bir kavramdır ve de yurdumuzun eğitim sisteminde çok büyük bir yer tutmaktadır. Buna göre, sosyal bilgilerin amaçlarından birinin bireyin içinde yaşadığı toplumun geçmişini, kültürel değerlerini öğrenmesi ve bunu geleceğe aktarması olduğunu söyleyebiliriz.

Her devlet belirli bir plan, program ve hedef doğrultusunda kendi yönetim sistemine uyan ve bu sistemi devam ettirmeyi düşünen vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Sosyal bilgiler dersi, bireylerde vatandaşlık bilinci geliştirerek, onların etkili ve iyi vatandaş olmalarını sağlayan bir derstir (Ablak, Ergün ve Yeşiltaş, 2020).

İnsan topluluklarıyla alakalı olaylarda delillere dayalı olan, insanın insanla, insanın toplumla veya insanın devletle olan ilişkilerini konu alır. Bilgi, fikir, tecrübe, görüş alışverişi gibi insan ilişkileri sonucu ortaya çıkan bilgiler, sosyal bilgiler dersinde öğretildiği için bu ders son derece önemli bir derstir (Sönmez, 1999).

İnsanların yaşamlarında karşılaşılabilecekleri gerçek olay, durum, vaka ve sorunların ve insanların içinde yaşadıkları gruplarla ve topluluklarla ilgili içerikleri üretmeyi konu aldığı ve öğrencilere aktardığı için sosyal bilgiler çok önemli bir derstir (İnan, 2014).

Dünyada ve Türkiye’de meydana gelen olayları neden sonuç ilişkisi içerisinde açıklayan, insanların yurttaşlık görev, yetki ve sorumluluklarının bilincinde olmalarına katkı sağlayarak, bireyin hem dünyanın hem de içinde yaşadığı ülkesinin tarihsel sürecini, şu anını ve gelecekte kendisini nelerin beklediğinden yola çıkılarak öğrencilere aktarılan bilgiler, sosyal bilgiler dersiyle mümkün olduğu için bu ders oldukça önemli bir derstir (Dönmez, 2003).

1950’li yıllarda sosyal bilgiler eğitimi sahasında program geliştirme uğraşları çok önemlidir. Özellikle 1945 yılından sonra başlayan soğuk savaş zamanında sosyal bilgiler alanında daha fazla tarih, ekonomi vb. sosyal bilim disiplinlerine yer verildiği göze çarpmaktadır. 1960’lı yıllarla birlikte eğitim sahasında ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak sosyal bilgilerin de haliyle gelişme sürecine girdiği söylenebilir. Bu dönemlerde buluş yoluyla öğrenme yaklaşımının etkisi sosyal bilgilerde de bariz bir şekilde göze çarpmaktadır. Ancak buluş yoluyla öğrenme yaklaşımı 1980’li yıllardan itibaren terk edilmiştir (Tekindal, 2003).

1968 yılından itibaren Türkiye’de okullarda okutulan sosyal bilgiler dersinin birden çok tanımı yapılmıştır. Tanımlara göre sosyal bilgiler dersi “yaşamın içinde olan her türlü bilgi, beceri, tecrübeyi öğrencilere aktaran, insanın bulunduğu her bilim dalıyla alakalı olan, insanın içinde bulunduğu sosyal grup ve toplum açısından da çok önemli konumda bulunan bir derstir” (Çalıklan, 2019).

Bu bilgilerden yola çıkılarak sosyal bilgiler dersinin önemine kısaca değinecek olursak; sosyal bilgiler dersi insan ve insanın yaptığı faaliyetlerle, onun sosyal yönüyle ilgili olduğu için çok önemlidir. Öğrencilere yaşadıkları toplumun tarihini, ait oldukları milletlerin geçmişte neler yaptıklarını, onlara hangi mirasları hangi şartlarda bıraktıklarını ve geçmişte yaşayan insanların karşılaştığı sorunları çözme becerilerinden ne gibi dersler çıkaracaklarını şu an günümüzde karşılaşılan problemlere o çözüm yollarının nasıl ve ne şekilde uyarlanabileceğini anlatan ders, sosyal bilgilerdir. Toplumların kültür öğelerini geçmişten geleceğe kuşaktan kuşağa aktarabilmek için sosyal bilgiler dersi biçilmiş kaftandır. İnsanların içinde bulunduğu toplumun kişilerden ne gibi beklentileri olduğunu, insanların da bu beklentileri ne ölçüde nasıl karşılayabileceklerini öğreten bir derstir. Öğrencilerin küçük yaştan itibaren karşılaştıkları sorunları çözebilme kapasitelerini geliştirdiği ve onlara geçmişlerini öğretirken dün, bugün ve yarın hakkında ne yapmaları gerektiğini eksiksiz bir

şekilde aktaran öğretim ilke program ve yöntemleriyle donatılmış bir ders olduğu için hem bizim müfredatımızda hem de dünya müfredatında oldukça önemli bir yere sahip bir derstir (Görkem, 2021).

2.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal bilgiler öğretimini konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan en çok kabul göreni 1970’li yıllarda James Barth, Samuel Shermis ve Robert Barr’ın ortaya attığı yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre sosyal bilgiler öğretimi:

- Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi
- Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi
- Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi olarak sıralanabilir (Barr, Barth ve Shermis, 2013).

2.2.3.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Öğretmen merkezli bir yapıya sahip olan bu yaklaşımda, kültürün temel değerlerini gelecek kuşaklara aktarma işlevi ön plandadır. Gelecek kuşaklara aktarılacak olan bilgi ve değerler yetişkinler tarafından belirlenir. Geçmişten ders alıp, geleceğe güvenle bakma, sorumluluk sahibi olma ve kurallara bağlı olma bu yaklaşımın içeriğini oluşturur. Statükocu bir program anlayışı olan bu yaklaşımda, değişimden çok mevcut değerler korunmaya çalışılır. İdeal vatandaşın özellikleri örnek gösterilerek kazandırılmaya çalışılır (Doğanay, 2004).

2.2.3.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal bilgiler öğretiminde sosyal bilimleri temel alan ve sosyal bilimlerin bilgi beceri ve değerlerini elde etmeye çalışan bir yaklaşımdır. Sosyal bilimcilerin çalışma yöntem ve yaklaşımlarını kapsar. Sosyal bilgiler programının içeriğini bu yaklaşımda sosyal bilimciler şekillendirir. Öğrenciler sosyal bilimlerin yapısını, temel kavramlarını, genellemelerini ve kuramlarını iyi öğrenmelidir. Ayrıca öğrenciler bilgi toplama ve yorumlama becerisine de sahip olmalıdır (Dönmez, 2003).

2.2.3.3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Çıkış noktası John Dewey’in eğitim anlayışına dayanan bu yaklaşımda, öğrencilerin karar alma ve problem çözme becerilerine sahip olup bu becerileri gerçek hayatta uygulamaları esastır. Vatandaşlık aktarımı yaklaşımında öğretmen merkezli olan yapı bu

yaklaşımında öğrenci merkezli yapıya dönüşür. Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilere her türlü problemi kavrayıp analiz edebilecekleri ve buna dayalı kararlar alabilecekleri yaşantılar sağlanmalıdır. Sınırları çizilmiş bir içerik de yoktur. Öğrencilerin yapacağı etkinlikler güncel, öğrencileri ilgilendiren, etkileyen, merak uyandıran konu ve sorunlar olmalıdır. Bu yaklaşımın temel yöntemi araştırma-incelemedir (Öztürk ve diğerleri, 2009).

2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünya'daki Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgiler öğretiminin temelleri insanlık tarihi ile başlamıştır çünkü insanoğlunun yaşaması için doğal bir ortam kadar sosyal bir ortama da ihtiyaç vardır. İnsan doğası gereği yaşadığı çevrede, yeme ve içmenin yanında kendini savunma, iletişim kurma, çeşitli duygular edinme gibi becerileri kazanır. Tüm bu faaliyetleri insanın tek başına yapması mümkün değildir. Hal böyleyken toplumsal bilimlerin dolayısıyla sosyal bilgilerin, bir ders olarak yapılandırılmamış olsa bile, insanoğlu kadar eski olduğu söylenebilir (Dönmez, 2003).

Kökünü insanlık ile birlikte başlayan sosyal bilgiler eğitimi kavramsal olarak 19.y.y. başları itibari ile kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal bilgiler dersi ilk kez Amerika'da okutulmaya başlanmıştır ve sosyal bilgiler ile ilgili tüm gelişmeler Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi (NCSS) tarafından yürütülmektedir. Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi, Amerika'da sosyal bilgiler programlarının da hazırlayıcısı konumundadır. Bu özelliği ile bu kurulun sosyal bilgiler tanımı önemli kabul edilmekte ve sosyal bilgiler ile ilgili çalışma yapanlar tarafından kullanılmaktadır. Bu tanım şöyledir; “sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerinden alınan sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar” (Tay, 2015).

“Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (NCSS, 1993).

Bu açıklamalardan sonra şunu söyleyebiliriz ki sosyal bilgiler öğretimi insanlık tarihinin doğusuyla başlamış ve varlığını her daim devam ettirmiş insanla ve toplumla iç içe geçmiş yapıda hayatın her alanında kendini hissettirmiş disiplinler arası bir öğretimdir.

2.2.5. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Gelişimi

Eğitim sürecinde okullarda uygulanması gereken ve temel unsur olan programlar vardır. Okul içi ve dışındaki etkinlikleri kapsayan programa “eğitim programı”, sadece okul içindeki etkinlikleri kapsayan programa “öğretim programı”, bir derse özgü etkinlikleri kapsayan programa ise “ders programı” adı verilir (Daşcıoğlu ve diğerleri, 2014). Eğitim sisteminde her şey bir plan ve program dâhilindedir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinde hem zihnen hem de kalben bir yetişme ve gelişme için gerekli olan en önemli araç ders programlarıdır. Ders programı hazırlamanın yolu da program geliştirme sürecinden geçer (Bilgili ve diğerleri, 2010). İşte Cumhuriyet döneminden günümüze sosyal bilgiler öğretim programının gelişim süreci de şöyledir:

Cumhuriyetin ilanından sonra ilkokullarda 1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında yeni programlar oluşturulmuştur. 1926 tarihli eğitim programında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 4. ve 5. sınıflara her biri 2 saat olmak üzere 6 saat okutulmuştur. 1930, 1932, 1936, 1948 yılı eğitim programlarında aynı dersler okutulmuş fakat yurt bilgisi dersi 5. sınıflarda bir saate indirilmiştir. 1962 yılında “toplum ve ülke incelemeleri” dersi pilot uygulama amaçlı 4. sınıflarda altı, 5. sınıflarda beş saat olarak okutulmaya başlanmış ve bu ders sosyal bilgiler programının temelini oluşturmuştur. 1968 yılı eğitim programıyla birlikte ilk defa sosyal bilgiler kavramı ortaya çıkacak ve toplum ve ülke incelemeleri dersi sosyal bilgiler dersi olarak değiştirilmiştir. Bu ders 4. ve 5. sınıflarda beş saat olarak düzenlenmiştir. Bu ders günümüze kadar da bu isimle okutulmaya devam edecektir. Ortaokul programlarında bu ders 1924, 1927, 1930, 1931, 1938 ve 1949 yılı eğitim programlarında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi olarak okutulmuştur. 1968 yılında bu dersler sosyal bilgiler adı altında birleştirilerek ortaokul 1. ve 2. sınıflarda haftada beş saat, 3. sınıfta ise haftada dört saat okutulmaya başlanmıştır. 1980 yılında sosyal bilgiler dersi kaldırılarak milli tarih ve milli coğrafya dersleri okutulmuştur. 1998 yılında tekrar programa dahil olan sosyal bilgiler dersi bu derslerin yerine 4-7 sınıflarda okutulmaya başlanmıştır. 2004 yılında hazırlanan yeni programda yapılandırmacılık fikri benimsenmiş ve sosyal bilgiler dersi de amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme biçimleri bakımından önemli değişikliklere uğramıştır (Daşcıoğlu ve diğerleri, 2014). En son 2017 yılında yeni bir eğitim programı yayınlanmış sosyal bilgiler dersi yine bu yenilikten de payını almıştır.

2.2.6 Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin:

“1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,

2. Atatürk ilke ve inkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,

3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,

4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,

5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekân algılama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,

7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,

9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetmeleri,

13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,

14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,

16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,

17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,

18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.” (MEB, 2018, s.8).

2.3. Uzaktan Eğitim

2.3.1. Uzaktan Eğitimin Tanımı

Uzaktan eğitimin birçok tanımı bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Öğrenen ile öğretmenin yüz yüze olmadan çeşitli iletişim araçları kullanılarak belli bir merkezden yapılan eğitim biçimi (Büyük Türkçe Sözlük).

Uzaktan eğitim, çeşitli nedenlerden dolayı yüz yüze eğitimin mümkün olmadığı durumlarda, öğretene ve öğrenenlerin farklı zaman ve mekânlarda bulunmalarından dolayı, derslerin işlenmesi ve öğrenmenin kolaylaştırılması için bilgi teknolojilerinin aktif bir şekilde kullanılmasına dayalı düzenlenen bir öğretim yöntemidir (Valentine, 2002).

“Öğretme ve öğrenme sürecinin büyük bir kısmında öğrenen ve öğretene birbirlerinden ayrı ve uzak olduğu, ders içeriğine uygun materyal ve belgelerin sıklıkla kullanıldığı ve daha bağımsız olarak yürütülen bir eğitim şeklidir.” (Uşun, 2006).

Uzaktan eğitim, bireylere kendi kendilerine öğrenme imkânının sağlandığı, geleneksel eğitime göre daha esnek ve birey koşullarına uyarlanabilir bir eğitimidir (Uluğ ve Kaya, 1997).

Bu tanımlardan yola çıkarak uzaktan eğitimi kısaca tanımlayacak olursak; öğrenci ve öğretmenin çeşitli teknolojik aletler kullanarak genel ağ yardımıyla farklı ortamlarda olmalarına rağmen etkileşime geçilerek bilgilerin aktarıldığı, karşılıklı iletişimin sağlandığı eğitim sürecine uzaktan eğitim adı verilmektedir (Akgül, 2021).

Dünyada son zamanlarda meydana gelen gelişme ve buna bağlı olarak yaşanan değişimden tüm alanlar etkilenmiştir. Buna bağlı olarak eğitim sektörü de bu değişim ve gelişimlerden fazlasıyla nasibini almıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak insanların kendini geliştirme, yeniliklere uyum sağlama, gereksinimine karşılık okullardaki teknolojik ilerlemeyle birlikte eğitim öğretimde uzaktan eğitim adı verilen sistem uygulanmaya başlanmıştır (Gökçe, 2008).

Özetleyecek olursak, uzaktan eğitim, alışlagelmiş yüz yüze eğitimden farklı olarak teknolojik araç-gereçler yardımıyla, öğretene ve öğrenenin zamandan ve mekândan bağımsız olarak, etkileşime girebildiği, planlı, programlı ve sistematik şekilde interaktif imkanlar kullanılarak yapılan eğitim olduğunu söyleyebiliriz. Uzaktan eğitim sistemiyle öğrenen bireyin nerede, ne zaman, hangi şartlar altında ve hangi düzeyde olduğu, yaşı ve eğitim düzeyi göz önünde bulundurulmadan eğitim öğretim alabilme özgürlüğünün sağlanması açısından değerlendirildiğinde oldukça önemli bir sistem olduğu söylenebilir.

2.3.2. Uzaktan Eğitimin Tarihçesi

Alanyazın incelendiğinde uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve ilerlemesi ile ilgili farklı tarihler karşımıza çıkmaktadır. Ancak ortak görüşe göre ilk uzaktan eğitim çalışmaları mektuplar yoluyla 1700'lü yıllarda ortaya çıkmıştır. 1728 yılında Boston'da bir gazetenin mektup yazışmaları aracılığıyla steno (hızlı yazı yazma) dersleri verileceğini ilan etmesiyle uzaktan eğitim faaliyetleri başlamıştır (Çoban, 2013).

1840 yılına gelindiğinde, İngiltere'de, Isaac Pitman tarafından yapıldığı kabul edilen eğitim, dünyadaki gelişmiş ilk uzaktan eğitim uygulaması olarak kabul edilir. Isaac Pitman, öğrencilerine mektuplar aracılığıyla stenografi dersleri vermeye başlamış ve öğrencilerin performansını not vererek değerlendirmiştir (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitim çalışmalarının ilk başladığı yıllarda verilen kurslar genelde hızlı yazı yazma üzerine ve sürekli olarak mektupla yazışma şeklinde yapıyor ve bu kursların katılımcıları büyük oranda kadınlardan oluşuyordu. 1873 yılında bu kurumsallaşma Amerika'da kendini "Amerikan mektuplaşma ve yazışma çalışmalarının öncüsü" (Erazo ve Derlin, 1995, s.51) olarak kabul edilen Anna Ticknor tarafından kurulan Society to Encourage

Studies at Home (Evde Ders Çalışmayı Destekleme Derneği) ile göstermeye devam etti. Boston'da kurulan bu kurum, sınıf ayrımcılığı nedeniyle eğitim hizmetlerinden yoksun kalan kadınlara mektuplar vasıtasıyla hizmet veriyordu ve 24 yıl içinde 10 binden fazla üyeye ulaşmıştı.

1892 yılına gelindiğinde ilk kez akademik anlamda uzaktan eğitim kavramı karşımıza çıkmaktadır. Wisconsin Üniversitesinin kataloğunda kullanılan bu terim aynı üniversitenin mütevelli heyetinde bulunan William Light tarafından 1906 yılında yazılan bir makalede de kullanılmıştır (Uşun, 2006).

1956 yılına gelindiğinde uzaktan eğitim sistemi ile ilgili, planlı, programlı bir şekilde girişimlerin başladığı görülmektedir. 1956 senesinde Charles Toussaint ve Gustay Langenscheid Almanya'nın başkenti Berlin'de, (bugün de Langenscheid ismiyle sözlükler yayınlayan) o dönemlerde uzaktan eğitim sistemini uygulayan bir dil okulu kurmuştur. Uzaktan eğitim sahasındaki ilk planlı, programlı girişim olarak kabul edilen Langenscheid Dil Okulu'nun açılmasının ardından 1884 senesinde yine Berlin'de öğrencileri üniversitelere giriş sınavına hazırlayan Rustinches Uzaktan Öğretim Okulu açılmıştır. 1898 senesinde Hans Hermod adında bir kişi İsveç'te kendi adıyla anılan ve uzaktan eğitim sistemini kullanan bir lise kurmuştur. Şimdiki adı Hermods-NKI Skolan olan kurum kurulduğunda mektupla eğitim öğretim uygulamalarına başlamış, Hermod bu uygulamayı gerçekleştirirken kendi tecrübelerinden faydalanmıştır (Kaya, 2002).

Günümüzden yaklaşık üç asır öncesine uzanan ve disiplinler arası bir alan olan uzaktan eğitim; dünyada ilk uygulaması yapıldıktan yaklaşık iki asır sonra Türkiye'de de 1923 yılından 1960'a kadar kavramsal olarak tartışılmış bir kavramdır. 1970'li yıllardan sonra orta eğitim düzeyinde uygulanmaya başlayan uzaktan eğitim; 1980 yılı sonrası Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin de kurulmasıyla yükseköğretime taşınmış; 1980 ve 1990'lı yıllarda ilk, orta ve yükseköğretim düzeyinde olgunlaşmış; 1990'lı yılların sonundan itibaren ise bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak artan eğitim fırsatlarıyla milyonlarca öğrenci tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Bozkurt, 2017).

Türkiye'de uzaktan eğitim sürecinde kullanılan yaygın teknolojilerin gelişiminin etkisiyle yaşanan dört dönem ve evrelerin, aşağıdaki gibidir:

- “I. Dönem -Tartışma ve öneriler: Kavramsal (1923-1955).
- II. Dönem -Yazışarak: Mektupla (1956-1975).
- III. Dönem- Görsel-işitsel araçlarla: Radyo-Televizyon (1976-1995).

- IV. Dönem- Bilişim tabanlı: İnternet-Web (1996-...)”

Yukarıdaki tabloya bakılarak Türkiye’de uzaktan eğitim çalışmalarının aşamalı olarak geliştiği söylenebilir. Uzaktan eğitim uygulama şekilleri ise;

- Mektupla öğretim
- Deneme Yüksek Öğretmen Okulu
- Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu
- Açık İlköğretim Okulu
- Açık Öğretim Lisesi
- Açık Öğretim Fakültesi
- Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu
- FONO Açık Öğretim Okulu şeklindedir (Ulu Kalın ve Baydar, 2020).

Ancak 2020 yılından itibaren Dünyada ve Türkiye’de uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri diğer dönemlerde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetlerinden farklı özellikler göstermektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda pandemi döneminde yapılan eğitim faaliyetlerini uzaktan eğitim kavramı yerine acil uzaktan eğitim kavramı ile ifade eden pek çok araştırmacı bulunmaktadır. Bu nedenle bu kavramı ayrı bir başlık altında incelemeyi uygun gördük.

2.3.3. Acil Uzaktan Eğitim

İlk kez Aralık-2019 da Çin’de görülen Koronavirüs kısa zamanda küresel bir pandemiye dönüşmüş ve tüm dünyayı etkilemiştir. Bu sürece hazırlıksız yakalanan dünyamız ve ülkemiz acil bir eylem planı hazırlayarak bu dönemi en az hasarla atlarmayı hedeflemiştir.

Türkiye, pandemi nedeniyle okullarını kısmen veya tamamen kapatma kararı alan ülkelerden biridir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türkiye’de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinin ardından eğitime 15 gün ara vermiş; 23 Mart tarihi itibarıyla MEB ve Yükseköğretim Kurulu’nun aldığı ortak karar ile temel eğitimden yükseköğretime dek okullar uzaktan eğitime geçmiş ve eğitim uzaktan devam etmiştir (Özdoğan ve Berkant, 2020). Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk Nisan 2021’de yaptığı bir açıklamada “küresel salgın döneminde Türkiye’nin okullarını en uzun süre kapalı tutan ilk beş ülkeden biri olduğunu” dile getirmiştir (MEB, 2021).

Senkron (aynı anda), asenkron (farklı zamanlarda) veya her iki biçimde de gerçekleştirililebilen eğitim öğretim faaliyetleri; yapılan araştırmalarda uzaktan öğretim (Sarıtaş ve Barutçu, 2020), çevrimiçi eğitim (Yamamoto ve Altun, 2020), çevrimiçi öğretim (McIntyre, Gregersen ve Mercer, 2020), uzaktan eğitim (Karadağ ve Yücel, 2020) şeklinde isimlendirilmektedir. Bu dönemde çevrimiçi araçların yanında televizyon gibi yayın organları da kullanılmakta ve öğretmenler, öğretim faaliyetlerinin yanında çeşitli eğitim faaliyetlerini de imkânlar ölçüsünde gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

Uzaktan eğitim belirli bir fiziki mekâna ihtiyaç duyulmadan çeşitli iletişim araçları yardımıyla gerçekleştirilen eğitim modelidir. Uzaktan eğitimin temel özellikleri öğretene ve öğrenenlerin farklı yerlerde bulunuyor olması, öğrenme materyallerinin bir eğitim organizasyonu tarafından planlanıp hazırlanması, öğretene ve öğreneni bir araya getirmek için yazılı ve dijital araçların kullanılması, çift yönlü iletişimin ön plana çıkarılması ve öğrenenlerin bireysel olarak öğreniyor olması şeklinde sıralanabilir (Jones, 1996).

Uzaktan eğitim yıllardır devam eden bir eğitim faaliyeti olsa da içinde bulunduğumuz Pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetleri “acil uzaktan eğitim” ifadesiyle nitelendirilebilir (Bozkurt ve diğerleri, 2020).

Acil uzaktan eğitim kavramı, kriz döneminin sona ermesiyle beraber yüz yüze eğitime dönüşmeyi amaçlayan kısa süreli uzaktan eğitim faaliyetlerini içermektedir (Hodges, Moore, Lockee, Trust ve Bond, 2020). Normal zamanlarda gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetleri arasındaki temel fark birinin gönüllü diğerinin zorunlu olmasıdır. Yasal bir zorunluluk ve aciliyet olması “uzaktan eğitim” kavramını “acil uzaktan eğitim” kavramına dönüştürmüştür. Ayrıca acil uzaktan eğitim ile uzaktan eğitimin bir diğer farkı eğitim sürecine ilişkin ortaya koydukları çözümlerin uzaktan eğitimde kalıcı, acil uzaktan eğitimde ise geçici bir yapıya sahip olmalarıdır (Bozkurt ve diğerleri, 2020). Bundan sonra yaşanabilecek olası krizlerde, acil uzaktan eğitimin daha sık kullanılma ihtimali oldukça güçlüdür. Fakat özellikle acil uzaktan eğitim faaliyetlerinde yaşanan belirsizliklerin kriz dönemlerinde eğitim sürecine ilişkin birtakım sorunlar yaratabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Fidan, 2020).

Bu sebeplerden dolayı içinde yaşadığımız döneme en uygun kavram “acil uzaktan eğitim” kavramıdır.

2.3.4. Uzaktan Eğitimin Avantajları

Uzaktan eğitim sisteminin geleneksel yöntemlerle, yüz yüze olarak sınıf ortamında gerçekleştirilen, öğretmenin öğrencilerle göz teması kurduğu, beden dilini aktif olarak

kullandığı eğitime göre pek çok faydası bulunmaktadır. Mesela bu faydaları uzaktan eğitim sistemini kullanan öğrenci ve bireyler için sıralayacak olursak bireyselleştirme, özelleştirme, herhangi bir sebepten dolayı alışlagelmiş eğitim sistemine uygun olmayan kişilerin eğitim ihtiyacını giderebilme, uygulanan farklı eğitim-öğretim türleriyle; ekonomik açıdan kıyaslayacak olursak daha ucuz olması, uzaktan eğitim sistemini kullanan öğrenci ve bireylerin hareket kabiliyetini arttırması gibi özellikler sayılabilir (Yadigar, 2010).

Uzaktan eğitim uygulamalarında mekâna ve zamana bağlı kalmadan geniş bir öğrenci kitlesine ulaşma şansı vardır. Bu durum eğitimde fırsat eşitliğini sağlamada yardımcı olacaktır (Altıparmak ve diğerleri, 2011).

Klasik eğitimde en büyük sıkıntılardan birisi yüksek maliyetlerdir. Yüksek maliyetler nedeni ile bireylere aynı ölçüde kaliteli eğitim sunulamaz. Dijital çağın yeni eğitim sistemi olan ve dijital platformlar kullanarak tüm bireylere aynı oranda nitelikli eğitim hizmeti sunulan uzaktan eğitimde zaman ve mekân sınırlaması olmaması nedeniyle maliyetler aşağı çekilmiştir (İşman, 2011).

Esnek bir sistem olan uzaktan eğitim bireylere asenkron (çevrimdışı, zaman kısıtlaması olmadan) ve senkron (eşzamanlı, belli bir zaman diliminde çevrimiçi) eğitim olarak iki şekilde ulaşmaktadır. Asenkron eğitimde öğrenci herhangi bir zaman dilimine bağlı kalmadan kendi istediği bir saatte eğitime dâhil olur. Asenkron eğitim uygulamaları kaydedilmiş ders videoları, ders notları ve testler içerir. Öğrenci çalışma hayatında ise iş bitiminde asenkron uygulamaya katılarak uzaktan eğitim içeriklerine ulaşacaktır (Demirel, 2012). Senkron uygulama ise uzaktan eğitimin eş zamanlı ders uygulamasıdır. Öğrenciler eş zamanlı olarak dijital platformlarda canlı olarak derslere katılabilirler. Böylece öğrenciler iş hayatlarına devam ederken aynı zamanda senkron uygulamalar yoluyla derse direkt olarak katılma şansı elde edeceklerdir. Bu açıklamalar ışığında uzaktan eğitim, klasik eğitim sisteminin veremeyeceği esnek imkânları öğrenciye sunarak iş hayatından uzaklaşmadan eğitim almasını sağlamaktadır (Olçay, 2011).

Bu açıklamalardan hareketle uzaktan eğitim sisteminin üç temel özellik üzerine kurulduğu ifade edilebilir. Bunlar: farklı koşullar içerisinde olan büyük insan topluluklarının faydalanabileceği eğitim uygulaması özelliği, kişiselleştirilmiş olarak insanın kendi kendine yaptığı öğretim özelliği ve öğrenme, sorumluluk bilincini büyük oranda kişinin kendisine bırakan bir özelliğinin bulunmasıdır. Bütün bu sayılan özellikleri barındırması açısından insanların farklı isteklerini karşılayabilmesi bakımından uzaktan eğitim sisteminin oldukça faydalı bir sistem olduğunu söylemek mümkündür (Hızal, 1983).

2.3.5. Uzaktan Eğitimin Dezavantajları ve Sınırlılıkları

Geleneksel eğitime göre daha geniş fırsatlar sunmasına rağmen, uzaktan eğitimin de bazı durumlarda kısıtlılık ve eksiklikleri vardır. Teknolojinin ilerlemesi ile bu eksiklerin ortadan kalkacağı düşünülmektedir (MEB, 2020).

Uzaktan eğitim sisteminde öğrenciler öğrenme, öğretme mekânlarında iyi programlanmamış ders konularından ve öğretim sürecinin esnek olmayışından oldukça şikâyet etmektedirler. Uzaktan eğitimin ekonomisinin çok yüksek olmasından, evlerinde bilgisayar, tablet, akıllı telefon, internet vs. bulunmamasından ve derse olan ilgileri üst seviyedeysen öğretmenlerinin geç dönüt vermelerinden dolayı dert yanmaktadırlar. Öğrencilerin öğretmenlerinden yeteri kadar teknik bilgi alamamaları ve kendilerini toplumdan soyutlanmış hissetmeleri sonucu oluşan yalnızlık duyguları uzaktan eğitimin sınırlılıklarından sayılabilir. Sürekli aynı şekilde yapılan öğretim ilke, yöntem ve tekniklerinden de öğrenciler oldukça şikâyet etmektedirler (Yang ve Cornelius, 2004).

Uzaktan eğitim özellikle mesleki ve teknik eğitimde uygulanan atölye ve beceri dersleri konusunda eksiklikler içermektedir. Bireyin atölyede yapacağı dersler uzaktan eğitimde başarılı bir şekilde icra edilemediğinden öğrencilerin kazanımlarını tam anlamı ile karşılayamaz (Altıparmak ve diğerleri, 2011).

Uzaktan eğitimde öğrenme süreci devam ederken öğrencilerin kazanımlarla ilgili sorularına dijital platformlarda hemen yanıt bulamamaları zaman kaybına neden olmaktadır. Okul denilen süreç sadece eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir alan olarak düşünülmemelidir. Okullar özellikle temel eğitim alanında öğrencileri sosyalleştirdiği ve toplumsal kültürü özümlediği alanlardır. Uzaktan eğitimin en büyük eksiği, temel eğitim döneminde bulunan öğrencilerin sosyalleşmelerine olanak tanımaması ve toplumsal kültürün öğretilmesinin eksik kalmasıdır. Hibrit eğitim uygulamaları ile bu eksik ortadan kaldırılabilir. Uzaktan öğretimde öğrencilerin davranışsal gelişimine öğretmen doğrudan etkili olamamaktadır. Öğretim faaliyetleri geliştirilebilirken öğrencinin istedik davranışlar kazanmasına uzaktan eğitimin katkısı bulunmamaktadır. Uzaktan öğretimde en büyük eksiklerden biri de öğrenmede motivasyon eksikliği bulunan öğrencilerin tek başlarına uzaktan eğitime katılarak öğrenme işlemini gerçekleştirmelerinde büyük sorun yaşamalarıdır. Motivasyon eksikliği ve teknoloji bağımlılığı riski, uzaktan eğitimin en büyük eksiklerinden ve olumsuz özelliklerindedir (Balaman ve Hanbay Tiryaki, 2021).

Ayrıca bireylerin çalışma hayatı sonrasında özel hayatlarına ayıracakları zaman diliminde ders çalışmak zorunda olmaları bireylerde yorgunluk ve motivasyon kaybına neden

olmaktadır. İş hayatından arta kalan dönemde bireylerin uzaktan eğitime katılmaları onların yorgunluklarını daha da arttırabilmektedir (Eroğlu, 2020).

Uzaktan eğitimin aksaklıklarından bir diğeri ise, derse bağlanan öğrenci sayısının fazla olması durumunda öğretmenlerin öğrencilerle iletişiminin çok kısıtlı olmasıdır. İnternet alt yapısının yetersiz olması derse bağlanmada teknik sıkıntılar ve kesintilere neden olmaktadır. Ayrıca uzaktan eğitime katılanların yaş ortalamasının yüksek olması, ileri yaş grubunun bilgisayar okuryazarı olma derecesinin düşüklüğü nedeniyle bazı sorunlara neden olmaktadır. Bu sorun uzaktan eğitim alanların ve verenlerin iyi bir teknoloji bilgisine sahip olmaları ile ortadan kaldırılabılır. Ayrıca teknolojide sağlanan gelişmelerle uzaktan eğitimin daha esnek bir yapıya sahip olması sağlanacak ve daha geniş kitlelerin katılımı gerçekleşecektir (Akın, 2007; Erturgut, 2008).

Uzaktan eğitimin dezavantajlar noktasında eğitimcilerin sınıf yönetimi konusunda yaşadıkları zorlukları, öğrencilerle iletişimin sınırlılığını ve ölçme-değerlendirme imkânlarının kısıtlı olmasını saymak mümkündür (Doghonadze, Aliyev, Halawachy, Knodel ve Adedoyin, 2020). Uzaktan eğitim süreci içerisinde öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenlerle iletişimi oldukça sınırlıdır. Üstelik uzaktan eğitim öğretmenlerin birbirleriyle olan iletişimi noktasında da kısıtlamalar getirdiğinden sosyal gereksinimlerin karşılanması açısından da sorunlar yaratmaktadır (Muirhead, 2000). Tüm bu dezavantajlar eğitimcileri uzaktan eğitim faaliyetlerinde mesleki motivasyonları açısından olumsuz etkilemektedir (Uzoğlu, 2017).

Bilindiği üzere insan sosyal, toplumsal bir varlıktır ve toplum içinde yaşamayı istemektedir. Toplum içinde yaşamak isteyen insanın biyolojik yönü olduğu kadar psikolojik, zihinsel ve manevi tarafları da azımsanmayacak kadar gelişme göstermiştir. İnsanlar tarihten bu yana giyinme, yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının yanında yaratılışı gereği duygusal bir canlı oldukları için başka insanlarla sohbet etmeye; üzüntülerini ve sevinçlerini paylaşmaya ihtiyaç duyarlar. Kısaca insan yaratılışı gereği iletişime açık olmak ister. İnsanların algıları sürekli açıktır ve insanlar etrafında olan bitene anlam vermeye çalışırken bu özelliği kazanmışlardır. En önemli insan geliştirme yöntemi olarak kullanılan eğitim programlarında da iletişime, insan ilişkilerine çok önem verilmiştir. İnsanlar eğitim gördükleri süre zarfında da temel içgüdüleri olarak sosyal bir ortamda bulunmak isterler, sosyal birey olarak herhangi bir topluluk içinde ders dinlemek isterler. Öğretmeniyle göz teması kurarak bilgileri öğrenmek isterler. Sınıf ortamında yüz yüze olarak daha samimi bir mekânda gerçekleşen bir eğitimle, öğrencinin diğer öğrencilerle ve öğrencinin öğreticisiyle olan ilişki

ve etkileşimleri böylece daha sıcak, daha samimi ilişkilere dönüşür. Teknolojik aletlerin donanımlarını göz önünde bulundurarak uzaktan eğitimde kullanıldığını düşündüğümüzde; uzaktan eğitimin sosyal bir ortamdan uzak insanların samimi duygularını yok sayan ve yüz yüze göz teması kurularak yapılan eğitime göre daha soğuk, insanın fitratına daha aykırı olduğu su götürmez bir gerçektir. Uzaktan eğitimde kameralarla göz teması kurulsa da yüz yüze eğitim kadar sıcak ve samimi bir ortam olmamaktadır. Bu durum uzaktan eğitimin sınırlılıklarından sayılabilir. Uzaktan eğitim öğrencilerin kendilerini toplumdan soyutlamalarına ve gereğinden fazla bireyselleşmelerine neden olmaktadır. Öğrencilerin toplum içine karışamamalarına, sosyal gruplar içinde ne yapacaklarını bilememelerine neden olmaktadır. Uzaktan eğitim öğrencilerin toplum içinde nasıl davranacaklarını unutmalarına, karşılaştıkları olaylara doğru tepki verme dürtülerinin körelmeleri gibi birçok soruna yol açabilir (Akgül, 2021).

2.3.6. Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim

Bütün dünyayı ve doğal olarak Türkiye’yi derinden etkileyen, günlük yaşantımızda çok büyük bir değişme ve başkalaşmaya sebep olan Covid-19 pandemisi farklı türlerde pek çok sektörü etkilediği gibi eğitim sahasını da önemli ölçüde etkilemiştir. Türkiye’de eğitimle uğraşan ve eğitimin yönetilmesinde söz sahibi olan kişilerin aldığı tedbirler ve kararlar sayesinde öğrenci, veli, öğretmen ve eğitim yöneticileri ilk başlarda zorlanmalarına rağmen uzaktan eğitim sistemine geçiş sürecine başarılı bir şekilde uyum sağlamışlardır. Ailelerin çocuklarıyla, öğretmenlerin öğrencileriyle doğru bir şekilde gerçekleştirdiği iletişim ve etkileşim bu zorlu süreçte çok önemli olmuştur. Türkiye’de pandemi döneminde uzaktan eğitim sistemine geçilmiş, yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Böylece öğrencilerin eğitim hayatları kesintiye uğratılmadan devam etmiştir. Öğretmenler pedagojik, psikolojik ve teknolojik alanlardaki bilgi, beceri ve tecrübelerinde büyük gelişmeler yaşamışlardır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın EBA sistemini kullanan öğretmenler öğrencilerine ödevlendirme yapmışlardır. Canlı olarak ders anlatımına geçilmesiyle birlikte süreç olumlu bir şekilde desteklenmiştir. Dünyadaki bütün ülkelerin büyük bir sınavdan geçtiği Covid-19 pandemi sürecinde, velilere çocuklarıyla daha çok iletişim ve etkileşimde bulunarak bu zor dönemi en az hasarla atlattıklarına yardımcı olmaları tavsiye edilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin zorlu geçen bu süreçte eksiklik yaşadığı ve kendilerini yetersiz gördükleri konularda, özellikle psikolojik, pedagojik ve teknolojik alan bilgilerinde, uzaktan eğitimin uygulandığı süreçte ve salgın sonrası dönemde hizmet içi yapılacak eğitimlerle desteklenmesi gerektiği ciddi şekilde düşünülmektedir. Yükseköğretim kurumlarında ve görevlerine başlamadan önce öğretmen

adaylarının da benzer şekilde dijitalleşen, değişen ve gelişen dünyanın gerektirdiği bilgi, beceri ve tecrübeler hususunda çeşitli eğitimler sayesinde gelişimlerinin ve değişimlerinin sağlanması gerekmektedir. Salgın sürecinin bitiminde ve bu sürecin sonrasında öğrencilere, velilere ve öğretmenlere bu zorlu sürecin kalıcı etkilerini azaltmak ve tamamen travmaları yok etmek amacıyla psikososyal eğitimler verilerek iyileştirilmeleri sağlanmalıdır (Kurnaz ve Seçemeli, 2020).

2.4. İlgili Araştırmalar

Alakoç (2001) öğretim üyelerinin uzaktan eğitimle ilgili bakış açısını incelediği çalışmada, veri toplama aracı olarak, “Uzaktan Öğretim, Öğretim Üyesi Anket Formu” nu kullanmış ve 2001-2002 Eğitim-Öğretim Yılında Cumhuriyet Üniversitesi’nde görev yapan 55 öğretim üyesine anketi uygulamıştır. Bu ankette grupların uzaktan eğitim-öğretim hakkındaki bilgi düzeyleri, ders almak ya da vermeye istek düzeyleri, uzaktan öğretim metodu olarak hangilerini kullanmak istedikleri, hangi bölüm derslerinin ve hangi tür derslerin uzaktan verilebileceği hakkındaki düşünceleri ile uzaktan öğretimi nasıl gördüklerine dair sorular bulunmaktadır. Araştırma sonucunda 46 katılımcının kendisine ait bilgisayarı olduğu, öğretim üyelerinin %50’ sinin uzaktan eğitim vermek istedikleri ve büyük bir çoğunluğun uzaktan eğitim uygulamalarının etkili bir yöntem olduğunu düşündükleri ortaya konulmuştur. Ayrıca uzaktan eğitim teknolojileri içinde en fazla internetin kullanıldığı ve uzaktan eğitimin sözel dersler için daha uygun olduğunun düşünüldüğü de tespit edilmiştir.

Horzum’un (2003) öğretim görevlilerinin internet destekli uzaktan eğitime yönelik düşüncelerini araştıran çalışmasında, Sakarya Üniversitesinde görev yapan 700 öğretim elemanına geliştirilen tutum anketi uygulanmıştır. Öğretim elemanlarının internet destekli eğitime yönelik pozitif bir tutum sergiledikleri ve uzaktan eğitim yöntemi olarak en çok interneti tercih ettikleri görülmüştür. Sosyal beceri ağırlıklı derslerin uzaktan eğitimle daha etkin işleneceği düşüncesi savunulurken, mesleki ve uygulamalı dersler hariç tüm derslerin uzaktan eğitimle verilebileceği düşüncesi ön plana çıkmıştır.

Ağır (2007) uzaktan eğitime karşı tutumu ölçmek için ölçek geliştirdiği çalışmasında farklı alanlarda 238 öğretmene ölçeği uygulamış ve orta değere çok yakın olan olumlu bir tutum sonucu belirlemiştir. Çalışmasında öğretmenlerin cinsiyet, çalışılan kurum, öğrenim durumu değişkenlerinde fark gözlenmemiştir. 0-5 yıl arası hizmet yılına sahip öğretmenlerin diğer kıdem yıllarına göre olumlu bir farka sahip olduğunu verilerden gözlemlenmiştir.

Uzaktan eğitim hakkında bilgi sahibi olanların uzaktan eğitim hakkında bilgi sahibi olmayanlara göre olumlu farklılığa sahip olduğu sonucunu bildirmiştir.

Kocayığıt ve Uşun (2020) tarafından yapılan çalışmada, 2019 yılında Burdur ilinde çalışan 204 öğretmene, Ağır (2007) tarafından geliştirilen “Uzaktan Eğitim Tutum Ölçeği” uygulanmış ve çalışmaya katılan öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı tutum düzeyleri 3,41 ile “yüksek” seviyede çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %21,1’inin uzaktan eğitim almış olması, %36,7’sinin ise uzaktan eğitim hakkında yeterince bilgisinin olmasının, öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkındaki tutumlarının yüksek çıkmasında etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Sarı ve Sarı (2020), kriz zamanlarında oluşan durumların eğitim algısı üzerine etkilerinin Covid-19 genelinde toplandığı bu çalışmada alanyazın tarama yöntemi kullanılmıştır. Covid-19’un dünya genelinde kriz haline dönüşmesiyle eğitim alanında hızlı kararlar alınması gerekmiştir. Türkiye’de salgınla mücadele konusunda kriz yönetimi ile başa kalmıştır.

Kırmızıgül (2020), yaptığı çalışmada Covid-19’un dünyaya yayılmasından sonra Türkiye’de de uzaktan eğitime geçildiğini belirtmiştir. Uzaktan eğitimle birlikte dijital öğrenme, hayatımızın ortasına yerleşmiştir. Bu değişim sürecine öğretmen, öğrenci ve velilere düşen görev ve sorumluluklar da farklılaşmıştır. Ailelerin çocuklarıyla olan iletişimini kuvvetlendirmesi gereken bu dönemde öğretmenler de gelişime açık olmalı, mesleki olarak yeni çalışmaları takip etmesi gerekmektedir.

Pandemi ile senkron ve asenkron olarak uygulanan uzaktan eğitim çalışmalarının zorunlu hale gelmesi ile tüm öğretmenler uzaktan eğitim deneyimini yaşamışlardır. Can (2020) tarafından yapılan çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmış ve Türkiye’de yapılan açık ve uzaktan eğitim uygulamalarını erişilebilirlik, altyapı, güvenli içerik, tasarım, ölçme-değerlendirme ve mevzuat gibi birçok açıdan incelemiştir. Araştırmanın verileri ilgili kurumların resmî web sitelerinden temin edilmiştir. Pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim çalışmaları MEB’ in EBA ve TRT’nin 3 farklı kanalından ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde gerçekleştirilmiştir. İlkokul ve ortaokul için 10, lise düzeyinde ise 22 farklı dersin uzaktan eğitim şeklinde ve TV destekli olarak gerçekleştirildiği belirtilen çalışmada, imkânları yetersiz olan öğrencilerle, özel eğitim öğrencileri için mutlaka telafi derslerinin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. TV aracılığı ile gerçekleştirilen eğitimlerde ölçme ve değerlendirme kısımlarının eksik kaldığı, ayrıca bu şekilde eğitimde teknolojik yeterliliğin önemli olduğu belirtilmiştir. Yükseköğretimde bu

yöntemin uygulanabilmesi için her alanda alt yapıların nitelik ve nicelik olarak güçlendirilmesi gerekli olduğu da ifade edilmiştir. Sonuç olarak uzaktan eğitim konusunda dayatma yapılan, bu işin ön saflarında yer alan öğretmenlerin bilgilendirilmesi, desteklenmesi ve korunması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Balcı (2020) çalışmasında Covid-19'un eğitim üzerine yansıyacak olumsuz etkilerini azaltmak için kısa veya uzun süreli çözüm önerilerinde bulunmuştur. Covid-19'un ortaya çıkaracağı sorunları kısa sürede çözüme kavuşturmak için okulları açık tutarken hazırlık yapılması, okulların seçici olarak kapatılması, okulların ulusal olarak kapatılması ve uzaktan öğrenme önerilerinde bulunmuştur. Salgını uzun vadeli hayatımızda düşündüğümüzde salgınla başa çıkma, sürekliliği yönetme ve gelişme kazanma önerilerinde bulunmuştur.

Akoğlu ve Karaaslan (2020), dünya nüfusunun yarısına yakını oluşturulan çocuk nüfusun, ihtiyaçları karşılanmadığı takdirde uzun vadede psikososyal sıkıntıları gündeme getireceğinden hareketle yazılan bu gözden geçirme çalışmasında, Covid-19 nedeniyle başlayan karantina dönemi tüm insanları etkilemekle birlikte çocuklar üzerindeki etkisi daha gözle görülebilir nitelikte olacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Çocukların gerek okul ortamından uzaklaşması gerekse aile bireyleri ile çok uzun vakit iç içe olması psikososyal durumlarını etkilemiştir.

Eren (2020), çalışmasında Covid-19 pandemisinin Türk eğitim sistemine etkilerini inceleyerek bulguları söylem çözümleme yöntemi ile açıklamıştır. Covid-19 salgını ile Türkiye'de her alanda olduğu gibi eğitim alanında da çeşitli gelişmelere yaşanmıştır. Kısa sürede oluşturulan TV kanalları üzerinden sadece okullarda işlenen derslerin tüm ülkeye verilmesi sağlanmıştır. EBA üzerinden akış geliştirilmiş canlı ders sistemi kurulmuştur. Bunların yanında birçok özel platformlarla eğitim açığı giderilmeye çalışılmıştır. Yüksek öğrenimde online sınavların alt yapısı geliştirilmiştir.

Arslan (2021) tarafından, Denizli ilinde 263 ortaokul öğretmeni ile yapılan çalışmada, Ağır (2007) tarafından geliştirilen "Uzaktan Eğitim Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonunda öğretmenlerin uzaktan eğitimde kullanılan teknoloji ve yöntemler ilişkin tutumlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmanın verilerinde ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemesine rağmen, uzaktan eğitimin özellikleri önem bakımından değerlendirilmesi hususunda kadın öğretmenler lehine anlamlı ölçüde yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada fen bilimleri öğretmenlerinin tutum ölçeği puanlarının ortalaması ($x=3.274$) branş sıralamasında araştırmanın üçüncü en yüksek puanını oluşturmuştur. Ancak uzaktan eğitimde kullanılan teknoloji ve yöntemlere bakış açısı arasında

branşlara göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %61,2'si yüz yüze eğitimin, uzaktan eğitimden daha yararlı olduğunu bildirmişlerdir.

Demir (2021) çalışmasının örneklemini 244 meslek lisesi öğretmeni ve 970 meslek lisesi öğrencisidir. Çalışmada Ağır (2007) tarafından gerçekleştirilen “Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği” uygulamış ve öğretmen ve öğrencilerin pandemi dönemindeki uzaktan eğitime karşı tutumlarını ölçmüştür. Tutum düzeylerinin orta değer altında olduğunu görmüştür. Çalışmada öğrencilere ve öğretmenlere göre ayrı ayrı kişisel bilgi formları oluşturmuş ve incelediği özelliklere göre öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının mesleki kıdemlerine, bilişim teknolojilerini kullanma yeterlilik düzeylerine ve internet bağlantısında yaşadıkları kopma sorununa göre anlamlı farklılıklar olduğunu sonuçlarda görmüştür. Öğrencilerin uzaktan eğitime karşı tutum düzeylerinin cinsiyete, sınıf seviyesine, meslek alanına ve yine öğretmenlerde olduğu gibi internet bağlantısındaki kopma sorununa göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Gökalp (2021) Pandemi nedeniyle uygulanan uzaktan eğitim sürecinin olumlu ve olumsuz yönlerini araştırdığı çalışmasında pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim ile ilgili şu sonuçlara ulaşmıştır:

Bu dönemde yapılan uzaktan eğitim; süreklilik, salgından korunma, zaman ve maddi açıdan ekonomiklik sağlama, teknoloji farkındalığıyla birlikte teknolojiyi daha iyi kullanma becerisi ve özdüzenleme, özbakım, özgüven gibi konularda öğrencilere gelişim sağladığı için olumlu bulunmuş. Buna karşın yeterli teknolojik imkânların ve internet bağlantılarının olmaması, sınıf yönetiminin ve yeterli etkileşimin sağlanamaması, ölçme-değerlendirme kısmında yetersiz kalınması, gelişimin çok yönlü desteklenememesi gibi olumsuz yönleri olduğunu belirtmiştir.

Akgül (2021) ise çalışmasında Uşak il merkezinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin görüş ve düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlamış, araştırmasında nitel araştırma modellerinden fenomenoloji (olgubilim) modelini kullanmıştır. Araştırmada katılımcılara yarı yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır. Söz konusu araştırmada ortaokul öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve velilerin konuyla alakalı görüş, düşünce ve tutumları incelenmiş buna göre; ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı biraz mesafeli oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilere bir tercih şansı verildiğinde yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime göre daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğrenciler yüz yüze eğitimin uzaktan eğitime kıyasla daha faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler

pandemi sürecinde okul ortamını, arkadaşlarını ve öğretmenlerini özlediklerini dile getirmişlerdir. Araştırmanın sonucundaki analizler göz önünde bulundurulduğunda ortaokul öğrenci velilerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevapların çeşitlilik gösterdiği saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ve velilerin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin bir fikir birliği tespit edilememiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma karma yöntem araştırma yaklaşımlarından biri olan açıklayıcı desene göre tasarlanmıştır. Açıklayıcı araştırma deseninde araştırma problemine öncelikle nicel aşama ile başlanır. Sonrasında nicel verilerden elde edilen sonuçları açıklamak için nitel çalışma yürütülür. Nicel sonuçlar istatistiksel anlamlılık etki boyutları ve güven aralıklarını sağlayarak çalışmanın genel sonuçlarını ortaya koyar. Ancak bu yöntemde elde edilen sonuçların nasıl oluştuğunu anlamaya yetmez, nicel sonuçları açıklamak için nitel aşamayı gerçekleştiririz. Bu nedenle bu desen açıklayıcı desen olarak adlandırılır (Creswell, 2019). Bu araştırmada ilk olarak öğretmenlerin “Uzaktan Eğitim Algıları” ölçeğine verdikleri yanıtlarla nicel veriler ortaya konulmuştur. Nicel verilerde elde edilen sonuçları açıklamak için öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşme yapıp nitel veri toplanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın verileri Antalya iline bağlı 5 merkez ilçede, resmi ve özel okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilmiştir. Bu araştırmanın nicel verilerinin çalışma grubu toplam 211 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 15’i ile nitel verilerin elde edildiği çalışma grubu oluşturulmuştur.

Tablo 3.1. *Nicel Verilerin Elde Edildiği Öğretmenlerin Demografik Özellikleri*

Cinsiyet	Kadın	Erkek		
N	131	80		
Yaş	25-31	32-38	39-45	46 ve üstü
N	16	55	97	43
Medeni Durum	Evli	Bekâr		
N	176	35		
Hizmet Süresi	3-6 yıl	7-10 yıl	10-15 yıl	15 ve üstü
N	6	31	38	136
Okul Türü	Resmi	Özel		
N	188	23		
Ders Saati	1-10 saat	11-20 saat	21-30 saat	
N	23	46	142	

Tablo 3.2. Nitel Verilerin Elde Edildiği Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Hizmet Süresi	Okul Türü	Süre
Ö ₁	E	42	E	10-15	Resmi	21-30
Ö ₂	K	44	E	15+	Resmi	21-30
Ö ₃	E	41	E	15+	Resmi	11-20
Ö ₄	K	46	E	15+	Resmi	21-30
Ö ₅	E	44	E	15+	Resmi	11-20
Ö ₆	E	26	B	1-5	Özel	21-30
Ö ₇	E	43	E	15+	Resmi	21-30
Ö ₈	K	49	E	15+	Resmi	21-30
Ö ₉	K	38	B	10-15	Resmi	21-30
Ö ₁₀	K	40	E	15+	Resmi	21-30
Ö ₁₁	K	39	B	15+	Resmi	21-30
Ö ₁₂	E	37	E	10+15	Resmi	21-30
Ö ₁₃	K	42	E	15+	Resmi	21-30
Ö ₁₄	E	43	E	15+	Resmi	11-20
Ö ₁₅	K	41	E	15+	Resmi	21-30

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel verileri “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” ile toplanmıştır. Nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır.

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği: Bu ölçek Kurnaz vd. (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilmeden önce ülkemizde uzaktan eğitimin başlanmasından kırk beş (45) gün sonra farklı alanlardan 24 öğretmen ile internet ortamında görüşmeler yapılmış ve uzaktan eğitim ile ilgili neler algıladıkları sorulmuştur. Öğretmenler görüşlerini dijital alanda bir platforma yazmıştır. Elde edilen görüşler ölçek maddesi şeklinde ifade edilmiş ve araştırmacılar tarafından uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar her bir maddenin öğretmenlerin uzaktan eğitim algıları ile ilgili olup olmadığını, ilgili ise aynen kalması ya da düzeltilmesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 356 öğretmenden alınan veriler doğrultusunda yapılmıştır. Ölçeğin 37 maddeden oluşan son formunun Cronbach Alpha katsayısı 0,901 olarak hesaplanmıştır. Yapı geçerliğini belirlemek için faktör analizi sonucunda ölçekte beş faktör belirlenmiş ve bu faktörlerin açıkladığı varyans %62,47’dir. Bu faktörler: öğretmenlerin kendileri, uzaktan eğitimin uygulanması,

uzaktan eğitimde öğretim uygulamaları, uzaktan eğitime yönelik tutum, uzaktan eğitimde ödevler şeklinde isimlendirilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Nicel araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmacılara hazırladıkları ve standartlaştırdıkları soruların ötesinde derinlemesine bir araştırma izni vermektedir (Berg, 2001). Öğretmenlere yönelik görüşme formu sekiz sorudan oluşturulmuştur. Bu görüşme formunun 2 öğretmen üzerinde ön uygulaması yapılmıştır. Daha sonra ön uygulama sonuçlarına bağlı olarak görüşme formuna son hali verilmiştir. Bu haliyle toplam 10 sorudan oluşan görüşme formunda yer alan sorular aşağıdaki gibidir: Ülkemizde yaşanan pandemi döneminde;

1. Uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar nelerdir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
2. Uzaktan eğitimin sağladığı dezavantajlar nelerdir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
3. Uzaktan eğitim işlediğiniz dersin niteliğini nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
4. Uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
5. Uzaktan eğitim öğrencilerinizin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
6. Uzaktan eğitim öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
7. Uzaktan eğitim iş yükünüzü nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
8. Uzaktan eğitim öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
9. Uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.
10. Uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?

Nitel araştırmalarda dikkat etmemiz gereken bazı etik kurallar bulunmaktadır (Creswell, 2007). Veriler toplanmadan önce katılımcılara, araştırmanın amacıyla ilgili bilgi verilmiştir. Katılımcılara, araştırmada elde edilen verilerin herhangi bir şekilde üçüncü kişiler ile paylaşılmayacağı ve kendilerine araştırma sonuçları hakkında bilgilendirme yapılacağı ifade edilmiştir. Nicel verilerin toplandığı ölçeği tamamlama yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise 18-25 dakika arasında sürmüştür.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada katılımcılardan elde edilen verilerin analizinde nicel ve nitel veri analizine uygun teknikler kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde öncelikle veri setinin ve alt boyutlarının normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını test etmek amacıyla merkezi eğilim ölçüleri, çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmış histogram grafiği incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Dağılımların Normalliği

	X_{mod}	X_{ort}	$\bar{X}$	K_y	B_s
U.E.'de öğretimin sürdürülüşü	28.00	26.00	25.80	-0.005	-0.67
U.E.'ye ilişkin kendi durumları	36.00	36.00	35.45	-0.469	0.947
U.E.'de öğretim uygulamaları	32.00	32.00	33.00	0.076	0.856
U.E.'ye ilişkin tutum	12.00	13.00	13.04	0.502	0.748
U.E. sürecinde ödev	16.00	14.00	14.02	-0.511	0.684
Toplam	119.00	121.00	121.31	-0.372	0.951

Merkezi eğilim ölçülerinden mod (X_{mod}), medyan (X_{ort}) ve aritmetik ortalama ($\bar{X}$) değerlerinin birbirine yakın olduğu, çarpıklık (K_y) ve basıklık (B_s) katsayılarının -1 ve +1 sınırları arasında olduğu belirlenmiştir. Dağılımların histogramı incelendiğinde ise yukarıdaki bulgulara paralel bir sonuç elde edilmiştir. Bu bulgular sonucunda dağılımın normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Verilerin analizinde, verilerin normal dağılım göstermesi nedeni ile parametrik yöntemlerden bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Buradaki amaç veriyi anlayabilmek, desenleri ve ilişkileri tespit edebilmek ve sonuçları daha iyi kullanabilmektir. Bu araştırmada da öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarına ait veriler betimsel olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Nitel verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmada görüşme kayıtları dinlenmiş ve yazılı hale getirilmiştir. İçerik analizinde tüm görüşler kodlanmıştır. Daha sonra her kod için frekanslar belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen nicel ve nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Nicel Bulgular

Araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Bağımsız Gruplar İçin T-testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. *Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Cinsiyete Göre T-testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
U.E.’de öğretimin sürdürülüşü	Kadın	131	25.75	4.22	209	-0.234	0.815
	Erkek	80	25.89	4.19			
U.E.’ye ilişkin kendi durumları	Kadın	131	36.02	4.94	209	2.159	0.032
	Erkek	80	34.53	4.73			
U.E.’de öğretim uygulamaları	Kadın	131	33.27	3.71	209	1.213	0.226
	Erkek	80	32.56	4.66			
U.E.’ye ilişkin tutum	Kadın	131	13.70	3.21	209	3.883	0.000
	Erkek	80	11.96	3.07			
U.E. sürecinde ödev	Kadın	131	14.05	2.99	209	0.221	0.826
	Erkek	80	13.96	2.75			
Toplam	Kadın	131	122.79	11.81	209	2.177	0.031
	Erkek	80	118.90	13.75			

Yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitimde öğretimin sürdürülüşüne, uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ve uzaktan eğitimde ödevlere ilişkin düşüncelerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendi durumlarına ilişkin algılarının, uzaktan eğitime yönelik tutumlarının ve uzaktan eğitime ilişkin genel algılarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği boyutlarda ve ölçekte kadınların ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum kadınların daha olumlu görüşe sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Bağımsız Gruplar İçin T-testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Medeni Duruma Göre T-testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
U.E.'de öğretimin sürdürülüşü	Evli	176	25.93	4.20	209	1.016	0.311
	Bekar	35	25.14	4.19			
U.E.'ye ilişkin kendi durumları	Evli	176	35.24	5.01	209	-1.408	0.161
	Bekar	35	36.51	4.26			
U.E.'de öğretim uygulamaları	Evli	176	32.60	3.93	209	-3.281	0.001
	Bekar	35	35.03	4.36			
U.E.'ye ilişkin tutum	Evli	176	12.90	3.02	41.066	-1.158	0.254
	Bekar	35	13.77	4.26			
U.E. sürecinde ödev	Evli	176	13.82	2.95	209	-2.213	0.028
	Bekar	35	15.00	2.43			
Toplam	Evli	176	120.49	12.84	209	-2.133	0.034
	Bekar	35	125.46	11.16			

Yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitimde öğretimin sürdürülüşüne ilişkin düşüncelerinin, uzaktan eğitimde kendi durumlarına ilişkin algılarının ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına, uzaktan eğitimde ödevlere ilişkin düşüncelerinin ve uzaktan eğitime ilişkin genel algılarının medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği boyutlarda ve ölçekte bekârların ortalamasının evlilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum bekârların daha olumlu görüşe sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Bağımsız Gruplar İçin T-testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Okul Türüne Göre T-testi Sonuçları

	Okul Türü	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
U.E.'de öğretimin sürdürülüşü	Resmi	188	26.00	4.24	209	1.984	0.049
	Özel	23	24.17	3.46			
U.E.'ye ilişkin kendi durumları	Resmi	188	35.33	5.13	54.755	-1.820	0.074
	Özel	23	36.43	2.29			
U.E.'de öğretim uygulamaları	Resmi	188	33.04	4.26	41.431	0.662	0.512
	Özel	23	32.65	2.40			
U.E.'ye ilişkin tutum	Resmi	188	13.17	3.17	209	1.630	0.105
	Özel	23	12.00	3.83			
U.E. sürecinde ödev	Resmi	188	14.06	2.97	209	0.642	0.522
	Özel	23	13.65	2.29			
Toplam	Resmi	188	121.61	13.20	43.459	1.522	0.135
	Özel	23	118.91	7.12			

Yapılan analiz sonucunda uzaktan eğitimde kendi durumlarına ilişkin algılarının, uzaktan eğitime yönelik tutumlarının, uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına, uzaktan eğitimde ödevlere ilişkin düşüncelerinin ve uzaktan eğitime ilişkin genel algılarının okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde öğretimin sürdürülüşüne ilişkin düşüncelerinin okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği boyutta resmi okuldaki öğretmenlerin ortalamasının özel okuldakilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum resmi okuldaki öğretmenlerin daha olumlu görüşe sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla One Way ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Yaşlarına Göre One Way ANOVA Testi Sonuçları

Yaş	n	$\bar{X}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Farkın Yönü
25-31 (1)	16	124.13	8.53	Gruplar Arası	2107.942	3	702.647	4.586	0.004	4 ▶
32-38 (2)	55	122.09	12.12	Gruplar İçi	31717.414	207	153.224			1, 2, 3
39-45 (3)	97	123.14	11.99	Toplam	33825.355	210				
46 ve üstü (4)	43	115.16	14.54							

Yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir, $F(3, 210)=4.586$, $p<0.05$. Söz konusu farkın bağımsız değişkenlerin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden LSD yapılmıştır. 46 ve üstü olan öğretmenlerin ($\bar{X} = 115.16$) ortalaması 25-31 yaşındaki ($\bar{X} = 124.13$), 32-38 yaşındaki ($\bar{X} = 122.09$) ve 39-45 yaşındaki öğretmenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 123.14$) daha düşüktür.

Araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının hizmet sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla One Way ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Hizmet Sürelerine Göre One Way ANOVA Testi Sonuçları

Hizmet Süreleri	n	$\bar{X}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
3-6	6	125.17	4.88	Gruplar Arası	119.331	3	66.444	0.409	0.747
7-10	31	122.74	8.30	Gruplar İçi	33626.025	207	162.445		
11-15	38	121.58	11.49	Toplam	33825.355	210			
16 ve üstü	136	120.74	14.03						

Yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının hizmet sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir, $F(3, 210)=0.409, p>0.05$.

Araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının uzaktan eğitimde haftalık ders verme sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla One Way ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Uzaktan Eğitimde Haftalık Ders Verme Sürelerine Göre One Way ANOVA Sonuçları

DersVerme Süreleri	n	$\bar{X}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
1-10 saat	23	1119.91	13.83	Gruplar Arası	84.371	3	42.186	0.260	0.771
11-20 saat	46	120.74	11.85	Gruplar İçi	33740.984	207	162.216		
21-30 saat	142	121.73	12.83	Toplam	33825.355	210			

Yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının eğitimde haftalık ders verme sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir, $F(3, 210)=0.260, p>0.05$.

4.2. Nitel Bulgular

4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Düşüncelerine Dair Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde gönüllü olarak araştırmaya katılan 15 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanan mülakatlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Avantajları Hakkındaki Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar nelerdir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” sorusuna araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar eğitim, sağlık, sosyal hayat ve iletişim ve ekonomi temaları etrafında toplanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim teması ile ilgili verdiği cevapların dağılımı şu şekildedir:

Eğitimin devam etmesi (f=8), uzaktan eğitimin sürdürülebilir olması (f=6), derslerin kalitesinin artması (f=4), öğrencilerin bireysel olarak ilerleyebilmesi (f=7) zamandan ve mekândan bağımsız olması (f=7), görsel işitsel materyal kullanımını artması (f=4), derslerde teknoloji kullanımının artması (f=4).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sağlık teması ile ilgili verdiği cevapları incelediğimizde; hijyenik bir ortamda ders işlenmesi (f=3), kalabalıktan uzak durulması (f=4), hastalık ihtimalinin azalması (f=2), sağlığın öneminin daha iyi anlaşılması (f=2) maddeleri belirlenmiştir.

Sosyal hayat ve iletişim temasında verilen cevaplar şu şekildedir: Okul kavgaları azaldı (f=3), sokağa çıkma yasağına rağmen öğrenciler görüşme imkânı buldu (f=2), çevrimiçi ortamda olsa dahi öğrencilerimizle iletişimimiz kopmadı (f=2), teknolojiyi iyi kullanan ama sınıf ortamında fazla iletişim kurmayan öğrencilerle iletişim arttı (f=5).

Ekonomi temasıyla ilgili cevaplar şu şekildedir: Ulaşım giderleri ortadan kalktı (f=6), eğitim maliyetleri azaldı (f=4), ücretsiz uygulamalar arttı (f=2).

Tüm bu görüşlerin dağılımı Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Avantajları Hakkında Görüşleri

Avantajlar		f
Eğitim	Eğitimin devam etmesi	8
	Uzaktan eğitimin sürdürülebilir olması	5
	Derslerin kalitesinin artması	4
	Öğrencilerin bireysel olarak ilerleyebilmesi	7
	Zamandan ve mekândan bağımsız olması	7
	Görsel işitsel materyal kullanımını artması	5
	Derslerde teknoloji kullanımını artması	4
Toplam	40	
Sağlık	Hijyenik bir ortamda ders işlenmesi	3
	Kalabalıktan uzak durulması	4
	Hastalık ihtimalinin azalması	2
	Sağlığın öneminin daha iyi anlaşılması	2
Toplam	11	
Sosyal hayat ve iletişim	Okul kavgaları azaldı	3
	Sokağa çıkma yasağına rağmen öğrenciler görüşme imkânı buldu	2
	Online ortamda olsa bile öğrencilerimizle iletişim kopmadı	2
	Teknolojiyi iyi kullanan ama sınıf ortamında fazla iletişim kuramayan öğrencilerle iletişim arttı	5
Toplam	12	
Ekonomi	Ulaşım giderleri ortadan kalktı	6
	Eğitim maliyetleri azaldı	3
	Ücretsiz uygulamalar arttı	2
Toplam	11	

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin avantajları hakkındaki görüşleri incelendiğinde eğitim teması başlığı altında “eğitimin devam etmesi” görüşü ön plana çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö4: “Uzaktan eğitimin avantajı yüz yüze eğitim gibi olmasa da öğrencilerin hem okul hem ders psikolojisinden uzaklaşmaması ve eğitimin devamının sağlanmasıdır.”

Ö6: “Özellikle Pandemi döneminde derslerin aksamadan devam etmesini sağladı. Bunun yanında öğrencilerin eğitim sürecinden kopmamasına olanak sağladı.”

Ö₈: “Ev ortamında bile olsa eğitimin aksamadan devam etmesi hepimiz için çok büyük avantajdı. Yaşadığımız bu zorlu süreci en az hasarla atlatmamız uzaktan eğitimin devam etmesiyle mümkün oldu.”

Eğitim temasında en çok tekrarlanan cevaplardan birisi “öğrencilerin bireysel olarak ilerleyebilmesi” ifadesidir. Bu cevapla ilgili ifadelerden bazıları şu şekildedir:

Ö₁₄: “Pandemi döneminde bilgiye ulaşma daha kolay ve daha hızlı hale geldi. Bu durum derslere ilgili öğrencilere bireysel olarak ilerleme imkânı sağladı.”

Ö₂: “Yüz yüze eğitimin yapıldığı, salgın öncesi dönemde derslere karşı ilgisi yüksek olan çalışkan öğrenciler Pandemi döneminde başlayan uzaktan eğitim ile kendi hızlarında bireysel olarak daha hızlı bir şekilde ilerleme imkânı buldular.”

Ö₁₃: “Özellikle interaktif öğrenme yöntemlerini kullanan öğrenciler bu dönemde bizlerden bağımsız olarak bireysel öğrenme gerçekleştirdiler.”

Eğitim temasında en çok tekrarlanan bir başka cevap ise “zamandan ve mekândan bağımsız olması” ifadesidir. Bu cevapla ilgili ifadelerden bazıları şu şekildedir:

Ö₁: “Uzaktan eğitim sayesinde eğitimde yer ve zaman kavramı aşılmış oldu. 08.00-19.00 saatleri ve gerekirse hafta sonları ders yapılabilmekteydi. Uzaktan eğitim derslerinde görsel ve işitsel materyal kullanımının kolaylaşması da büyük avantajlardan biriydi.”

Ö₃: “Saat ve zaman tercihinin daha esnek olarak kullanılabilmesi, derslerin tekrar edilmesi ve telafisi noktasında özgürlük.”

Ö₁₁: “Okula bağlı kalmadan evden yürütüldüğü için büyük avantaj sağladı. Sadece ev demek doğru olmaz, bulunduğunuz ortamlarda başka bir yerde olabilmek ve oradan derse yönlendirebilme imkânını sağladı.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5’i bu dönemde yapılan uzaktan eğitimin avantajları arasında “görsel ve işitsel materyal kullanımının artması” ifadesini dile getirmişlerdir. Bu cevapla ilgili ifadelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö₇: “Yüz yüze eğitimde çok fazla kullanma imkânı bulamadığımız ya da kullanmadığımız görsel ve işitsel araçları bu dönemde çok daha fazla kullanır hale geldik.”

Ö₉: “Canlı dersler işlenirken bir animasyon başlatıp ekrana yansıtmak ayrıntılı haritaları ardı ardına göstermek, kısacası görsel ve işitsel materyalleri eskiye göre çok daha fazla kullanmak derse olan ilgiyi en üst seviyeye çıkardı.”

Ö₅: *“Pandemi öncesinde de kullandığımız materyalleri bu dönemde yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerinde çok daha fazla kullanır hale geldik. Özellikle görsel ve işitsel materyalleri çok daha fazla kullandık.”*

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5’i, pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitimin “sürdürülebilir” olduğunu ifade etmiştir. Bu da bize gösteriyor ki çok fazla soru işaretiyle, teknik aksaklıkla başlayan uzaktan eğitimin zaman geçtikçe daha sürdürülebilir bir yapıya büründüğünü açıkça göstermektedir. Bu konuda bir öğretmenimizin şu görüşleri oldukça değerlidir:

Ö₁₂: *“Açıkça belirtmek gerekirse süreç başladığında uzaktan eğitim konusunda çok zorlandık. Ders programlarının yapılması EBA ve diğer sistemlerde yaşanan teknik aksaklıklar bizleri umutsuzluğa sürükledi. Ancak kısa sürede sorunların giderilmesi, bizlerin ve öğrencilerin sisteme alışmaları uzaktan eğitime sürdürülebilir bir yapı kazandırdı.”*

Araştırmaya katılan 4 sosyal bilgiler öğretmeni “derslerin kalitesi arttı” cevabını vermiştir. Bu ifadeden çıkarılacak sonuç; uzaktan eğitimin yapılmadığı dönemlerde dersler mümkün olduğu kadar az öğretim yöntem ve tekniği kullanılarak tekdüze bir şekilde işlenmektedir. Pandemi döneminde teknoloji ile bütünleştirilen dersler ile daha kaliteli bir eğitim öğretim yapılmıştır.

Araştırmada, eğitim teması başlığı altında tespit edilen en son cevap “derslerde teknoloji kullanımının artması” cevabıdır. Dört sosyal bilgiler öğretmeni pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerinde eskiye nazaran daha fazla teknoloji kullandığını ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₀: *“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin bana göre en büyük avantajı tüm öğretmenlerin eskiye göre çok daha fazla oranda teknoloji kullanmasıdır. Bu konuda özelleştiri yapmam gerekirse, derslerimde teknolojiyi çok öncelerden kullanmam gerekiyordu çünkü Z kuşağı dediğimiz yeni nesil, derslerde farklı etkinlikler, farklı yöntem ve teknikler istiyor.”*

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin avantajları hakkındaki görüşleri incelendiğinde sağlık teması başlığı altında “kalabalıktan uzak durulması” görüşü ön plana çıkmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: *“Virüsün tüm dünyayı kasıp kavurduğu bir ortamda, kalabalıklardan uzak kalarak ev ortamında dersleri işleyebilmemiz öğrenciler ve bizler açısından büyük avantajdı.”*

Ö₈: “Evlerimizde, hijyenik bir ortamda, kalabalıktan uzak, ders işlemek bu dönemde hepimizi virüsten korudu.”

Sağlık temasında öğretmenlerden gelen diğer cevaplar şu şekildedir: “Hijyenik bir ortamda ders işlenmesi, sağlığın öneminin daha iyi anlaşılması ve hastalık ihtimalinin azalması.” bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

Ö₁₃: “Sosyal bilgiler dersinde salgın hastalık, uluslararası sağlık kuruluşları, vb. konularda anlattığımız kavramlar bizzat öğrenciler tarafından hayatın içinde tecrübe edilmiş oldu. Bu dönemde sağlığın ve sağlıklı yaşamının, temizliğin, sosyal mesafenin önemi tüm öğrenciler tarafından öğrenildi.”

Ö₁₅: “Ülkemizde ilk vakanın açıklandığı tarihten sonra yüz yüze eğitime ara verilmesi ve sonrasında uzaktan eğitime devam edilmesi hastalığın bulaş riskini azalttı. Bu dönemde yüz yüze eğitimin devam etmesi çok daha kötü sonuçlar ortaya çıkarabilirdi.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin avantajları hakkında görüşleri incelendiğinde sosyal hayat ve iletişim teması başlığı altında “teknolojiyi iyi kullanan ama sınıf ortamında fazla iletişim kuramayan öğrencilerle iletişim arttı” görüşü ön plana çıkmıştır. Beş öğretmenimiz bu konuda görüş belirtmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Ö₂: “Yüz yüze eğitimde, sınıf ortamında ön plana çıkamayan, çekingен öğrencilerin uzaktan eğitimde daha aktif olmaya çalıştığı kabuklarından sıyrılıp kendilerini daha rahat hissederek derse katıldığı durumlarla da karşılaştım.”

Ö₇: “Bu süreçte öyle öğrenciler var ki sınıf ortamında hiç kendini gösteremiyorlardı ancak uzaktan eğitime geçince sihirli bir değnek değmişçesine oldukça aktif hale geldiler.”

Sosyal hayat ve iletişim teması başlığı altında elde edilen bir başka cevap ise: “okul kavgalarının azalması” cevabıdır. Üç sosyal bilgiler öğretmeni bu yönde görüş belirtmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Ö₉: “Kalabalık bir okul olduğumuz için yüz yüze eğitimde okul içinde öğrenciler arasında çok fazla kavga olayı yaşanmaktaydı. Uzaktan eğitime geçilince en azından bu kavgalar sona erdi.”

Ö₁₄: “Öğrenciler evden derslere katıldığı için sınıf veya okul kavgaları olmadı, bizlerde bu konuda rahat bir nefes aldık.”

Sosyal hayat ve iletişim teması başlığı altında elde edilen bir başka cevap ise: “sokağa çıkma yasağına rağmen öğrenciler görüşme imkânı buldular” cevabıdır. İki sosyal bilgiler öğretmeni bu yönde görüş belirtmiştir.

Sosyal hayat ve iletişim teması başlığı altında elde edilen son cevap ise “online ortamda bile olsa öğrencilerimizle iletişimimiz kopmadı” cevabıdır. İki sosyal bilgiler öğretmeni de bu şekilde cevap vermiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Ö₁: *“Sokağa çıkma yasakları hepimizi etkiledi ancak daha oyun çağında olan öğrencilerimiz daha çok etkiledi. Bu dönemde en azından uzaktan eğitim aracılığıyla öğrencilerimiz birbiri ile etkileşim halinde olmaya devam ettiler.”*

Ö₅: *“Yüz yüze eğitime ara verildikten sonra uzaktan eğitim olmasaydı öğrencilerimizle hiç görüşemeycektik. Ekran karşısında olsa bile onlarla görüşmek iletişim halinde olmak hepimiz için bir avantajdı.”*

Ö₁₂: *“Yüz yüze olmasa da ekran etkileşiminin devam etmesi bu süreçte bir avantaj olarak değerlendirilebilir.”*

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin avantajları hakkındaki görüşleri incelendiğinde ekonomi teması başlığı altında “ulaşım giderleri ortadan kalktı” görüşü ön plana çıkmıştır. Altı sosyal bilgiler öğretmeni bu yönde görüş bildirmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Ö₁₀: *“Bu dönemin en büyük avantajlarından birisi de ulaşım giderlerinin ortadan kalkmasıdır. Özellikle benim gibi evi okula uzak olan öğretmenlerimiz için evden ekran karşısından ders anlatmak çok büyük avantaj oldu.”*

Ö₁₃: *“Ders anlatmak için sadece çalışma masamızdaki bilgisayarı açmak yeterliydi, okula gitmek için zaman ve para harcamadık.”*

Ö₃: *“Bir diğer avantaj ise ulaşım giderlerinin ortadan kalkması olmuştur. Sadece öğretmenler açısından söylemiyorum. Öğrenci servis parasının olmaması özellikle birden fazla çocuğu okula göndermek zorunda olan aileler için son derece iyi oldu.”*

Ekonomi teması başlığı altında üç sosyal bilgiler öğretmeni “eğitim maliyetleri azaldı” görüşünü belirtmiştir. İki sosyal bilgiler öğretmeni ise “ücretsiz uygulamalar arttı” cevabını vermiştir.

4.2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Dezavantajları Hakkındaki Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin dezavantajlar nelerdir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” sorusuna araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar eğitim, sağlık, sosyal hayat ve iletişim ile teknik sorunlar temaları etrafında toplanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim teması ile ilgili verdiği cevapların dağılımı şu şekildedir:

Yaparak-yaşayarak öğrenmenin azalması (f=5), öğrencilerin yazma- okuma –çizme– maket yapma gibi uygulama becerileri azaldı (f=3), derslere yetersiz katılım (f=5), öğrenci-öğretmen arasında derslerde iletişim eksikliği öğrencilerin bireysel olarak ilerleyebilmesi (f=7), okul kültüründen uzaklaşma (f=4), sınıf kontrolü ve ödev kontrolleri zorlaştı(f=2), müfredatı yetiştirememeye kaygısı (f=3) etkin bir ölçme değerlendirme yapılamayışı (f=4), ev ortamında dikkat dağıtacak unsurların olması (f=3).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sağlık teması ile ilgili verdiği cevapları incelediğimizde; ekran karşısında durmaktan ya da oturmaktan kaynaklı sağlık sorunları(f=4), göz bozuklukları (f=3), hareketsizlikten kaynaklı kilo problemleri (f=3), sorunları ortaya çıkmıştır.

Sosyal hayat ve iletişim temasında verilen cevaplar şu şekildedir: Akran eğitiminin ve sosyalleşmenin azalması (f=4), veliler tarafından izleniyorum hissi (f=3), öğrencilerle yüz yüze eğitimde olduğu gibi okul-sınıf-teneffüs üçgeninde iletişim kuramama (f=3), bazı öğrencilerin yalnızlaşması (f=3).

Son tamamız olan teknik sorunlar temasında ortaya çıkan cevaplar şu şekildedir: İnternet ve bağlantı sorunları (f=8), öğrencilerin bilgisayar, tablet veya telefonunun olmayışı (f=5), ekran bağımlılığının artması (f=4).

Tüm bu görüşlerin dağılımı Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Dezavantajları Hakkındaki Görüşleri

	Dezavantajlar	f
Eğitim	Yaparak-yaşayarak öğrenmenin azalması	5
	Öğrencilerin yazma- okuma –çizme –maket yapma gibi uygulama becerileri azaldı	3
	Derslere yetersiz katılım	5
	Öğrenci-öğretmen arasında derslerde iletişim eksikliği	7
	Okul kültüründen uzaklaşma	4
	Sınıf kontrolü ve ödev kontrolleri zorlaştı	2
	Müfredatı yetiştirememe kaygısı	3
	Etkin bir ölçme değerlendirme yapılamayışı	4
	Ev ortamında dikkat dağıtacak unsurların olması	3
	Toplam	36
Sağlık	Ekran karşısında durmaktan ya da oturmaktan kaynaklı sağlık sorunları	4
	Göz bozuklukları	3
	Hareketsizlikten kaynaklı kilo problemleri	3
	Toplam	10
Sosyal hayat ve iletişim	Akran eğitiminin ve sosyalleşmenin azalması	4
	Veliler tarafından izleniyorum hissi	3
	Öğrencilerle yüz yüze eğitimde olduğu gibi okul-sınıf-teneffüs üçgeninde iletişim kuramama	3
	Bazı öğrencilerin yalnızlaşması	3
	Toplam	13
Teknik sorunlar	İnternet ve bağlantı sorunları,	8
	Öğrencilerin bilgisayar, tablet veya telefonunun olmayışı	5
	Ekran bağımlılığının artması	4
	Toplam	17

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin dezavantajları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, eğitim teması başlığı altında “Öğrenci-öğretmen arasında derslerde iletişim eksikliği” görüşü ön plana çıkmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: “Kişisel verilerin korunması kanunu gereği öğrencilere görüntüleri açmaları zorunlu kılınmaması en büyük dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktaydı. Bu nedenle öğrenci-öğretmen arası iletişim kopukluğu yaşandı.”

Ö₅: “Eskiden sınıf ortamında her öğrenin, her hareketini görme şansımız vardı, öğrencilerin yüz ve beden dili ifadelerine göre onlarla iletişim kurabiliyorduk ancak uzaktan

eğitim sürecinde ders esnasında ekrandan öğrencilerle dersle ilgili olsa dahi iletişim kuramadık. Çoğu zaman soru-cevap çalışması dahi yapmakta zorlandık.”

Ö₈: *“Öğrenciler ile derslerde iletişim kurmada zorluk çektik. Çünkü yüz yüze eğitimde uygulanan bazı iletişim türlerini uzaktan eğitimde uygulama şansımız olmadı.”*

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5’i, pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitimin dezavantajları arasında “yaparak-yaşayarak öğrenmenin azalması” cevabını vermiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: *“Sosyal bilgiler dersinin olmazsa olmazı geziler yapılamadı. Sanal gezilerden yararlanılsa da yaşayarak- yaparak öğrenme becerileri azaldı.”*

Ö₉: *“Uzaktan eğitim döneminde öğretmenler olarak sürekli bizler aktif olduğumuz için, sürekli anlatım yaptığımız için öğrencilere, yaparak-yaşayarak öğrenme konusunda fırsatlar sunamadık.”*

Ö₁₁: *“... bir diğer dezavantaj ise yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak yaparak-yaşayarak öğrenme becerisi bu dönemde azaldı.”*

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim teması başlığı altında en çok verdiği cevaplardan biri de “derslere yetersiz katılım” ifadesidir. Bu görüşle ilgili bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

Ö₁₅: *“Bence uzaktan eğitimin en büyük dezavantajı derslerimize katılan öğrenci sayısı çok az olmasıdır.”*

Ö₁₄: *“Her ne kadar uzaktan eğitime katılmak kolay olsa da ülkemiz şartlarında imkânsızlıklar nedeniyle derslere katılım istenilen seviyede değildi.”*

Ö₁₂: *“Derslere katılım fazla olmadığı için uzaktan eğitimde istediğimiz sonuçları alamadık.”*

Araştırmaya katılan 4 sosyal bilgiler öğretmeni eğitim teması başlığı altında “etkin bir ölçme değerlendirme yapılmayışı” cevabını vermiştir. Bu cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö₇: *“Yüz yüze eğitimde yaptığımız ölçme değerlendirme etkinliklerini tam olarak yapamadık. Öğrenciler not kaygısından uzaklaşınca derslere katılma konusunda daha gevşek davrandılar.”*

Ö₆: “Öğrencilerden hiç dönüt alamamak, soru-cevap bile yapamamak, ödevleri kontrol ederken yaşadığımız zorluklar bu süreçte en büyük dezavantajlarımız arasındaydı.”

Eğitim teması ile ilgili bir başka dezavantaj ise “okul kültüründen uzaklaşmadır.” Araştırmaya katılan 4 sosyal bilgiler öğretmeni bu konuyla ilgili görüş belirtmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Ö₃: “Salgın dönemiyle birlikte eve hapsolan öğrenciler okula gidemedikleri için okul kültüründen uzaklaştılar. Kuralları unuttular.”

Ö₁₂: “Uzaktan eğitime evlerinden katılan veya hiç katılmayan öğrenciler zamanla okul psikolojisinden uzaklaştılar. Kurallara uyma becerileri zamanla çok zayıf hale geldi. Yüz yüze eğitime tekrar başladığımızda birçok öğrenci uyum sorunu yaşadı.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitimin ortaya çıkardığı dezavantajlarla ilgili eğitim teması başlığı altında verdiği diğer cevaplar şu şekildedir:

Üç sosyal bilgiler öğretmeni “öğrencilerin yazma- okuma –çizme –maket yapma gibi uygulama becerileri azaldı” cevabını vermiştir. İki öğretmen “sınıf kontrolü ve ödev kontrolleri zorlaştı” görüşünü belirtmiş, 3 sosyal bilgiler öğretmeni “müfredatı yetiştirememeye kaygısı” cevabını vermiştir. Son olarak 3 sosyal bilgiler öğretmeni “ev ortamında dikkati dağıtacak unsurların olması” görüşünü belirtmişlerdir. Bu cevaplarla ilgili yazılan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

Ö₂: “... öğrencilerin yazma- okuma –çizme –maket yapma gibi uygulama becerileri köreldi.”

Ö₁: “Yüz yüze eğitimde rahat bir şekilde sınıf kontrolü sağlarken uzaktan eğitimde bu durum zorlaştı. Ayrıca ödev kontrolü konusunda da zorluklar yaşadım.”

Ö₁₅: “... Özellikle müfredat kaygım arttı. Sürenin kısa olması bu stresi daha da arttırdı.”

Ö₂: “Öğrencinin ev ortamında fiziki olumsuzlukların bulunması, velilerin uzaktan da olsa okulun devam ettiğini ve ekranın aslında sınıf olduğunu algılayamayışları. Sürekli araya girerek derste öğrencilere sorduğum sorulara cevap vermek istemeleri.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin dezavantajları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, sağlık teması başlığı altında “Ekran karşısında durmaktan ya da oturmaktan kaynaklı sağlık sorunları” görüşü ön plana

çıkılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₈: “*Saatlerce ekran karşısında olmak büyük bir dezavantajdı. Çünkü hareketsizlik sağlık sorunlarını da beraberinde getirdi. Göz yorgunluğu, ellerde problem, oturuş pozisyonundan kaynaklı sırt ağrıları ve bu arada kilo almayı tetikledi.*”

Ö₄: “*... Ayrıca sürekli ev ortamı ve ekran başında olmaları çeşitli sağlık sorunlarının oluşmasına neden oldu.*”

Araştırmaya katılan 3 sosyal bilgiler öğretmeni sağlık teması ile ilgili dezavantajlar konusunda “göz bozuklukları” cevabını vermiştir. Son olarak da 3 sosyal bilgiler öğretmeni “hareketsizlikten kaynaklı kilo problemleri” görüşünü belirtmiştir. Bu görüşlerle ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₉: “*Pandemi döneminden önce hem bizler hem öğrenciler bu kadar çok ekrana maruz kalmamıştık. Ekran karşısında çok fazla zaman geçirdiğimiz için zamanla göz yorgunluğu ve göz bozukluğu ortaya çıktı.*”

Ö₁₄: “*Bu dönemde dışarı çıkıp akranlarıyla oynayamayan öğrenciler sürekli ekran karşısında ve evde olmaktan kaynaklı hareketsizlik sorunu yaşadılar. Bu da kilo problemlerinin ortaya çıkmasına neden oldu. Yüz yüze eğitim başlayınca öğrencilerimizi bu şekilde görünce şaşırдық.*”

Ö₃: “*Sürekli olarak okula gelip burada sürekli hareketli olan öğrencileri yaklaşık bir buçuk yıl evlere hapsedtik. Bu durum sağlık sorunlarına neden olduğu gibi kilo sorunlarını beraberinde getirdi. Ayrıca bu öğrencilerin psikolojik olarak da yıprandığını düşünmekteyim.*”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin dezavantajları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, sosyal hayat ve iletişim teması başlığı altında “akran eğitiminin ve sosyalleşmenin azalması” görüşü ön plana çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: “*Öğrencilerin büyüme sürecinde olması ancak bu süreci akranlarından ayrı ve onların da kendileri ile benzer şekilde geçiriyor olmalarını yeterince gözlemleyemeyişleri çocukların yaşadığı fiziksel değişim kaynaklı mutsuzluklarını arttırdı. Bu durumda sosyalleşme becerilerine ve özgüvenlerine zarar verdi.*”

Ö₆: “*... sosyal alanlarda gelişimleri sekteye uğradı. Çünkü kendi yaş grubundan, akranlarından uzak kalmaları onları olumsuz anlamda etkilemiştir.*”

Ö₈: *“Aileler ve bizler her ne kadar bazı şeyleri anlatmaya öğrencilere örnek olmaya çalışsak da akran eğitimi dediğimiz kavramın bu süreçte ortadan kalkması büyük bir dezavantaj olarak karşımıza çıktı.”*

Araştırmaya katılan 3 sosyal bilgiler öğretmeni sosyal hayat ve iletişim teması ile ilgili dezavantajlar konusunda “öğrencilerle yüz yüze eğitimde olduğu gibi okul-sınıf-teneffüs üçgeninde iletişim kuramama” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: *“Öğrenci ile öğretmen arasındaki bireysel anlamda okul sınıf teneffüs üçgeninde gelişen iletişim uzaktan eğitimde yetersiz kaldı.”*

Ö₁: *“Öğrenci ile iletişim kurmada zorluklar yaşadım. Çünkü yüz yüze eğitimde uygulanan bazı iletişim türlerini uzaktan eğitimde uygulama şansım olmadı. Okulda sınıfta veya teneffüste karşılaştığımızda gerçekleştirdiğimiz iletişim bu dönemde sekteye uğradı.”*

Araştırmaya katılan 3 sosyal bilgiler öğretmeni sosyal hayat ve iletişim teması ile ilgili dezavantajlar konusunda “bazı öğrencilerin yalnızlaşması” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₇: *“... Bu konuda bir diğer dezavantaj ise bu dönemde aileleri çalışan, evde tek başına kalan ve akranlarıyla görüşemeyen öğrencilerin iyice yalnızlaşmasıdır.”*

Ö₁₀: *“Eğitimin devamı için yapılması gereken uzaktan eğitim faaliyetleri beraberinde bazı olumsuzluklar da getirmiştir. Örneğin bazı öğrencilerim bu süreçte daha çok yalnızlaşmışlardır.”*

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin dezavantajları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, teknolojik sorunlar teması başlığı altında “İnternet ve bağlantı sorunları” görüşü ön plana çıkmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₅: *“Her öğrencimin interneti olmadığı için veya EBA’yı kullanacak kadar yeterli özelliğe sahip akıllı telefonları, tabletleri ve bilgisayarları olmadığı için derslere katılamadılar maalesef.”*

Ö₁₃: *“Bence internet ve bağlantı sorunları bu dönemde yaşanan en büyük olumsuzluk olarak karşımıza çıktı. Ders başladığında aktif olan öğrenciler ders esnasında birden kaybolup sonra tekrar geri dönüyorlardı. Sorduğumuz zaman da “internet gitti” cevabını veriyorlardı.”*

Ö₅: “Zaman zaman ders anlatırken bizlerde çoğu zamanda öğrencilerde internet bağlantı sorunları yaşandı. Belki herkesin aynı anda sisteme girmesinden kaynaklı belki de öğrenci bu durumu kullandı ama her ikisinde de internet bağlantısının bir sorun olarak karşımıza çıktığını görüyoruz.”

Araştırmaya katılan 5 sosyal bilgiler öğretmeni teknolojik sorunlar teması ile ilgili dezavantajlar konusunda “Öğrencilerin bilgisayar, tablet veya telefonunun olmayışı” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₇: “Maddi olanakların yetersizliği, dövizin ülkemizde çok yüksek olması nedeniyle bilgisayar ya da tableti olmayan öğrenciler derslere katılmadılar. Ayrıca çocuk sayısının birden çok olduğu evlerde tek bir cihazın bulunması sadece bir çocuğun öğretim hakkından yararlanması diğerlerinin mahrum kalmasına neden olmuştur.”

Ö₁₄: “Bu süreçte her veli çocuğuna bilgisayar veya tablet alamadı. Cep telefonları da çocuklarının kullanımına vermeyen aileler nedeniyle teknolojik araç gereç eksikliği karşımıza büyük bir olumsuzluk olarak çıktı.”

Ö₁: “Öğrencilerin uzaktan eğitimde derslere girmek için ihtiyaç duydukları araç – gereçleri devletimiz önceden dağıtmalıydı. Sonrasında gerek aileler gerekse devletimiz tarafından bu eksiklikler giderilmeye çalışıldı ancak sürecin ilk başında bu konuyla ilgili büyük sıkıntılar yaşadık.”

Araştırmaya katılan 4 sosyal bilgiler öğretmeni teknolojik sorunlar teması ile ilgili dezavantajlar konusunda “ekran bağımlılığının artması” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₄: “...sürekli ev ortamı ve ekran başında olmaları çeşitli sağlık sorunlarının oluşmasına ve ekran bağımlılıklarının da artmasına sebep oldu.”

Ö₁₀: “Bu süreçte mecburen bilgisayara veya tablete daha fazla maruz kalan öğrenciler sadece derse katılmakla kalmadı zamanının büyük çoğunluğunu tableten ve bilgisayardan oyun oynayarak geçirdi bu da ekran bağımlılığın artmasına daha da neden oldu.”

Ö₇: “Salgından önce biz öğretmenlerin ve velilerin en çok şikâyet ettiği konuların başında öğrencilerin çok fazla oyun oynamasıydı. Salgından sonra bu durum artarak devam etti.”

4.2.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Dersinin Niteliğini Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim işlediğiniz dersin niteliğini nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Teknoloji kullanımı en üst seviyeye çıktı, internet tabanlı öğrenim gerçekleşti (f=6), ifadesi en çok rastlanan ifadedir. Dersim niteliksiz hale geldi çünkü öğrencinin ne yaptığından emin değildim dönüt alamadım (f=5), ifadesi en çok görülen ikinci ifadedir. Öğretmen merkezli hale geldi, öğrenci merkezli olmaktan çıktı (f=4), sınıf içinde yapılan etkinliklerden uzak kaldık (Harita çizme, Drama gibi) (f=3), ölçme değerlendirme konusunda sorunlar yaşadım (f=3) ifadeleri üçer kez tekrarlanmıştır. Soyut kavramları somutlaştırmak daha kolay oldu (f=2), sosyal becerilerin geliştirilmesi konusunda sorunlar yaşadım (f=2), derslerin veliler tarafından izlenmesi özgürlüğümü kısıtladı (f=2) ve ders araç-gereç kullanımı azaldı (f=1) ifadesi tespit edilen diğer bulgulardır. Bu bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.9. *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Dersinin Niteliğini Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşleri*

Görüşler	Öğretmenler	f
Teknoloji Kullanımı en üst seviyeye çıktı, İnternet tabanlı öğrenim gerçekleşti	1, 2, 5, 9, 14, 15	6
Soyut kavramları somutlaştırmak daha kolay oldu	1,13	2
Sosyal becerilerin geliştirilmesi konusunda sorunlar yaşadım.	2,8	2
Derslerin veliler tarafından izlenmesi özgürlüğümü kısıtladı.	2,4	2
Sınıf içinde yapılan etkinliklerden uzak kaldık (Harita çizme, Drama gibi).	2, 8, 15	3
Öğretmen merkezli hale geldi, öğrenci merkezli olmaktan çıktı.	3, 7, 9, 11	4
Ders araç-gereç kullanımı azaldı	4	1
Dersim niteliksiz hale geldi çünkü öğrencinin ne yaptığından emin değildim dönüt alamadım.	3, 6, 10, 11,12	5
Ölçme değerlendirme konusunda sorunlar yaşadım.	8, 12, 13	3
Grup çalışmaları yapamadım.	8, 13	2

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler dersinin niteliğini nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, 6 öğretmenin “Teknoloji Kullanımı en üst seviyeye çıktı, internet tabanlı öğrenim gerçekleşti”

görüşünü tercih ettiği görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: *“Uzaktan eğitimle birlikte derslerde teknoloji kullanımı en üst seviyeye çıkmış oldu. Konularda soyut kavram ve konuların görsellerini anında açıp gösterme imkânı bulduk bu da dersin verimini arttırmıştır.”*

Ö₂: *“Uzaktan eğitim sosyal bilgiler dersinin daha teknoloji odaklı işlenmesine neden oldu.”*

Ö₃: *“Teknolojik bakımından gayet güzeldi. İnternet tabanlı öğrenmeyi verimli bir şekilde kullanarak öğrenmenin niteliğini arttırdım.”*

Ö₉: *“Yüz yüze eğitimde ara sıra kullandığımız teknoloji kullanımı ve internet tabanlı eğitim uygulamaları bu dönemde en üst seviye çıktı.”*

Araştırmaya katılan 5 sosyal bilgiler öğretmeni, Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler dersinin niteliğini nasıl etkilediği ile ilgili “Dersim niteliksiz hale geldi çünkü öğrencinin ne yaptığından emin değildim dönüt alamadım.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: *“Bu süreçte dersleri çeşitli yöntemleri de kullanarak anlatmaya çalıştık ancak bizim dersin doğası gereği öğrencilerle yapmamız gereken etkileşim kurmamız gereken iletişim gerçekleşmedi. Bir ölçüde kendimiz anlattık, kendimiz dinledik. Öğrencilerin ne yaptığından emin değildik.”*

Ö₆: *“Dersler niteliksiz oldu çünkü çoğu öğrenci gerek maddi konulardaki yetersizlikler gerekse kendi keyifleri istemediği için derslere katılmadı veya oturum açıp başka işlerle uğraştı.”*

Ö₁₂: *“Öğrencilerin ne yaptıklarından tam anlamıyla haberdar değildik. Dönüt alamadık. Bu nedenlerden dolayı dersimizin niteliği düştü, olumsuz etkilendik yani.”*

Araştırmaya katılan 4 sosyal bilgiler öğretmeni, pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler dersinin niteliğini nasıl etkilediği ile ilgili “Öğretmen merkezli hale geldi, öğrenci merkezli olmaktan çıktı.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₇: *“Derse ilişkin tek engel sürekli bizlerin ders anlatması, öğrencileri aktif olarak göremediğimiz için dinleyip dinlemedikleri, ekran başında olup olmadıkları ya da ders haricinde başka bir şeyle uğraşıp uğraşmadıkları konusunda emin olamamamız, olmuştur.”*

Ö₁₁: “Dersler yüz yüze eğitime oranla daha çok öğretmen merkezli hale geldi. Öğrencileri bir şeyler anlatmaları hatta ses çıkarmaları konusunda aktif hale getiremedik. Bu nedenle dersim daha niteliksiz hale geldi.”

Araştırmaya katılan 3 sosyal bilgiler öğretmeni, pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler dersinin niteliğini nasıl etkilediği ile ilgili “Ölçme değerlendirme konusunda sorunlar yaşadım.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₈: “... bir diğer sorun ise ölçme değerlendirme çalışmalarının eskisi gibi olmayıştı. Bildiğiniz gibi öğrenciler sınavda soru çıkmayan ya da notu olmayan derslere karşı fazla ilgi göstermezler. Not konusunda bir rahatlama olunca motivasyon düştü ve dersler daha niteliksiz hale geldi.”

Ö₁₃: “Bilindik ölçme değerlendirme etkinliklerini uygulamakta zorluk çektim. Öğrencilerden cevaplar alma konusunda zorlandım. Online sınav uygulamalarında da sınıfın tamamı olmadığı için sağlıklı veriler elde edemedim.”

Ö₁₂: “Bu dönemde sağlıklı bir ölçme değerlendirme yapamadık. Bu da dersimizin niteliğini olumsuz yönde etkiledi.”

Araştırmaya katılan 3 sosyal bilgiler öğretmeni, Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler dersinin niteliğini nasıl etkilediği ile ilgili “Sınıf içinde yapılan etkinliklerden uzak kaldık (Harita çizme, Drama gibi).” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: “...Öğrenci ile sınıf içinde birlikte yapılan etkinlikler (dramatizasyon, harita çizme, jest ve mimiklerle anlatımın desteklenmesi...) maalesef yerini sözel ve sınırlı etkinliklere bıraktı.”

Ö₈: “Uygulanan yöntemlerin hepsi kullanılmadı. Çünkü öğrenci ile iletişim halinde olmak gerekiyordu. Örneğin drama tekniği, yapılan ödevin pano ya da okul ortamında sergilenmesi gibi.”

Ö₁₅: “Sınıf ortamında öğrencilerimle drama etkinliği yapardık, haritaları dokunarak inceler, harita çizerdik hatta maket bile yapardık ama uzaktan eğitimde bunların hiçbiri olmadı.”

Araştırmaya katılan 2 sosyal bilgiler öğretmeni, pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin sosyal bilgiler dersinin niteliğini nasıl etkilediği ile ilgili “Soyut kavramları somutlaştırmak daha kolay oldu.” cevabını vermiştir. İki sosyal bilgiler öğretmeni tarafından

verilen bir başka cevap “Sosyal becerilerin geliştirilmesi konusunda sorunlar yaşadım.” olmuştur. 2 öğretmenimiz “Grup çalışmaları yapamadım”, bir başka 2 öğretmenimiz ise “Derslerin veliler tarafından izlenmesi özgürlüğümü kısıtladı.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: “Uzaktan eğitimle birlikte derslerde teknoloji kullanımı en üst seviyeye çıkmış oldu. Konularda soyut kavram ve konuların görsellerini anında açıp gösterme imkânı bulduk bu da dersin verimini arttırmıştı.”

Ö₂: “Uzaktan eğitim sosyal bilgiler dersinin daha teknoloji odaklı işlenmesine neden olurken özellikle temelinde sosyal becerilerin geliştirilmesi olan bu dersin olumsuz etkilenmesine neden oldu.”

Ö₇: “Bir sosyal bilgiler öğretmeni sınıfında öğrencileri ile baş başa iken özgürdür. Bazen doğaçlama bazen planlı olarak yaptığı etkinliğin bir parçası olur ancak veli tarafından izlenen bir derste öğretmen olarak bu özgürlüğümün sınırlandığını hissettim.”

Ö₈: “Video ve ekran görüntüleri zaman zaman kullanılan teknolojik aracın yeterli donanuma sahip olmaması nedeniyle istenilen sonuç alınamıyordu. Ayrıca grup çalışmalarına imkân sağlamaktan çok uzaktı.”

Ö₄: “Derslerimiz online işlense de sınıf ortamındaki gibi öğrencinin farkındalığı, ders araç gereçlerini yeterince kullanamaması nedeniyle çok verimli olamamıştır.”

4.2.1.4. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşler

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride değerlendirilen cevaplardan 25’i olumsuz, 4’ü olumludur. Olumlu kategoride, “Konu ve kazanımları görsellerle destekleyebilme imkânımız oldu” cevabı iki sosyal bilgiler öğretmeni tarafından dile getirilmiş, “Uzaktan eğitimde kullandığımız farklı anlatım teknikleri ile motivasyonumuz arttı.” ve “Koşullara alıştıkça ve işleyiş sırasında karşılaştığım sorunları çözme becerim arttıkça motivasyonum da arttı.” cevapları da birer kez ifade edilmiştir.

Olumsuz kategoride ise öğrencilerin isteksiz olması ve derse katılımın az olması motivasyonumuzu düşürdü (f=9), öğrenciler derste pasif dinleyici olarak kaldığı için olumsuz etkiledi (f=4), bağlantı sorunlarının ve teknik aksaklıkların fazla olması motivasyonumuzu

düşürdü (f=4), masa başında hareketsiz oturmak motivasyonumuzu düşürdü (f=3), sınıf atmosferi, öğrencilerle etkileşim azaldığı için motivasyonum düştü (f=3), ev ortamında bulunmak motivasyonumu düşürdü (f=1) ve veliler tarafından izlenmek motivasyonumu düşürdü (f=1) ifadeleri bulunmaktadır.

Elde edilen bu veriler göstermektedir ki pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetleri sosyal bilgiler öğretmenlerimizin motivasyonunu olumsuz etkilemiştir. Bu verilerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.10. *Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Görüşler*

	Öğretmen Görüşleri	f
Olumlu	Konu ve kazanımları görsellerle destekleyebilme imkânımızın oldu.	2
	Uzaktan eğitimde kullandığımız farklı anlatım teknikleri ile motivasyonumuz arttı.	1
	Koşullara alıştıkça ve işleyiş sırasında karşılaştığım sorunları çözme becerim arttıkça motivasyonum da arttı.	1
	Toplam	4
Olumsuz	Öğrencilerin isteksiz olması ve derse katılımın az olması motivasyonumuzu düşürdü.	9
	Öğrenciler derste pasif dinleyici olarak kaldığı için olumsuz etkiledi.	4
	Bağlantı sorunlarının ve teknik aksaklıkların fazla olması motivasyonumuzu düşürdü.	4
	Masa başında hareketsiz oturmak motivasyonumuzu düşürdü.	3
	Sınıf atmosferi, öğrencilerle etkileşim, azaldığı için motivasyonum düştü.	3
	Ev ortamında bulunmak motivasyonumu düşürdü.	1
	Veliler tarafından izlenmek motivasyonumu düşürdü.	1
Toplam	25	

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi?" sorusuyla ilgili, olumlu kategoride "Konu ve kazanımları görsellerle destekleyebilme imkânımızın oldu." cevabını vermişlerdir. Bu konuyla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: "Uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonumuzu olumlu yönde etkiledi. Derslerde genel ağ kullanarak konu ve kazanımları görsellerle destekleyebilme imkanımızın olması motivasyonumuzu yükseltti."

Ö₁₅: “*Dersleri işlerken bilgisayarı kullanmak anlatmak istediğimiz şeyleri çeşitli görsel ve işitsel materyallerle desteklemek daha interaktif dersler yapmak motivasyonumuzu olumlu yönde etkiledi.*”

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumlu kategoride “Uzaktan eğitimde kullandığımız farklı anlatım teknikleri ile motivasyonumuz arttı” ve “Koşullara alıştıkça ve işleyiş sırasında karşılaştığım sorunları çözme becerim arttıkça motivasyonum da arttı.” cevapları da birer öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₇: “*Canlı derslerde sürekli olarak anlatım yöntemi kullanılırsa hem öğretmenler hem de öğrenciler için çok sıkıcı bir durum oluşur. Ben şahsen farklı yöntem ve teknikler kullanarak hem öğrencilerin hem de kendimin motivasyonumu arttırdım.*”

Ö₂: “*...zamanla koşullara alıştıkça ve işleyiş sırasında karşılaştığım sorunları çözme becerim arttıkça motivasyonum da arttı.*”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride, “Öğrencilerin isteksiz olması ve derse katılımın az olması motivasyonumuzu düşürdü.” görüşünü ön plana çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuyla ilgili görüşlerine dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₄: “*Herhangi bir nedenden dolayı derse katılmayan öğrenci sayısının fazla olması, katılan öğrencilerin de ekranlarını açmamaları motivasyonumu düşürdü.*”

Ö₆: “*Öğrencilerin isteksiz olması motivasyonumu olumsuz etkiledi her ne kadar sağlığı korumak amaçlı bu eylem yapılırsa da bütün dersleri uzaktan olması eğitim öğretim için çok sıkıntılı bir durumdu.*”

Ö₁₁: “*Katılım az olduğu için bizde de isteksizlik oluştu. Soru sorup da cevap alamamak bir öğretmen için çok kötü bir durum. Öğrencilerinde motivasyonu yoktu. Bence sınıf ortamı motivasyonu sağlayan en önemli etken.*”

Ö₅: “*Zaman ve yere bağlı olmadığımız için işimizi rahat yapacağız diye düşünürken katılımın az olması nedeniyle aslında daha çok zorlandık ve motivasyon olarak çok yıprandık.*”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 4’ü “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz

kategoride “Öğrenciler derste pasif dinleyici olarak kaldığı için olumsuz etkiledi.” cevabını vermişlerdir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö7: “...Sürekli anlatan konumunda olmak öğrencinin pasif dinleyici olarak kalmaları ve öğrencilerden yeterince dönüt alamamak, öğretmen merkezli yapı benim için sorun teşkil etti.”

Ö8: “Uzaktan eğitimde sadece siz anlatıp arka planda öğrenci sesinin ve ekran görüntüsünün kapalı tutulması kendi kendine ders anlatılması öğrencinin pasif kalması, dinleme, gelişim ve farklı düşüncelerin ortaya çıkması açısından istenilen durum oluşmadı bu da süreci olumsuz etkiledi.”

Ö11: “Bazı öğrencilerin bir şeyleri bahane ederek, derse katılmaması cevap vermemesi, hatta hiç konuşmaması beni en çok üzen ve motivasyonumu en çok düşüren etkendi.”

Araştırmaya katılan 4 öğretmen “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride “Bağlantı sorunlarının ve teknik aksaklıkların fazla olması motivasyonumuzu düşürdü.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö9: “Sürecin başlangıcında herkes biraz acemiydi. Birçok öğrencim bağlantı sorunu yaşadığını söyleyerek derse katılamadı. Sonrasında, ekran kapandı, sesiniz gitti, cızırtı geldi, gibi dönütlerle karşılaştık. Bu tür teknik aksaklıklar motivasyonumuzu düşürdü.”

Ö10: “...uzaktan eğitimin en can sıkıcı taraflarından biri de güzel güzel dersi işlerken bağlantının kopması ve teknik aksaklıkların oluşmasıdır.”

Araştırmaya katılan 3 öğretmen “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride “Masa başında hareketsiz oturmak motivasyonumuzu düşürdü.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö4: “Maalesef sürekli masa başında saatlerce hareketsiz oturmak, öğrencinin sorulan sorulara ses sistemi, kamera arızası gibi bahanelerle geçiştirmesi hem yıpratıcı hem ders motivasyonunu, verimi düşürücü olmuştur.”

Ö8: “Sabit olarak sürekli ekran başında 6-7 ders saati oturmak oldukça sıkıcı bir durum. Çünkü hareket kabiliyeti sınırlı bu da motivasyonu ister istemez düşürüyor.”

Araştırmaya katılan 3 öğretmen “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride “Sınıf

atmosferi, öğrencilerle etkileşim, azaldığı için motivasyonum düştü.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: “Sınıf atmosferi, öğrencilerle etkileşim; bir öğretmen için sadece ders manasında değil bütünsel olarak da eğitici ve rol model oluşturan süreçtir. Elbette yüz yüze eğitim öğretmen olarak sadece ekran karşısında olmaktan daha motive edicidir.”

Ö₁₂: “Okul ve sınıf yerine ekran başında olmak, yorgunluk ve öğrenci ile yeterli düzeyde birebir iletişim kuramamak yılgınlık, isteksizlik vb. duyguları oluşturdu.”

Araştırmada birer öğretmen de “Ev ortamında bulunmak motivasyonumu düşürdü.” ve “Veliler tarafından izlenmek motivasyonumu düşürdü.” ifadelerini dile getirmişlerdir.

4.2.1.5. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Derslere Yönelik Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” Sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride değerlendirilen cevaplardan 29’u olumsuz, 7’si ise olumludur. Olumlu kategoride, öz saygısı öz disiplinleri arttı, sorumluluk bilinci sayesinde olumlu etkiledi (f=4), eğitimin aksamaması (f=2), ve farklı bir tecrübe olmasının heyecanı (f=1) cevapları yer almaktadır.

Olumsuz kategoride ise bağlantı sorunları ve teknolojik sorunlar (f=7), ev ortamından kaynaklı olumsuzluklar (f=6), göz teması kuramamak, iletişim kuramamak, yüz yüze olmamak (f=5), derse katılamama, devam-takibin kontrol edilmediğini öğrenmeleri (f=6), sınav yapılmayacağı bilgisinin öğrencilerle paylaşılması (f=2), not kaygısının ortadan kalkması (f=2), grup çalışmalarının olmaması (f=2) cevapları bulunmaktadır. Cevapların dağılımı Tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. *Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Derslere Yönelik Motivasyonunu Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

Öğretmen Görüşleri		f
Olumlu	Eğitimin aksamaması	2
	Farklı bir tecrübe olmasının heyecanı	1
	Öz saygısı öz disiplinleri arttı, sorumluluk bilinci sayesinde olumlu etkiledi	4
	Toplam	7
Olumsuz	Ev ortamından kaynaklı olumsuzluklar	6
	Bağlantı sorunları ve teknolojik sorunlar	7
	Derse katılamama, devam-takibin kontrol edilmediğini öğrenmeleri	6
	Göz teması kuramamak, iletişim kuramamak, yüz yüze olmamak	2
	Not kaygısının ortadan kalkması	4
	Grup çalışmalarının olmaması	2
	Sınav yapılmayacağı bilgisinin öğrencilerle paylaşılması	2
	Toplam	29

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 4'ü "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi?" sorusuyla ilgili, olumlu kategoride "Öz saygısı öz disiplinleri arttı, sorumluluk bilinci sayesinde olumlu etkiledi." cevabını vermiştir. Bu konuyla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö2: "Öğrencilerin birçoğunda okulun kapalı oluşu nedeniyle şartlara ayak uydurarak öğrenme çabası arttı. Öğrenciler özellikle kendi özsaygı ve öz disiplini ile hareket etme eğilimi ve becerisi kazandılar."

Ö4: "Sorumluluk bilinci taşıyan, yeni durumlara ayak uydurmayı bilen öğrencilerde motivasyon gayet iyiydi."

Araştırmaya katılan 2 öğretmen "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi?" sorusuyla ilgili, olumlu kategoride "Eğitimin aksamaması" cevabını vermiştir. Bu cevaplar ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: “Öğrencilerimizin bir kısmı genel ağ erişim problemi yaşadı. Derse katılabilenlerin motivasyonunu olumlu etkiledi. Evinde ve odasında ders işlemek öğrenciler için farklı bir deneyim oldu. Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitime severek katılmışlardı.”

Ö₁₄: “Öncelikle eğitim-öğretimin devam etmesi, öğrencilerin eğitimden kopmaması uzaktan eğitimi değerli hale getirmiş ve motivasyonu arttırıcı bir etkisi olmuştur.”

Araştırmaya katılan 1 öğretmen ise “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi? sorusuyla ilgili, olumlu kategoride “Farklı bir tecrübe olmasının heyecanı” cevabını vermiştir. Bu cevapla ilgili ifade şu şekildedir:

Ö₁₅: “İlk kez karşılaşılan bu durumda öğrencilerin heyecanlı ve meraklı olduğunu gördüm. Motivasyonları gayet güzeldi.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride, “Bağlantı sorunları ve teknolojik sorunlar” görüşünü ön plana çıkarmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 7’si bu yönde görüş belirtmiştir. Bu görüşlere dair bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: “Öğrencilerimizin bağlantı sorunları yaşamaması o evde yeterli cihazı olmaması öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkiledi.”

Ö₅: “Teknolojiyle içli dışlı olan öğrencilerin fazla zorlandığını düşünmüyorum. Ancak teknolojiye ilgisi az olan ve evinde bu tür cihazların eksikliğini hisseden öğrencilerimin motivasyonu düştü.”

Ö₇: “Bağlantı ve internet sorunlarının olması süreci olumsuz etkiledi. Belki de öğrenciler dersin en can alıcı yerinde bu tür sorunlar nedeniyle sıkıntı yaşadı. Zaman zaman bizlerde dahi bu sorunlardan kaynaklı sıkıntılar oldu. Ayrıca her evde yeterli teknolojik imkân yoktu. Dezavantajlı bölgelerde olan öğrenciler çok zorlandı, diyebilirim.”

Araştırmaya katılan 6 sosyal bilgiler öğretmeni “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride “Derse katılamama, devam-takibin kontrol edilmediğini öğrenmeleri” cevabını vermiştir. Bu cevaplar ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₅: “İlk başlarda işler iyi giderken sonradan öğrenciler birbirinden etkilenip derslere katılmamaya başladılar. Bence devam takibin olmaması öğrenci motivasyonunu olumsuz yönde etkiledi.”

Ö₈: “Okulumuzda sınıflar ortalama 40 kişi olduğunu düşünürsek, derslere ilişkin en yüksek katılım 28-30 kişi olarak gerçekleşti. Derslerin büyük çoğunluğu katılımın genelde %50 düzeyinde olduğunu görülmüştür. Bazı öğrencilerin düzenli ve sürekli olarak derslere katılımı varken yıl boyunca hiç görmediğimiz öğrenciler de oldu elbette. Bu öğrencilerimizin katılmamasını hem bizim açımızdan üzücü hem de ülkemizin geleceği açısından son derece endişe verici olarak görmekteyim.”

Ö₁₁: “Yaşadığımız hastalık sürecinin etkisi de olabilir ama derse katılımın az olması diğer öğrencileri de bizleri de olumsuz etkiledi. Devam takibin yapılmaması, not kaygısının ortadan kalkması da bu durumu etkiledi.”

Araştırmaya katılan 6 sosyal bilgiler öğretmeni “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride “Ev ortamından kaynaklı olumsuzluklar” cevabını vermiştir. Bu cevaplar ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: “Sınıf içerisinde çok aktif olan bir öğrencinin ev ortamının olumsuzluğu nedeniyle derse yeterince katılmadığına, kamerasını açmak istemediğine, ders disiplininin zayıfladığına şahit oldum. (Kahvaltının cazibesine yenik düşüp derse giremeyen, yatağının içinden derse katılan öğrencilerle karşılaştım.)”

Ö₆: “... bunun yanında kalabalık ev ortamında derse bağlanan öğrencilerin motivasyonları pek istenilen düzeyde olmadı.”

Ö₈: “Ev ortamında anne babanın işte olması onların daha rahat davranmaları ve buna bağlı olarak derslere katılmama oranını artırdı.”

Araştırmaya katılan 4 sosyal bilgiler öğretmeni “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride “Not kaygısının ortadan kalkması” cevabını vermiştir. Bu cevaplar ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₇: “...maalesef bir kısmında da yazılının olmayışı, sınıf geçme garantisinin oluşu, not kaygısının ortadan kalkması okul disiplininden uzaklaşmasını beraberinde getirdi. Hatta okul saatinde bir işyerinde ücretle çalışan öğrenciler oldu.”

Ö₉: “İlk başlarda sorun yoktu. Sonraları devam takibin yapılamaması sınav ve not kaygısının ortadan kalkması herkesin sınıfını geçeceğinin ilan edilmesi motivasyonu olumsuz etkiledi.”

Araştırmaya katılan 2 öğretmen “Göz teması kuramamak, iletişim kuramamak, yüz yüze olmamak” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: “*Sınıf atmosferi, öğrencilerle etkileşim; bir öğretmen için sadece ders manasında değil bütünsel olarak ta eğitici ve rol model oluşturan süreçtir. Elbette yüz yüze eğitim öğretmen olarak sadece ekran karşında olmaktan daha motive edicidir.*”

Ö₁₁: “*Öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkiledi. Çünkü yüz yüze eğitimde göz teması, duygusal bağ, takdir edilme gibi unsurları uzaktan eğitimde tam olarak gerçekleştiremedik.*”

Araştırmaya katılan 2 sosyal bilgiler öğretmeni “Grup çalışmalarının olmaması” başka 2 öğretmende “Sınav yapılmayacağı bilgisinin öğrencilerle paylaşılması” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₃: “*Öğrenciler birbiriyle iletişimi kuramadı derslerde grup çalışmaları yapılamadı. Bu ve bunun gibi nedenlerle motivasyon olumsuz etkilendi.*”

Ö₁₂: “*Devam takibin yapılmaması, sınav olmayacağı bilgisinin öğrencilerle paylaşılması, yaşanan sürecin zorluğu motivasyonları olumsuz etkiledi.*”

Ö₆: “*Ölçme değerlendirme olmadan yani bildiğimiz usullerle yazılı, sözlü, ders içi ve dışı performans değerlendirmesi olmadan motivasyon olmaz. Bu nedenle bu yaşadığımız süreç olumsuz etkiledi.*”

4.2.1.6. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Kazanımları Edinmesini Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride değerlendirilen cevaplardan 20’si olumsuz, 9’u olumludur.

Olumlu kategoride, sürekli katılım sağlayanlarda olumlu etkisi oldu (f=5) öğretmenlerin gayretli çalışmaları sonucu (f=2), görsel ve işitsel materyal kullanımının artması (f=2), ifadeleri yer almaktadır.

Olumsuz kategoride ise derse katılmayanlarda olumsuz etkisi oldu (f=8), uygulama becerisi gerektiren kazanımların edinilmesi zorlaştı, (f=5), birden çok öğretim tekniği gerektiren kazanımların edinilmesi zorlaştı, (f=2), internet bağlantı sorunları, (f=2), Eba

sisteminden kaynaklı sorunlar, (f=1), teknoloji bağımlılığının artması (f=1), grup çalışmaları yapılamadı (f=1) cevapları bulunmaktadır.

Tablo 4.12. *Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Kazanımları Edinmesini Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

Öğretmen Görüşleri		f
Olumlu	Görsel ve işitsel materyal kullanımının artması	2
	Öğretmenlerin gayretli çalışmaları sonucu	2
	Sürekli katılım sağlayanlarda olumlu etkisi oldu	5
	Toplam	9
Olumsuz	Uygulama becerisi gerektiren kazanımların edinilmesi zorlaştı.	5
	Birden çok öğretim tekniği gerektiren kazanımların edinilmesi zorlaştı	2
	Derse katılmayanlarda olumsuz etkisi oldu	8
	Eba sisteminden kaynaklı sorunlar	1
	İnternet bağlantı sorunları	2
	Teknoloji bağımlılığının artması	1
	Davranışsal değerleri görerek, izleyerek, uygulayarak takip etmek mümkün olmadı.	1
	Toplam	20

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5'i "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi? sorusuyla ilgili, olumlu kategoride "Sürekli katılım sağlayanlarda olumlu etkisi oldu." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö4: "Katılım gerçekleştiren öğrencilerde kazanımlar konusunda sıkıntı yaşanmamış, birebir iletişimlerle dersler verimli bir şekilde işlenmiş ve öğrencilerin kazanımlar açısından eksikliği kalmamıştır."

Ö9: "Kazanım edinme konusunda; derslere katılan ve derslerde aktif olan öğrencilerde herhangi bir sorun yaşamadık."

Ö11: "Derse katılan, derslerde de istekli, başarıya odaklı öğrencilerde kazanımları edinme konusunda bir sıkıntı yaşanmadı."

Araştırmaya katılan 2 sosyal bilgiler öğretmeni, kazanımları edinme konusunda olumlu kategoride “Görsel ve işitsel materyal kullanımının artması” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: “Uzaktan eğitim öğrencilerin kazanımları edinmesini olumlu yönde etkiledi. Uzaktan eğitim sayesinde görsel ve işitsel materyallerin kullanımının artması kazanım edinme oranlarında ciddi artışların yaşanmasını sağlamıştır.”

Ö₇: “Görsel ve işitsel materyallerle desteklenen dersler sayesinde kazanımları edinme konusunda olumlu bir durum oluşmuştur.”

Araştırmaya katılan 2 sosyal bilgiler öğretmeni, kazanımları edinme konusunda olumlu kategoride “Öğretmenlerin gayretli çalışmaları sonucu” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: “Yüz yüze eğitime göre öğrencilerin daha az düzeyde kazanım edindiğini düşünmekle beraber meslektaşlarımdan ekseriyetle öğretim becerileri ve gayretleri sayesinde şartlara rağmen iyi netice aldığımı kanaatindeyim.”

Ö₅: “Gayretli çalışmalarımız sonucu bu zorlu süreci herhangi bir eksikliğe meydan vermeden tamamladık.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 8’i “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi?” sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride “Derse katılmayanlarda olumsuz etkisi oldu” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: “Bence olumsuz etkiledi. Katılım istediğimiz seviyede olmadığı için bu öğrenciler bir noktadan sonra koştular. Derse katılanlar için yeni kazanımları vermeye devam etmemiz gerekiyordu, bu nedenle bazı öğrencilerimiz eksik kaldı.”

Ö₆: “Sınıfın mevcudunun yarısının olmadığı birçok ders işledik. Bu durum elbette kazanımları edinmeyi olumsuz yönde etkiledi. Derse katılmayan öğrenciler için tekrar yapsak da bu durumu alışkanlık haline getirenler için olumsuz bir süreçti.”

Ö₁₂: “...ancak bazı öğrenciler katılım sağlasa bile derse katılım sağlamadılar. Genelde sınıfın yüzde otuzu derse katıldı. Bu nedenle kazanım edinimi tam olarak sağlanamadı.”

Ö₁₄: “Maalesef derse katılım olmadığı için kazanım edinme de olmadı. Her ne kadar tekrarlar yapmaya çalışsak da istenilen seviyeye ulaşamadık.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5'i "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi?" sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride "Uygulama becerisi gerektiren kazanımların edinilmesi zorlaştı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: "Özellikle sınırlı teknik gerektiren kazanımlar uzaktan eğitim sürecinden fazla etkilenmezken, birden çok öğretim tekniği ve daha çok uygulama becerisi gerektiren kazanımlar tam sağlanamadı."

Ö₈: "Uygulamalı etkinlikler yapılamadı. Sadece bilgi aktarımı olduğu için ekip çalışması yapılamadı."

Ö₉: "Öğrencilerle birebir yaparak yaşayarak yapmamız gereken etkinlikleri yapamadık bu da kazanım edinme sürecini olumsuz etkiledi."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi?" sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride "İnternet bağlantı sorunları." cevabını vermiş, yine aynı soruya 2 öğretmen de "Birden çok öğretim tekniği gerektiren kazanımların edinilmesi zorlaştı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₆: "Dersin anlatımı esnasında bağlantı kopukluğu yaşayan öğrenciler ders bitene kadar dönmediler. Bu durum birkaç kez aynı öğrencide yaşanılınca haliyle kazanım edinme konusunda diğer öğrencilerden geri kaldı."

Ö₇: "Sadece anlatımla verilemeyen birden çok öğretim yöntem ve tekniği gerektiren kazanımların edinilmesi zorlaştı."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 1'i "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi?" sorusuyla ilgili, olumsuz kategoride "Eba sisteminden kaynaklı sorunlar cevabını vermiş, yine aynı soruya 1 öğretmen "Teknoloji bağımlılığının artması." Bir başka öğretmen ise "Davranışsal değerleri görerek, izleyerek, uygulayarak takip etmek mümkün olmadı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₅: "Kazanımlar konusunda eksiklikler oldu özellikle ilk haftalar gerek ülkemiz yetersiz internet alt yapısı gerek Eba sisteminin hazır olmaması öğrencileri sekteye uğrattı."

Ö₄: "Sürekli tablet, bilgisayar ve cep telefonu gibi araçlardan uzaktan eğitime katılan öğrenciler zamanla derslere katılmak yerine oyun oynamayı tercih ettiler bu durum kazanımların edinilmesine olumsuz etki ettiği gibi teknoloji bağımlılığını da arttırdı."

4.2.1.7. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin İş Yükünü Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, iş yükünüzü nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Evden çalışma iş yükümüzü azalttı (f=5), ulaşım maliyetleri azaldı (f=2), zaman tasarrufu sağladığı için iş yükümüzü azalttı. (f=4), yeni öğretim yöntemleri ve çeşitli materyal kullanımı iş yükümü arttırdı (f=3), yoğun teknoloji kullanımı yorucu oldu (f=1), alışılmışın dışında bir süreç olması iş yükümüzü arttırdı (f=2), ev ortamından kaynaklı zorluklar yaşadım (f=2), sınav veya performans değerlendirme yapılmadığı için iş yüküm azaldı (f=2), sistemden kaynaklı sorunlar nedeniyle iş yüküm arttı (f=1), sürecin ilk başında çok fazla olan iş yükümüz sonrasında azaldı (f=2), nöbet görevinin olmaması iş yükümü azalttı (f=2), öğretmen sürekli aktif anlatan konumunda olduğu için iş yükü arttı (f=1), iletişim kurma konusunda iş yüküm arttı (f=1), iş yükümde herhangi bir değişiklik olmadı (f=1).

Elde edilen bu bilgilere göre sosyal bilgiler öğretmenleri iş yükünün azalmasıyla ilgili 17 görüş bildirmişlerdir. İş yükünün artmasıyla ilgili 11 görüş tespit edilmiş ayrıca 1 görüş ise herhangi bir değişikliğin olmadığı ile ilgilidir.

Tablo 4.13. *Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin İş Yükünü Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

Görüşler	Öğretmenler	f
Evden çalışma iş yükümüzü azalttı.	1,7,11,12,15	5
Ulaşım maliyetleri azaldı.	1,14	2
Zaman tasarrufu sağladığı için iş yükümüzü azalttı.	1,2,7,14	4
Yeni öğretim yöntemleri ve çeşitli materyal kullanımı iş yükümü arttırdı.	2,10,15	3
Yoğun teknoloji kullanımı yorucu oldu.	2	1
Alışık olmadığımız için iş yükü arttı.	2,5	2
Ev ortamından kaynaklı zorluklar yaşadım.	3,15	2
Sınav veya performans değerlendirme yapılmadığı için iş yüküm azaldı.	4,13	2
Sistemden kaynaklı sorunlar nedeniyle iş yüküm arttı.	6	1
Sürecin ilk başında çok fazla olan iş yükümüz sonrasında azaldı.	6,15	2
Nöbet görevinin olmaması iş yükümü azalttı.	7,8	2
Öğretmen sürekli aktif anlatan konumunda olduğu için iş yükü arttı.	8	1
İletişim kurma konusunda iş yüküm arttı.	8	1

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5'i "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, iş yükünüzü nasıl etkiledi?" sorusuna "Evden çalışma iş yükümüzü azalttı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: "Uzaktan eğitim evden çalışma imkânı sağlaması nedeniyle işlerimizi kolaylaştırmıştı. Okula gidip gelme zamanı kendimize kalıyordu. Yüz yüze olduğu gibi uzaktan eğitimde de derslere hazırlık yapıyordu. Yani sonuç olarak iş yükü biraz azalmıştı diyebiliriz."

Ö₇: "Evden çalışma imkânımızın olması, derslerin 30 dakika olması, öğle arası gibi bir ara verilmemesi iş yükümüzü azalttı, diyebilirim."

Ö₁₁: "İş yükümüz biraz azaldı diyebilirim. Evden ders anlatmak rahat fakat okulda olmak öğrenim açısından çok daha etkili."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 4'ü "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, iş yükünüzü nasıl etkiledi?" sorusuna "Zaman tasarrufu sağladığı için iş yükümüzü azalttı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: "Özellikle zaman tasarrufu, evden işini yapma, trafikten uzak olmak gibi daha çevresel avantajlar sayesinde iş yükümüz azaldı."

Ö₁₄: "Ulaşım, beslenme gibi konularda zaman tasarrufu sağlaması, trafikteki zaman kaybının olmaması gibi etkenler iş yükümüzü azalttı."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 3'ü "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, iş yükünüzü nasıl etkiledi?" sorusuna "Yeni öğretim yöntemleri ve çeşitli materyal kullanımı iş yükümü arttırdı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₅: "Sosyal bilgiler dersi içeriği açısından sınıf da uyguladığım metotların dışına çıkmak zorunda kalmak, alıştığımızın dışında yeni yöntemlerle ve materyallerle ders işlemenin yolunu bulmak yorucuydu. Aynı zaman da karşılaştığımız sorunlar bile her zamankinden farklıydı. Hem daha fazla teknoloji becerisi hem de alışılmışın dışında düşünme ve anlatım tekniği gereken bir süreçti. Sınıf ortamına göre zaman ve öğretim tekniği açısından çok sınırlı bir süreçle baş etmek gerekti."

Ö₁₀: "Yüz yüze eğitimden farklı olarak daha değişik öğretim yöntemleri bulmak ve interaktif materyal kullanmak iş yükümü arttırdı."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, iş yükünüzü nasıl etkiledi?" sorusuna "Alışılmışın dışında bir süreç olması iş yükümüzü arttırdı." cevabını vermiş, diğer 2 öğretmen ise "Ev ortamından kaynaklı zorluklar yaşadım." diye görüş belirtmiştir. Bunlarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö5: *"Hiç beklemediğimiz, alışık olmadığımız bir süreç yaşamak ayrıca pandeminin getirdiği psikolojik zorluklar iş yükümü arttırdı. Kendimi çok yoğun ve yorgun hissetmişim."*

Ö3: *"Uzaktan eğitimin ev (konut) ortamında ve mevcut aile üyelerinin de bir arada olmasına bağlı eğitim ile ilgili değil ama bütünsel süreç olarak ek zorluklar taşıdığı fikrindeyim."*

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, iş yükünüzü nasıl etkiledi?" sorusuna "Sınav veya performans değerlendirme yapılmadığı için iş yüküm azaldı." cevabını vermiş, başka 2 öğretmen ise "Sürecin ilk başında çok fazla olan iş yükümüz sonrasında azaldı." diye görüş belirtmiştir. Bunlarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö4: *"İş yükünün fazla olduğunu düşünmüyorum. Gerek sınav gerekse performans değerlendirmelerinde çok yorulmadık açıkçası."*

Ö6: *"İş yükü ilk başlarda çok ağırdı Eba sistemine girmeyen öğrencileri velileri tek tek arayarak diyalog kurmak ders başlama saatlerinde öğrencilerin katılımı sağlamak zor oldu. Fakat sistem oturunca gerçek anlamda iş yükü hafifledi."*

Araştırmaya katılan 1 öğretmen "Yoğun teknoloji kullanımı yorucu oldu", yine 1 öğretmen "Sistemden kaynaklı sorunlar nedeniyle iş yüküm arttı." ve son olarak bir öğretmen de "İletişim kurma konusunda iş yüküm arttı" demiştir.

4.2.1.8. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerle İletişimi Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

"Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim öğrencilerinizle iletişimi nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız." sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Tüm öğrencilerle iletişim kuramadık (f=6), göz teması kuramadık, şakalaşamadık, gidip yanına oturamadık bu nedenle iletişim azaldı (f=7), sevgi saygı azaldı (f=3), teknolojiyle daha fazla ilişkili olan öğrencilerle iletişimim arttı (f=4), kamera açmayan öğrencileri sesinden tanımaya çalışmak zordu (f=2), dikkati dağılan öğrenciyi tekrar motive etmek zorlaştı (f=2), sokağa çıkma yasak olduğu için uzaktan derslerin yapılması iletişimi arttırdı

(f=1), iletişim aynen devam etti (f=1), öğretmenlerin sürekli aranılması nedeniyle iletişim sınırı kalktı (f=2), jest ve mimiklerin tam olarak algılanamaması (f=1).

Tablo 4.14. *Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimin Öğrencilerle İletişimi Nasıl Etkilediği ile İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

Görüşler	Öğretmenler	f
Tüm öğrencilerle iletişim kuramadık.	1,9,11,12,14,15	6
Göz teması kuramadık. Şakalaşamadık, gidip yanına oturamadık bu nedenle iletişim azaldı.	2,4,5,8,10,11,14	7
Sevgi saygı azaldı.	2,4,15	3
Teknolojiyle daha fazla ilişkili olan öğrencilerle iletişimim arttı.	2,7,11,15	4
Kamera açmayan öğrencileri sesinden tanımaya çalışmak zordu.	2,13	2
Dikkati dağılan öğrenciyi tekrar motive etmek zorlaştı.	2,5	2
Sokağa çıkma yasak olduğu için uzaktan derslerin yapılması iletişimi arttırdı.	3	1
İletişim aynen devam etti.	6	1
Öğretmenlerin sürekli aranılması nedeniyle iletişim sınırı kalktı.	7,15	2
Jest ve mimiklerin tam olarak algılanamaması.	8	1

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 7'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi?" sorusuna "Göz teması kuramadık. Şakalaşamadık, gidip yanına oturamadık bu nedenle iletişim azaldı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: "Öğrenci-öğretmen arasında sınıf yönetimde ve okul kültüründe iletişim becerisini ve sınıf disiplinini arttıran en önemli unsur göz teması kurmaktır. Gülümsemek, şakalaşmak ya da bir öğrencinin yanına gidip oturmak fiziksel olarak da yakınlık kurabilmektir. Ancak uzaktan eğitimde bunları yapmak mümkün olmadı bu durum büyük bir dezavantaj yaşattı. Aradaki sevgi ile gelişen denetim bağı zayıflattı. Dikkati dağılan bir öğrenciyi derse katmak çok güçleşti. Öğrenci ile sınıf ortamında sağladığım kişisel iletişim ekran karşısında yetersiz kaldı."

Ö₄: "Derlere program dâhilinde devam edilse de karşılıklı göz teması kuramamak gibi nedenlerle iletişim konusunda yetersiz kaldığımızı, duygusal bağ yeterince kurulamadığını söyleyebilirim."

Ö₈: "Uzaktan eğitimde sınıf havası oluşturuldu, sohbet de edildi. Fakat yüz yüze eğitimin yerini tutmadı. Birbirimizi uzaktan tanımakla değerlendirdik."

Ö₁₀: "Sınıf ortamında yüz yüze kurduğumuz iletişim gibi bir iletişimi asla kuramadık."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 6'sı "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi?" sorusuna "Tüm öğrencilerle iletişim kuramadık." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: "*Derse katılan öğrencilerle tek tek iletişim kurmaya çalıştım. Hatta sınıf listesini elime alarak herkesin ismini tek tek okudum ve konuşmaya çalıştım. Ancak derse katılımın tam olmaması nedeniyle tüm öğrencilerle iletişim kuramadım.*"

Ö₉: "*İletişim yüz yüze daha iyi kurulur. Uzaktan eğitimde tüm öğrencilerimle iletişim kuramadım.*"

Ö₁₁: "*Bazı öğrenciler aktif olduğu için iletişim kurabildim ancak pasif çekişen öğrenciler iyice kaybolup gittiler.*"

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 4'ü "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi?" sorusuna "Teknolojiyle daha fazla ilişkili olan öğrencilerle iletişimim arttı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: "*...Ancak sınıf ortamında ön plana çıkamayan, çekişen öğrencilerin uzaktan eğitimde daha aktif olmaya çalıştığı kabuklarından sıyrılıp kendilerini daha rahat hissederek derse katıldığı durumlarla da karşılaştım.*"

Ö₇: "*Bazı öğrenciler var ki sınıf ortamında hiç kendini gösteremeyip ancak uzaktan eğitime geçince oldukça aktif hale gelen; bazı öğrenciler var ki sınıf ortamında yarış hissiyatından aktif olup uzaktan eğitimde kaybolup giden.*"

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 3'ü "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi?" sorusuna "Sevgi saygı azaldı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₅: "*Yüz yüze olamamaktan kaynaklı yakınlık bağları kurulamadı. Bu da sevgi saygı gibi çok önemli değerlerin azalmasına neden oldu.*"

Ö₄: "*Sınıf ortamında olmadığımız için duygusal bağ kuramadık. Sevgi saygı maalesef azaldı.*"

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi?" sorusuna "Kamera açmayan öğrencileri sesinden tanımaya çalışmak zordu." cevabını verirken başka 2 öğretmen ise

“Dikkati dağılan öğrenciyi tekrar motive etmek zorlaştı.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: “Özellikle ilk kez girdiğim sınıf gruplarında kamerası olmayan ya da açmak istemeyen öğrencileri sadece sesinden tanımaya çalışmak zaman aldı.”

Ö₅: “İletişim kısmında bazı sorunlar yaşadık çünkü öğrencilerin dikkati dağıldığında ya da yapılan herhangi bir hatada aniden müdahale edemiyoruz.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2’si “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim, öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi?” sorusuna “Öğretmenlerin sürekli aranılması nedeniyle iletişim sınırı kalktı.” cevabını verirken başka bir öğretmen “Sokağa çıkma yasak olduğu için uzaktan derslerin yapılması iletişimi arttırdı.” cevabını vermiştir. Ayrıca bir öğretmen “Jest ve mimiklerin tam olarak algılanamaması” başka bir öğretmen ise “İletişim aynen devam etti” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₇: “En büyük sorun öğretmen telefon numaralarının tüm veli ve öğrencilerin eline geçmesi nedeniyle zaman sınırı olmaksızın aranmalar ve mesaj atmalar iletişim sınırının olmadığını gösteriyor maalesef.”

Ö₈: “...ekran karşısında jest ve mimiklerin tam olarak anlaşılabilmesi iletişimi olumsuz yönde etkileyen başka bir faktördür.”

Ö₃: “Öğrencilerin yasaklar nedeniyle görüşemedikleri bir ortamda uzaktan da olsa görüşmeleri iletişimi arttırdı.”

4.2.1.9. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlarla İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Alt yapıdan kaynaklı sorunlar (f=10), derslere katılımın az olması (f=5), internet veya bağlantı sorunları (f=7), ev ortamından kaynaklı sorunlar (f=5), araç-gereç eksikliği (f=3), iletişim sorunları (f=4), devam takibin yapılamaması (f=2), ölçme değerlendirme yapılamaması (f=2), öğrencilerin ekran açmaması (f=2), ekran eğitiminin azalması (f=2).

Tablo 4.15. *Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

Görüşler	Öğretmenler	f
Alt yapıdan kaynaklı sorunlar	1,2,3,5,7,8,9,11,13,14	10
Derslere katılımın az olması	2,4,6,10,12	5
İnternet veya bağlantı sorunları	3,4,7,8,11,13,15	7
Ev ortamından kaynaklı sorunlar	2,5,7,8,9	5
Araç-gereç eksikliği	6,10,12	3
İletişim sorunları	2,4,7,8	4
Devam takibin yapılamaması	3,14	2
Ölçme değerlendirme yapılamaması	8,15	2
Öğrencilerin ekran açmaması	2,13	2
Akran eğitimin azalması	5,6	2

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 10'u "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız." sorusuna "Alt yapıdan kaynaklı sorunlar." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁: "Uzaktan eğitimin başlangıcında Eba sistemiyle ilgili sorunlar yaşadık. Yetersiz alt yapı ve sürece hazırlıksız yakalanmamız bazı sıkıntılara sebep oldu."

Ö₂: "Öğrenciler ve alt yapı sorunlarıyla çok sık karşılaştık diyebilirim. Aynı anda tüm Türkiye'nin canlı derse katılması sistemin yavaşlamasına bazen de tamamen gitmesine neden oldu."

Ö₄: "Özellikle dezavantajlı bölgelerde belirgin olarak görülen alt yapı eksikliği ilk başlarda çok büyük sorun teşkil etti."

Ö₇: "Açıkça söylemek gerekirse bu sürece hem bakanlığımız hem de bizler yeteri kadar hazır değildik. Ülkemizin internet alt yapısındaki yetersizlikler bakanlık alt yapısı yani Eba sistemiyle ilgili eksiklikler, öğrencilerimizin evlerinde bulunan imkânsızlıklar sürecin ilk başlarında herkesi çok zorladı."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5'i "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız." sorusuna "Derslere katılımın az olması" cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₆: “Her ne sebeple olursa olsun derslere katılımın az olması bana göre en büyük sorun. Uzaktan eğitim önümüzdeki yıllarda tekrar gündeme gelirse öncelikle katılım konusuyla ilgili önlem alınmalı.”

Ö₁₀: “Sınıf ortamındaki gibi bir katılım olmadığı için istenilen verim alınamamıştır. Birçok arkadaşım uzaktan eğitim döneminde sınıf mevcudun yarısına belki biraz daha fazlasına ders anlatmak zorunda kalmıştır.”

Ö₁₂: “Dersle katılım oranın çok düşük olması bir kez bile sınıf mevcudunun tamamıyla ders işleyememek bu dönemde karşılaştığım sorunlar biriydi.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 7’si “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “İnternet ve bağlantı sorunları” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: “... bir başka sorun ise ders başlamadan veya ders esnasında internetin gitmesiyle öğrencilerin dersten mahrum kalmalarıdır.”

Ö₁₁: “Bence internet ve bağlantı sorunları bu dönemde yaşanan en büyük olumsuzluk olarak karşımıza çıktı. Ders başladığında aktif olan öğrenciler ders esnasında birden kaybolup sonra tekrar geri dönüyorlardı. Sorduğumuz zaman da “internet gitti” cevabını veriyorlardı.”

Ö₁₃: “Öğrencilerimizin belki gerçekten sorunuydu belki bahanesiydi, bilmiyorum ama internet ve bağlantıyla ilgili sürekli sorunlar yaşadım.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5’i “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “Ev ortamından kaynaklı sorunlar” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: “Ev ortamı hiçbir zaman sınıfın yerini tutmuyor. Ders esnasında bir veli araya giriyor başka bir veli öğrencilere yönelttiğim soruya cevap veriyor, ayrıca sürekli olarak onlar tarafından izleniyor olduğumu düşünmek, en büyük sorunlarımdan biriydi.”

Ö₅: “Veliler ev ortamının sınıfa dönüştüğünü hiçbir zaman kavrayamadılar. Öğrencinin dikkati sürekli dağıldı. Bazı evlerde oda yetersizliği nedeniyle ev halkının tamamıyla ders yapmak zorunda kaldık.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 3’ü “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “Araç-gereç eksikliği” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₆: “Ülkemiz şartlarında her evde tablet, telefon, bilgisayar gibi araçlar bulunmayabiliyor. Sadece velilerinin telefonlarıyla derse girmeye çalışan öğrencilerim vardı. Bazı evlerde ise birden fazla öğrencinin aynı anda canlı derse girmek zorunda olması sorunlara neden oldu.”

Ö₁₂: “Teknolojik araç-gereçlerin çok pahalı olması ailelerin bunları edinmemesi ve bu sebeplerle öğrencilerin zor durumda kalması sorun teşkil etti.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 4’ü “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “iletişim sorunları” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₈: “Sanal ortamda iletişim kurmak gerçekten çok zor. Öğrencilerin çoğu ekran açmak istemiyor, ekran açanlarda konuşmaktan çekiniyor, velileri arıyoruz ulaşamıyoruz, tüm bunlar uzaktan eğitimin büyük sorunları arasında yer alıyor, bence.”

Ö₇: “Bu süreçte gerek öğrencilerimle gerekse velilerimle iletişim kurmakta zorlandım. Birçok öğrencimle hiç konuşmadan görüşmeden birçok ders işledim.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2’si “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “Devam takibin yapılamaması”, bir başka 2 öğretmen “Ölçme değerlendirme yapılamaması” cevabını vermiştir. Ayrıca 2 öğretmen “Öğrencilerin ekran açmaması” ve son olarak da 2 öğretmen “Akran eğitimin azalması” cevaplarını vermişlerdir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₁₄: “Bu dönemde devam takibin yapılmaması öğrencilerde rehavete neden oldu. Nasıl olsa sınıfta kalmayacağım düşüncesi öğrencilerin derse katılımını azalttı. Bizler her ne kadar devam etmeleri konusunda uyarılarda bulunsak da işin resmiyetinin olmaması süreci olumsuz etkiledi.”

Ö₁₅: “Sağlıklı bir ölçme değerlendirme yapılamaması da sürecin aksayan yanlarından birisiydi.”

Ö₁₃: “Öğrencilerin ısrarla ekran açmaması, belki de ev ortamının müsait olmaması nedeniyle velilerin böyle istemeleri, öğrencilerin ders esnasında ne yaptığı ile ilgili şüpheye kapılmamıza neden oldu.”

Ö₅: “Pandemiyle birlikte yasakların başlaması, öğrencilerin biraya gelemeyişi çok önemsedığımız akran eğitimi konusunda eksikliğe sebebiyet verdi.”

4.2.1.10. Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunların Çözümü İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

“Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Mevcut alt yapı iyileştirilmeli (f=6), internet veya bağlantı sorunları çözülmeli(f=5), devam takip yapılmalı (f=4), öğretmenlere teknoloji kullanımı ile ilgili eğitim verilmeli (f=4), öğrencilere tablet dağıtılmalı (f=3), okullarda uzaktan eğitim merkezleri kurulmalı (f=3), aileler bilinçlendirilmeli (f=2), etkin bir ölçme değerlendirme yapılmalı (f=2), öğrencilere psikolojik destek sağlanmalı (f=2), ailelere maddi yardım yapılmalı (f=1).

Tablo 4.16. *Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunların Çözümü İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

Görüşler	Öğretmenler	f
Mevcut alt yapı iyileştirilmeli	1,3,5,9,11,12	6
İnternet veya bağlantı sorunları çözülmeli	2,4,6,8,10	5
Devam takip yapılmalı	1,7,14,15	4
Öğretmenlere teknoloji kullanımı ile ilgili eğitim verilmeli	3,4,13,14	4
Öğrencilere tablet dağıtılmalı	6,10,12	3
Okullarda uzaktan eğitim merkezleri kurulmalı	2,4,7	3
Aileler bilinçlendirilmeli	9,11	2
Etkin bir ölçme değerlendirme yapılmalı	8,15	2
Öğrencilere psikolojik destek sağlanmalı	2,13	2
Ailelere maddi yardım yapılmalı	7	1

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 6’sı “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “Mevcut alt yapı iyileştirilmeli.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: “Öncelikle alt yapı sorunları düzeltilmeli...”

Ö₁: “Eba sistemi sürecin ilk başladığı dönemlere göre iyileştirildi. Ancak herkesin aynı anda giriş yapacağı şekilde düzenlenmeli. Ders içerikleri güncellenmeli, sitenin aksayan yanları tespit edilip düzeltilmeli.”

Ö₉: “Bakanlığımız FATİH projesine benzer bir projeye tüm alt yapı eksikliklerini girebilir. Sadece eğitime ayrılacak bir genel ağ sistemiyle sorunlar çözülebilir.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 5’i “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “İnternet veya bağlantı sorunları çözülmeli.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₂: “İnternet sorunu belki de sadece bu dönemin değil ülkemizde her zaman sıkıntı olan bir durum, son teknoloji bağlantıyla bunlar giderilebilir.”

Ö₄: “Bağlantı sorunlarını en aza indirebilmek için milli eğitim bakanlığı kendi ağ entegrasyonunu kurmalı, bizler sadece bunu kapalı devre kullanmalıyız.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 4’ü “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “Devam takip yapılmalı.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₇: “Bir daha böyle bir süreç yaşamayalım ancak yaşamak zorunda kalırsak öncelikle derse devam konusunda önlem alınmalı, yüz yüze eğitimde olduğu gibi her ders yoklama yapılmalıdır.”

Ö₁₄: “Derslere katılım çok düşük olduğu için öncelikle bu sorun çözülmelidir. Resmi olarak devamsızlık girişleri e-okul sistemine işlenmeli ve derslere katılmayan öğrencilerin bilgileri aileleri ile paylaşılmalıdır.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 4’ü “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna “Öğretmenlere teknoloji kullanımı ile ilgili eğitim verilmeli.” cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₃: “Yüz yüze eğitimde teknolojiyi derslerinde öğretmenler fazla zorlanmadan sürece uyum sağladılar. Yaşı ilerlemiş ve teknoloji kullanmamakta direnen meslektaşlarımız sürekli bilenlerden yardım alarak canlı dersleri yaptılar. Bunun düzeltilmesi için bu konuda eğitim verilmelidir.”

Ö₁₃: “Normal zamanlarda dahi akıllı tahtayı kullanmayan özellikle EBA sistemine hiç giriş yapmayan meslektaşlarım var. Bunların eksikliğini giderilmesi için teknoloji eğitimleri düzenlenmeli.”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 3'ü "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız." sorusuna "Öğrencilere tablet dağıtılmalı" cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₆: "Devletimiz sürecin iyileştirilmesi için şartlar elverdiği ölçüde tablet dağıtımını gerçekleştirdi ancak bu yeterli olmadı. Okullara dar gelirli ailelere dağıtılmak üzere tablet gönderilse ve bu tabletler sadece uzaktan eğitimde kullanılsa daha iyi olur diye düşünüyorum."

Ö₁₀: "Söyleyeceklerim biraz ütöpik olabilir ama devletimiz özellikle dar gelirli dezavantajlı öğrencilere tablet veya bilgisayar dağıtarak her öğrencinin derse katılımını sağlayabilir."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 3'ü "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız." sorusuna "Okullarda uzaktan eğitim merkezleri kurulmalı." cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₄: "Evinde canlı derslere girecek yeterli donanım olmayan öğrenciler için okullarda veya öğrencilere en yakın yerlerde uzaktan eğitim merkezleri kurulmalıdır."

Ö₇: "Her okulda bilgisayar laboratuvarlarında uzaktan eğitim merkezi kurulabilir. Böylece imkân olmayan öğrenciler eğitimlerine devam edebilir."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir? Açıklayınız." sorusuna "Aileler bilinçlendirilmeli" cevabını vermiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₉: "Aileler şimdiden uzaktan eğitim konusunda bilinçlendirilmeli, canlı ders sırasında evdeki ortamın sınıfa dönüştüğünü anlayabilmeli."

Ö₁₁: "Canlı dersler esnasında ve sonrasında ailelerle ilgili yaşadığımız sıkıntıların giderilmesi için aileler uzaktan eğitim konusunda bilinçlendirilmelidir. Öğrencilere teknolojik imkân sunulmazsa bu sürecin yürüyemeyeceğini yüz yüze eğitimde okul konusunda ne kadar hassas davranıyorlarsa uzaktan eğitim konusunda da aynı hassasiyeti göstermeleri gerektiği onlara anlatılmalıdır."

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 2'si "Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümüyle ilgili önerileriniz nelerdir?"

Açıklayınız.” sorusuna “Etkin bir ölçme değerlendirme yapılmalı” cevabını verirken, 2 öğretmen “Öğrencilere psikolojik destek sağlanmalı” cevabını vermiştir. Bir öğretmen ise “Ailelere maddi yardım yapılmalı” demiştir. Bu cevaplarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir:

Ö₈: “Ölçme değerlendirme yapılmayan bir eğitim sistemi düşünülemez. Öğrencilerimizin kazanımları edinme konusunda nerede olduklarını görmek istiyoruz. Gelecekte uzaktan eğitim yapılacaksa mutlaka etkin bir ölçme değerlendirme ile yapılmalı, yoksa öğrencilerin durumları ile ilgili bilgi sahibi olamıyoruz ayrıca öğrenciler dersleri önemsemiyor.”

Ö₁₃: “Bu süreçte yalnızlaşan içine kapanan öğrencilerim oldu. Bu öğrencilere elimden geldiğince destek olmaya çalıştım ancak gelecekte uzaktan eğitim yapılacaksa mutlaka uzman pedagoglar ve rehber öğretmenlerde sürecin içinde bulunmalı. Bu travmatik durumu hep birlikte öğrencilere destek olarak atlatmalıyız.”

Ö₇: “Gerçekleşmesi zor bir öneri ama öğrencisi olan velilere uzaktan eğitim için gerekli araç gereçleri satın almaları için maddi yardım yapılabilir.”

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlara ve tartışmalara yer verilmiş, ayrıca gelecekte uygulanması muhtemel uzaktan eğitim faaliyetleri ile ilgili uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç

2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminden başlayarak 2021-2022 eğitim-öğretim yılı güz dönemine kadar yaklaşık bir buçuk yıl etkili olan pandemi sebebiyle derslerinde uzaktan eğitimi deneyimleyen sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürecin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerinin ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları nicel ve nitel değerlendirmelerle ortaya konulmuştur.

Bu araştırmanın verileri Antalya iline bağlı 5 merkez ilçede, resmi ve özel okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilmiştir. Nicel verilerin çalışma grubu toplam 211 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 15'i ile nitel verilerin elde edildiği çalışma grubu oluşturulmuştur.

Araştırmanın nicel verileri “Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” ile elde edilmiştir. Nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Nicel araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda görüşme formu oluşturulmuştur.

Araştırmanın nicel analiz kısmında öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı boyutlarda ve ölçeğin tamamında kadın öğretmenlerin ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum kadın öğretmenlerin daha olumlu görüşe sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği boyutlarda ve ölçeğin tamamında bekârların ortalamasının evlilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum bekârların daha olumlu görüşe sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği boyutta resmi okuldaki öğretmenlerin ortalamasının özel okuldakilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum resmi okuldaki öğretmenlerin daha olumlu görüşe sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının yaşlarına göre anlamlı bir

şekilde farklılaştığı 46 ve üstü olan öğretmenlerin ortalamasının diğerlerinden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin algılarının hizmet süresi ve haftalık ders verme süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Araştırmanın nitel bulgular kısmında; pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin ön plana çıkan görüşleri şunlardır:

Eğitim temasında; eğitimin devam etmesi en büyük avantaj olarak görülmüş, sağlık temasında en büyük avantaj; kalabalıktan uzak durulması, sosyal hayat ve iletişim temasında; teknolojiyi iyi kullanan ama sınıf ortamında fazla iletişim kuramayan öğrencilerle iletişimin artması ve son olarak ekonomi temasında, ulaşım giderlerinin azalması en önemli avantaj olarak görülmüştür.

Uzaktan eğitimin dezavantajları konusunda ise öğretmenlerimiz şu görüşleri ön plana çıkarmışlardır:

Eğitim temasında; öğrenci-öğretmen arasında derslerde iletişim eksikliği, sağlık temasında; ekran karşısında durmaktan ya da oturmaktan kaynaklı sağlık sorunları, sosyal hayat ve iletişim temasında; akran eğitiminin ve sosyalleşmenin azalması ve son olarak teknik sorunlar temasında internet ve bağlantı sorunları, en önemli dezavantajlar olarak görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenler, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sosyal bilgiler dersinin niteliği konusunda; uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanımının en üst seviyeye çıktığını, internet tabanlı öğrenimle desteklenen bir ders haline geldiğini dolayısıyla kalitenin arttığını belirtmişlerdir. Bu da bize gösteriyor ki zorunlu durumlar olmadıkça derslerde teknoloji kullanımı asgari düzeyde gerçekleşmektedir. Bu konu eğitimcilerin üzerinde durması gereken önemli bir detaydır.

Uzaktan eğitimin öğretmenlerin motivasyonuna etkisi incelendiğinde ulaşılan sonuç; 25 görüş olumsuz, 4 görüş olumlu şeklindedir. Olumsuz görüşler arasında en çok tekrar eden görüş ise; “Öğrencilerin isteksiz olması ve derse katılımın az olması motivasyonumuzu düşürdü.” görüşüdür. Derslere katılımı arttırmadan uzaktan eğitimde başarı beklemek yersiz olacaktır. Bu konu uygulayıcılar açısından en büyük sorunların başında gelmektedir.

Pandemi döneminde öğrencilerin motivasyonu konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde ulaşılan sonuç, öğrencilerin olumsuz etkilendikleri yönündedir. Bu konudaki soruya öğretmenler; 29 olumsuz, 7 olumlu görüş belirtmişlerdir. Olumsuz görüşler arasında en çok tekrar edilen “Bağlantı sorunları ve teknolojik sorunlar”

görüştür. Burada bağlantı sorunlarının yanında öğrencilerin canlı derslere bağlanacak araç-gereçlerinin olmaması bize göre daha önemlidir. Öğrenciler öncelikle uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli donanıma sahip olmalı sonrasında teknik aksaklıklar halledilmelidir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin bu dönemde kazanımları edinmeleri ile ilgili 20 olumsuz, 9 olumlu görüş belirtilmişlerdir. Olumlu görüşlerden “Sürekli katılım sağlayanlarda olumlu etkisi oldu” görüşü ön plana çıkarken, olumsuz görüşlerde “Derse katılmayanlarda olumsuz etkisi oldu” görüşü ön plana çıkmıştır. Her iki görüş de incelendiğinde uzaktan eğitimde kazanım elde etmenin en temel yolunun derslere katılmak olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenleri büyük oranda iş yüklerinin azaldığı yönünde görüş belirtmişler ve evden ders yapabilmeyenin birçok kolaylığı beraberinde getirdiğini ifade etmişlerdir.

Uzaktan eğitim döneminde iletişim konusunda sosyal bilgiler öğretmenleri “Göz teması kuramadık. Şakalaşamadık, gidip yanına oturamadık bu nedenle iletişim azaldı” görüşünü ön plana çıkarmışlardır. Bu konu uzaktan eğitimde iletişimle ilgili en belirgin sorundur. Bizim bu konuda dikkatimizi çeken başka bir görüş ise yüz yüze eğitimde fazla iletişim kurulamayan ancak teknolojiye olan ilgisi nedeniyle uzaktan eğitim döneminde daha çok iletişim kurulan öğrencilerin varlığıdır. İnternet dünyasında kendine sanal arkadaşlar edinen, oyun bağımlılığı yüksek, teknolojiye aşırı ilgisi olan öğrencilerin canlı ders uygulamalarında kendini daha rahat hissettiği kendi dünyasından, kendi ilgilerinden bir şeyler bulduğu sonucu çıkarılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim döneminde en çok karşılaştıkları sorun alt yapı sorunları, uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin öneri olarak sundukları görüş ise mevcut alt yapının iyileştirilmesidir. Bu iyileştirme süreç içerisinde bir miktar gerçekleştirilse de henüz yeterli seviyeye ulaşamamıştır.

5.2. Tartışma

Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada elde edilen veriler mevcut araştırmalarla büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitimin avantajlarını şu şekilde sıralamışlardır: Eğitimin devam etmesi, zamandan ve mekândan bağımsız olması,

görsel ve işitsel materyal kullanımının artması ve sağlıklı bir ortamda yapılması. Benzer bulgulara Gökalp (2021)'in çalışmasında da rastlamak mümkündür. Söz konusu çalışmada öğretmenler; eğitime devam edebilme, hastalıktan korunma, dikkat dağıtıcı sınıf unsurlarından uzak olma ve hızlı bir şekilde bilgi akışı sağlayabilme gibi durumlardan dolayı süreci olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Yine benzer şekilde Akgül (2021) araştırmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin, zamana ve mekâna bağlı kalmadan sağlıklı bir ortamda derslerini işleyebilmelerini en büyük avantaj olarak belirtmiştir. Özdoğan ve Berkant (2020), çalışmalarında uzaktan eğitiminin güçlü yönleri olarak; eğitim ihtiyacının karşılanması, salgın sürecinde hastalıktan korunmayı sağlaması ve sanal eğitim ortamının öğrenme kolaylığı sağlaması gibi sonuçlara ulaşmışlardır.

Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin dezavantajları konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekilde sıralanmıştır: Öğrenci-öğretmen arasındaki iletişimsizlik, derslere yetersiz katılım, internet ve bağlantı sorunları ve akran eğitiminin azalması. Bu sonuçlara benzer şekilde Aksu (2021) araştırmasında öğretmenlerin bu süreçte sıklıkla bağlantı sorunları yaşadıklarını, öğrencilerle etkileşimin azaldığını, akran eğitiminin zayıfladığını belirtmiştir. Çelik vd. (2021), sürecin dezavantajlarını; yeterli iletişim ve etkileşimin sağlanmaması, sosyalleşmenin kısıtlanması, yaparak-yaşayarak öğrenmenin kısıtlanması, dönüt almada zorluk yaşanması, sınıf yönetiminin sağlanamaması sonucu gürültü problemi yaşanması, ölçme ve değerlendirmenin yetersiz kalması olarak belirtmiştir. Benzer şekilde Özdoğan ve Berkant (2020), etkileşim yetersizliği, sosyalleşme eksikliği ölçme ve değerlendirme eksikliği ve sürece hazırlıksız olma gibi konuları sürecin olumsuzlukları olarak değerlendirmişlerdir.

Elde edilen verilere göre bu süreçte sosyal bilgiler dersinin niteliği konusunda ön plana çıkan görüş derslerde teknoloji kullanımının en üst seviyeye çıkması ve internet tabanlı öğrenmelerin artmasıdır. Aksu (2021) araştırmasında sürecin olumlu yönlerinden bahsederken; bu süreçte daha fazla materyal ve kaynağa hızlı ulaşma imkânı ve bilişim teknolojileri alanında bilgi ve tecrübe artışına neden olarak web 2.0 araçlarının etkili kullanılması sonuçlarına ulaşmıştır. Kuşkonmaz (2011) araştırmasında, mobil öğrenme teknolojilerinin zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırdığı için uzaktan eğitim açısından avantaj sağlayacağını belirtmiştir.

Araştırmada elde edilen bir başka veriye göre pandemi dönemindeki uzaktan eğitim öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu duruma sebep olan faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Derse katılımın düşük olması, bağlantı sorunları,

iletişim eksikliği, ev ortamından kaynaklı sorunlar, ölçme değerlendirme yapılamaması. Bu sonuçlara benzer olarak Gökalp (2021) araştırmasında öğrencilerin derse katılmadıklarını, iletişimin çok kısıtlı olduğunu ve ölçme değerlendirme yapılamadığını ifade etmiştir. Akgül (2021) ise öğrencilerin motivasyonunun düşük olduğunu, öğrencilerin derslere karşı ilgisiz olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin kazanımları edinmeleri konusunda elde edilen verilere göre derse katılım konusunda titiz davranan öğrencilerin kazanımları edindiği katılım sağlamayanların kazanımları edinme konusunda zorluk yaşadığı öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Katılımın az olması uzaktan derslerin verimli geçmesine engel olmaktadır. Bu durumu destekler nitelikte olan Kızıltaş ve Çetinkaya'nın (2021) araştırmasında öğretmenler, öğrenci açısından en çok yaşanan sorunun yetersiz katılım olduğunu belirtmişlerdir. Yine Başaran ve arkadaşlarının (2020) COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitimin etkililiği üzerine yaptıkları çalışmada, düzenli katılımın yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleri bu dönemde iş yüklerinin azaldığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Evden ders işleyebilmenin, zamandan tasarruf sağlamanın, ulaşım maliyetlerinin azalmasının, ölçme değerlendirme ve nöbet görevlerinin olmamasının kendilerine avantaj sağladığını ifade etmişlerdir. Gökalp (2021) araştırmasında uzaktan eğitimin evden ders yapılmasının, ulaşım yönünden sıkıntı olmamasının, zaman ve para yönünden ekonomik oluşunun eğitimin bu şekilde sürdürülebilir oluşunun olumlu olarak değerlendirebileceğini ifade etmiştir. Aksu (2021) ise nöbet görevinin uzaktan eğitimde olmamasının öğretmenleri odaklanma konusunda motive ettiğini dile getirmiş ve bu durumu olumlu olarak değerlendirmiştir. Bir başka çalışmada ise uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme yapılmasının öğretmenler açısından güçlük oluşturacağı bulgusuna ulaşılmıştır (Baran ve Sadık, 2021).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre uzaktan eğitim döneminde öğrencilerle iletişim büyük ölçüde azalmıştır. Benzer şekilde Gökalp (2021), Aksu (2021) ve Akgül (2021) araştırmalarında iletişim eksikliği, göz teması kuramamak, iletişim kopukluğu gibi ifadeleri dile getirmişlerdir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerimizin yaşadıkları en büyük sorun alt yapı eksiklikleri olmuş ve uzaktan eğitim için öncelikle sundukları öneri alt yapı sorunlarının giderilmesi olmuştur. Literatürde en çok rastlanan sorun ve öneride bu şekildedir.

Sonuç olarak pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada elde edilen veriler şu şekilde özetlenebilir:

Bu sürecin olumlu yönleri; zor koşullar altında bile eğitimin devam etmesi, zamandan ve mekândan bağımsız olma, sağlıklı bir ortamda kalabalıktan uzak ders işleyebilme imkânı, derslerde teknoloji kullanımının artması, ulaşım maliyetlerinin ortadan kalkması ve zaman tasarrufu sağlaması olarak ifade edilebilir.

Olumsuz yönleri ise öğrenci-öğretmen iletişiminin azalması, akran eğitiminin olmaması, sosyalleşmenin azalmasına bağlı olarak yalnızlaşma, alt yapı eksikliklerine bağlı olarak katılımın az olması, kazanımları edinme konusunda yaşanan zorluklar ve öğrencilerde artan ekran bağımlılığı şeklinde ifade edilebilir.

5.3. Öneriler

- Araştırmada uzaktan eğitimin olumsuz yönleri ile ilgili en dikkat çeken ifade alt yapı problemleri olmuştur. Bu durumun çözümü için öncelikle Türkiye'nin internet alt yapısı iyileştirilmeli, dezavantajlı bölgelerde bulunan öğrencilere canlı derslere ve EBA sistemine girebilmeleri için asgari şartlar sağlanmalı,
- Teknolojik araç-gereçlerin temini noktasında ailelere maddi destek sağlanmalı,
- Öğretmenlere teknoloji kullanımı ile ilgili hizmetiçi eğitim verilmeli,
- Derse katılımı arttırmak için tedbir alınmalı gerekirse yüz yüze eğitimde olduğu gibi devam zorunluluğu getirilmeli,
- Ölçme değerlendirme çalışmaları yüz yüze eğitimde yapıldığı şekliyle yapılmalı,
- Okulda, mahallede ve kırsal kesimler için köylerde EBA destek merkezleri kurulmalı,
- EBA da yer alan içerikler güncellenmeli ve zenginleştirilmeli,
- Ailelere uzaktan eğitim konusunda bilgilendirme yapılmalı ve ailelerin farkındalıkları arttırılmalı,
- Öğrencilerin psikolojik yardıma ihtiyaç duyabilecekleri göz önünde bulundurularak rehber öğretmenler ve uzman pedagoglar sürece dâhil edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ablak, S., Ergün, A. ve Yeşiltaş, Z. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beşerî coğrafya dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 6(1), 48-62.
- Açıkgöz, K. (2000). *Etkili öğrenme ve öğretme*. Biliş Yayıncılık.
- Ağır, F. (2007). *Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumlarının Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Akçay, C. (2006). *Türk eğitim sistemi*. Anı Yayıncılık.
- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi Konya ili örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 1-14.
- Akgül, G. (2021). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğrenci Velilerinin Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi.
- Akın, M. (2007). Bilgisayar ve internet teknolojilerinden yararlanmanın uygulama alan bilgisi oluşturma yönünde etkisi (Erzincan Eğitim Fakültesi Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 49-70
- Akoğlu, G. ve Karaaslan, B. T. (2020). COVID-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Aksu, M. (2021). *Pandemi Dönemi Çevrimiçi Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmenlerin Memnuniyet Düzeyleri (İstanbul İli Bağcılar İlçesi Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Akyüz, Y. (2020). *Türk Eğitim Tarihi*. Pegem Akademi, 33.Baskı.
- Alakoç, Z. (2001). Genel olarak uzaktan öğretim ve konuya öğretim üyelerinin bakış açıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 403-413.
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D. ve Kapıdere, M. (2011). E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. *XI. Akademik Bilişim Kongresi*.

- Anadolu Ajansı. (2020). Milli Eğitim Bakanı Selçuk: Uzaktan eğitime 31 Mayıs'a kadar devam edilecek. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-selcuk-uzaktanegitime31-mayisa-kadar-devam-edilecek/1822357> adresinden 18.02.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Arslan, L. (2021). *Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime, Teknolojilerine ve Yöntemlerine İlişkin Görüşleri: Denizli İli Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Arslan, M. M. ve Eraslan, L. (2003). Yeni eğitim paradigması ve Türk eğitim sisteminde dönüşüm gerekliliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 160.
- Ayas, A. (2013). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem Akademi, 1. Baskı.
- Balaman, F. ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona virüs (covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 52-84. Doi: 10.15869/itobiad.769798.
- Balci, Y. ve Çetin, G. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri Ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 40-58.
- Baran, A. ve Sadık, O. (2021). Sınıf öğretmenlerinin acil uzaktan eğitim sürecindeki hazırbulunuşlukları ve görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 1-33. Doi: 10.14520/adyusbd.862639
- Barr, R., Barth, J. L. ve Shermis, S. S. (2013). *Sosyal bilgilerin dogasi. [The nature of the Social Studies]*. (Çev. C. Dönmez). Pegem Akademi.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5 (2) , 368-397.
- Bayrak, M., Aydemir, M. ve Karaman, S. (2017). Uzaktan eğitim öğrencilerinin öğrenme stilleri ve doyum düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46(1), 231-263.
- Binbaşoğlu, C. (1995). *Okullarda öğretim sorunları*. Eğit-Der Yayınları.
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G. ve Paskevicius, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 Pandemic:

Navigating in a time of uncertainty and crisis. Asian Journal of Distance Education, 15(1), 1-126.

Bozkurt, S. (2017). *Uzaktan Eğitim Yayıncılığında Sinematografik Tasarımın Önemi ve Etkileri Bülent Ecevit Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi.

Creswell, J. W. (2019). *Karma yöntem araştırmalarına giriş (M. Sözbilir, Trans.;)*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2. Baskı). USA: SAGE Publications.

Çalıklan, Ö. (2019). *2017-2018 Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Gerçekleştirilme Düzeyinin Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi.

Çelik, Y., Kandemir, M.A. ve Kurt, K. (2021). COVID-19 Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri, *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi TÜBAD, 6 (1), 2021, (88-103)*

Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2), 741-758.*

Çoban, S. (2013). Uzaktan ve Teknoloji Destekli Eğitimin Gelişim, *Türkiye’de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı*, İstanbul, s.16.

Daşcıoğlu, K. ve Şimşek, S. (2014). *Sosyal Bilgiler Eğitiminin Müfredatı*. S. İnan, (Editör). Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş Kavramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler İçinde. (23-35). Anı Yayıncılık.

Demir, T. (2021). *Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğretmenleri ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Demirtaş, H. (1999). Orta öğretim kurumlarında sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi. *Öğretmen Dünyası, (238).*

Doghonadze, N., Aliyev, A., Halawachy, H., Knodel, L. ve Adedoyin, AS (2020). COVID19- Öğretmenlerin görüşü karşısında toplam uzaktan eğitime hazır olma derecesi.

Karadeniz Bölgesinde Eğitim Dergisi, 5(2), 2-41.

<https://doi.org/10.31578/jebis.v5i2.197>

Doğanay, A. (2005). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem Akademi Yayınları.

Dönmez, C. (2003). *Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler*. C. Şahin, (Edt). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler İçinde. (31-41). Gündüz Eğitim ve Yay.

Engle, S. H. ve Ochoa, A. (1988). Education for democratic citizenship: Decision making in the social studies. *Teachers College Press, Teachers College, Columbia University*.

Erazo, E. ve Derlin, R. L. (1995). Distance Learning and Libraries in the Cyberspace Age. *1995 Conference of the Council for Higher Education Computing Services (CHECS) 'de sunulan bildiri, Roswell, New Mexico. Özet* (<https://eric.ed.gov/?id=ED398917>)

Erden, M. ve Y. Akman. (1998). *Eğitim Psikolojisi "Gelişim-Öğrenme-Öğretme"*. Arkadaş Yayınları.

Erden, M. (2011) *Eğitim bilimlerine giriş*. Arkadaş Yayınları.

Eren, E. (2020). Yeni tip Koronavirüs' ün Türk eğitim politikaları uygulamalarına etkisi: Millî Eğitim Bakanlığının ve Yükseköğretim Kurulunun yeni düzenlemeleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 153-162.

Eroğlu, E. (2020). Covid-19'un ekonomik etkisinin ve pandemiyle mücadele sürecinde alınan ekonomik tedbirlerin değerlendirilmesi. *International Journal of Public Finance*, 5(2), 211-236.

Ertuğ, C. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.

Erturgut, R. (2008). İnternet temelli uzaktan eğitimin örgütsel, sosyal, pedagojik ve teknolojik bileşenleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(2).

Fidalgo, P., Thormann, J., Kulyk, O. ve Lencastre, J.A. (2020). Students' perceptions on distance education: A multinational study. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. Doi:10.1186/s41239-020-00194-2.

- Fidan, M. (2020). Covid-19 belirsizliğinde eğitim: İlkokulda zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24-43.
- Gökalp, S. (2021). *Pandemi Döneminde İlköğretim Kademesindeki çevrimiçi Eğitim Sürecinin Öğretmen, Öğrenci ve Ebeveynler Tarafından Değerlendirilmesi-Elazığ Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi.
- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dumlupınar Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12
- Güler, H. (2018). *2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Taslağı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Burdur İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Güllülü, U., Sevtap, Ü. ve Bilgili, B. (2010). Kendini gösterim ve kişilerarası etkileşimin gösterişçi tüketim üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 105-139.
- Gültekin, M. (Ed.) (2005). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hızal, A. (1983). *Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, Ankara.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. ve Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*.
<https://er.educause.edu/articles/2020/3/thedifference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>.
- Horzum, M. (2003). *Öğretim Elemanlarının İnternet Destekli Eğitime Yönelik Düşünceleri (Sakarya üniversitesi örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- İnan, S. (2014). *Sosyal bilgiler eğitimi: Nedir, ne zaman ve neden?*. S. İnan, (Editör). Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş Kavramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler İçinde. (1-21). Anı Yayıncılık.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi Yayınları. Geliştirilmiş 4. Baskı.

- Jones, C. I. (1996). Human Capital, Ideas and Economic Growth, VLII Villa Mondragone International Economie Seminar in Rome on June 25-27. (1-28)
- Jordan, B. (1998). *Educationdebate in Turkey and Germany*. Hacettepe Taş Yayınları
- Kaptan, S. (1993). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikler*. Tekışık Web Ofset.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni Tip Koronavirüs Pandemisi Döneminde Üniversitelerde Uzaktan Eğitim: Lisans Öğrencileri Kapsamında Bir Değerlendirme Çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10 (2), 181-192. Doi: 10.2399/yod.20.730688.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi Yayınları.
- Kıncal. Y.R. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Covid-19 Özel Sayısı 2*, 283-289. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/725274>
- Kızıлтаş, Y. ve Çetinkaya Özdemir, E. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1896- 1914. Doi: 10.17755/esosder.873276
- Kocayığit, A. ve Uşun, S. (2020). Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları (Burdur ili örneği). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 285-299.
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araşt . *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 262-288 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad/issue/55116/745914>
- Kuşkonmaz, H. (2011). *İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Mobil Öğrenmeye Yönelik Algı Düzeylerinin Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi.
- McIntyre, P. D., Gregersen, T. ve Mercer, S. (2020). Language teachers' coping strategies during the Covid-19 conversion to online teaching: *Correlations with stress, wellbeing and negative emotions*. *System*, 94, 1-12. Doi: 10.1016/j.system.2020.102352
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021). <http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-yuz-yuze-egitim-surecini-degerlendirdi/haber/22927/tr>

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara, Devlet Kitapları Basım Evi.
- Moore, M. G. ve Thompson, M. M. (1990). The Effects of Distance Learning: A Summary of Literature. *Research Monograph Number 2*.
- Muirhead, W. D. (2000). Online education in schools. *International Journal of Educational Management, 14(7)*, 315-324.
- NCSS (National Council For The Social Studies). (1993). *The Social Studies Professional*. 28 Washington DC.
- Olca, A. (2011). Turizm eğitiminde web tabanlı öğretimin öğrenci başarısına etkisi (Gaziantep Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu örneği) / In tourism education web-based teaching influence students? success (Gaziantep University Vocational School of Tourism and Hotel Management case).
- Özdemir, S. ve Yalın, H. İ. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve öğretme*. Pegem A Yayıncılık.
- Özdoğan, A.Ç. ve Berkant, H.G. (2020). COVID-19 Pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi, *Millî Eğitim Dergisi*, (Özel Sayı: 1), (13-43)
- Özmen, H. ve Ekiz, D. (Ed.). (2014). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem Akademi.
- Öztürk. (2006). *Sosyal Bilgiler Eğitimi*. (H. Akengin, B. Ata, Z. N. Bayzal, H. İ. Demircioğlu, A. Doğanay, M. Gültekin, . . . C. Öztürk). Pegem Akademi.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi*. C. Öztürk (Editör). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları İçinde. (1-40). Pegem Akademi.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme öğretme süreci*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Safran, M. (1993). *Tarih öğretiminin eğitsel amaçları*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Safran, M. (Ed.) (2014). *Sosyal bilgiler öğretimi* (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Sarı, E. ve Sarı, B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: Covid-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3 (2), 49-63.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijls/issue/56102/742188>

- Sarıtaş, E. ve Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Journal of Internet Applications and Management*, 11(1), 5-22.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara Spot Matbaası.
- Söğüt, A. (2020). Covid-19 Pandemisi sonrası normalleşme sürecinin sürdürülebilirliğe etkisi. *Mühendislik ve Mimarlık Bilimlerinde Güncel Araştırmalar Dergisi*, 2020, (55- 67)
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. MEB Basımevi.
- Sönmez, V. (Ed). (2000). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri. G. Can, E. Sözer, & Ş. Yaşar, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 15-39). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Şimşek, N. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde CBS. Temelli Uygulama ve Etkinliklerinin Öğrenci Başarısı ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Şişman, M. (2006). Eğitimde demokrasi ve sosyal adalet: Türkiye eğitim sisteminin değişmeyen miti. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı, 4-5 Kasım, Ankara. Eğitim Bir-Sen Yayınları, 291-305
- Tay, B. (2005). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 209-225.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020a). Covid-19 Bilgilendirme Platformu, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66493/p.html> 23.02.2022 tarihinde görüntülenmiştir.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020b). Covid-19 Bilgilendirme Platformu, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66393/covid-19-salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html>
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020c). <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>
- TDK Türkçe Sözlüğü. <https://Sozluk.Gov.Tr/>, 14.02.2022 tarihinde alıntılanmıştır.
- Tekindal, S. (2003). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Ölçme ve Değerlendirme. C. Öztürk (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Akademi Yay.

- Ulu-Kalin, Ö. ve Baydar, A. (2020). The Effect of Critical Thinking Skills and Emotional Intelligence on the Epistemological Beliefs of Students in a Child Development Program. *International Online Journal of Education and Teaching*, 7(4), 1428-1437.
- Uluğ, F. ve Kaya, Z. (1997). *Uzaktan eğitim yaklaşımıyla ilköğretim*. Uzaktan Eğitim Vakfı.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim* (1.baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351.
- Valentine, D. (2002). Distance learning: Promises, problems, and possibilities. *Online journal of distance learning administration*, 5(3), 1-11.
- Yadigar, G. (2010). *Uzaktan Eğitim Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi (G.Ü. Bilişim Sistemleri Uzaktan Eğitim Tezsiz Yüksek Lisans Programı Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Yamamoto, G.T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yang, Y. ve Cornelius, L. F. (2004). Students' perceptions towards the quality of online education: A Qualitative Approach. *Association For Educational Communications and Technology*, Washington, DC.
- Yener, Ş. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri: Muş il Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi.
- YÖK. (2020). Basın açıklaması.
<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1.aspx> 23.02.2022 tarihinde görüntülenmiştir.

EKLER

EK 1: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği

ÖLÇEK FORMU

Bu ölçek formu Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA ve Yüksek Lisans Öğrencisi Suat MERİÇ tarafından yürütülmekte olan “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitim Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma*” başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ediyoruz.

Suat MERİÇ
Akdeniz Üni. Sos. Bil. Öğr. Y. L. Öğrencisi

1- Lütfen size uygun cevabı işaretleyiniz.

KİŞİSEL BİLGİLER						
1	Cinsiyetiniz	Erkek ( )	Kadın ( )			
2	Yaşınız	18-24 ( )	25-31 ( )	32-38 ( )	39-45 ( )	46 ve Üstü ( )
3	Medeni Durumunuz	Evli ( )	Bekar ( )			
3	Öğrenim Durumunuz	Lise ( )	Yüksekokul ( )	Fakülte ( )	Yük. Lisans ( )	Doktora ( )
4	Hizmet Süreniz	1-3 ( )	3-6 ( )	7-10 ( )	10-15 ( )	15 ve Üstü ( )
5	Okul Türü	Resmi ( )	Özel ( )			
6	Uzaktan Eğitimde Haftada Ders Verme Süreniz	1-10 ( )	11-20 ( )	21-30 ( )		

“Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği”	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
	Uzaktan Eğitim derslerine hazırlanmam zaman alıyor.				
İnternet alt yapısı eksikliğinden dolayı online eğitime bağlanmada sıkıntı yaşıyorum.					
Bilgisayar üzerinden gerçekleştirilen sınavların sonuçlarına hızlı erişim öğrenciyi motive ediyor.					
Uzaktan eğitim dersleri zaman kullanımını ekonomikleştiriyor.					
Uzaktan eğitimin esnek oluşu dersi planlamamda kolaylaştırıcı rol üstleniyor.					
Uzaktan eğitim platformu üzerinden açtığım tartışmalara öğrenci katılımı orgun öğretime göre daha fazladır.					
Uzaktan eğitimin öğrencilere kendi öğrenme hızlarında çalışabilme imkânı sağladığını düşünüyorum.					
TV’den işlenen derslerin olması gerekenden hızlı ilerlediğini düşünüyorum.					

EK 1: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği (Devamı)

"Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği"	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
Uzaktan Eğitim derslerinde öğrencilerin dikkatini toplamakta zorlanıyorum.					
Uzaktan Eğitim derslerinde öğrencilerle daha aktif iletişim kuruyorum.					
Uzaktan Eğitim derslerinde öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmasını sağlıyorum.					
Uzaktan Eğitim ders sürelerini öğrencilerimin ihtiyaçlarına göre planlıyorum.					
Uzaktan eğitim dersim için materyal bulmakta zorlanıyorum.					
Uzaktan eğitim derslerinde örgün eğitimdeki gibi beceriler kazandırabiliyorum.					
Görsel, işitsel öğrenmeyi teknoloji yoluyla daha rahat sağlıyorum.					
Öğrencinin eğitim ortamının kontrolünü sağlamakta zorlanıyorum.					
Öğretim sırasında farklı öğretim strateji ve yöntemlerini rahatlıkla kullanabiliyorum.					
Ders anlatım hızımı öğrencilere göre ayarlayabiliyorum.					
Değerlendirme etkinliklerinde farklı soru tiplerini (çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru yanlış, açık uçlu vb.) kullanabiliyorum.					
Farklı öğrenme stillerine göre içeriklere kolayca ulaşabiliyorum /üretebiliyorum.					
Sayısal derslerin (Matematik, Geometri vb.) öğretimi daha zor oluyor.					
Konuyu anlayabilmeleri için yeterince örnek sunabiliyorum.					
Uzaktan Eğitim derslerinde mimik ve beden dilini yeterince kullanamadığımı düşünüyorum.					
TV'den işlenen dersler öğrencinin dikkatini toplayamıyor.					
TV'den işlenen derslerinin sürelerinin kısa olduğunu düşünüyorum.					
TV'den işlenen derslerin görselleri yeterince ilgi çekicidir.					
TV'de işlenen derslerin kazanımı tam olarak yansıtmadığını düşünüyorum.					
TV'de işlenen derslerde öğretmenlerin konuşma hızı öğrenci seviyesine uygundur.					
Uzaktan Eğitim derslerimi heyecanla bekliyorum.					
Uzaktan Eğitim dersleri okuldaki derslerden daha eğlenceli geçiyor.					
Müfredatı bireyselleştirmek orgun eğitime göre daha kolay gerçekleştiriliyor.					
TV'den işlenen dersler ilgi çekici bir şekilde işleniyor.					
TV'den işlenen dersler ile ödevleri eşleştirmenin öğrenciler için zor olduğunu düşünüyorum.					
Ödev takibini web 2.0 (teknolojik araçlarla) araçları ile rahatça yapabiliyorum.					
Öğrencilerime bireysel yapabilecekleri ödevler veriyorum.					
Sınıftaki öğrencilere başarı düzeylerine / seviyelerine göre farklı ödevler veriyorum.					
TV'den işlenen derslerde verilen ödevlerin kontrolü olmadığı için öğrencinin istekli olmadığını düşünüyorum.					

EK 2: Görüşme Formu

Değerli meslektaşım,

Bu görüşme formu Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA ve Yüksek Lisans Öğrencisi Suat MERİÇ tarafından yürütülmekte olan “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitim Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans çalışması için veri elde etmek amacıyla oluşturulmuştur. Sizlerden edinilecek bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Suat MERİÇ
Yüksek Lisans Öğrencisi

Sosyal bilgiler dersinde;

1. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar nelerdir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
2. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin sağladığı dezavantajlar nelerdir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
3. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim işlediğiniz dersin niteliğini nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
4. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim derslere yönelik motivasyonunuzu nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
5. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim öğrencilerinizin derslere yönelik motivasyonunu nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
6. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim öğrencilerinizin kazanımları edinmesini nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
7. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim iş yükünüzü nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
8. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim öğrencilerinizle iletişiminizi nasıl etkiledi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
9. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.
10. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimde karşılaştığınız sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?

EK 3: Ölçek Kullanım İzni

Ölçek Kullanım İzin Yazışmaları

adresine sahip kullanıcı 22 Eyl 2021 Çar, 12:53 tarihinde şunu

yazdı:

Merhaba hocam,

Ben Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisiyim.

Adım Suat Meriç, aynı zamanda Antalya il milli eğitim müdürlüğü ölçme değerlendirme merkezinde görev yapmaktayım.Yüksek lisans tez çalışmamda, 2020 yılında geliştirmiş olduğunuz "Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeğini" kullanmak için izninizi talep ediyorum.

Çalışmama yapacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ediyorum.

Baris Dogrukok

, 28 Eyl 2021 Sal, 12:01 tarihinde şunu yazdı:

Ölçeği kullanmanıza ben ve arkadaşlarım izin veriyoruz.

EK 4: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.10.2021-204990

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 21.10.2021
TOPLANTI SAYISI : 13
KARAR SAYISI : 343

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**'nın danışmanlığını, **Suat MERİÇ**'in araştırmacılığını üstlendiği, "*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitim Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma*" konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçөгüne ilişkin sorumluluğun başvurucuya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel MEHTER AYKIN

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK
(katılmadı)

Üye
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT
(katılmadı)

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ

EK 5: Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.11.2021-224856

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-36380087-302.08.01-224856
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı/Suat MERİÇ

22.11.2021

DAĞITIM YERLERİNE

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA danışmanlığındaki 20205409005 numaralı öğrencisi Suat MERİÇ' in "**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitim Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma**" isimli tez çalışması kapsamında Antalya ili Kepez, Konyaaltı, Aksu, Döşemealtı ve Muratpaşa ilçelerine bağlı resmi ve özel ortaokullarda görev yapan öğretmenlere uygulayabilme isteğinin uygun görüldüğüne ilişkin Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Müdür Yardımcısı

Dağıtım:
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Başkanlığına
Sayın Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

EK 6: Milli Eğitim Olur Yazısı

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98057890-20-36848024
Konu : Anket Uygulaması
(Suat MERİÇ)

12.11.2021

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

İlgi: 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Suat MERİÇ'in "**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitim Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma**" başlıklı araştırmasını, İlimiz Kepez, Konyaaltı, Aksu, Muratpaşa ve Döşemealtı İlçeleri Resmî ve Özel Ortaokullarda uygulama isteği ile ilgili 04/11/2021 tarih ve 212245 sayılı yazısı Müdürlüğümüz ARGE Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş olup;

Adı geçen ilgi Genelge kapsamında 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde olmak üzere, İlimiz Kepez, Konyaaltı, Aksu, Muratpaşa ve Döşemealtı İlçeleri Resmî ve Özel Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine yönelik araştırmasını, Okul Müdürlüğünün sorumluluğunda Eğitim Öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 25/08/2020 tarih ve 24911 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
12.11.2021

Hüseyin ER

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 1(Bir) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

21.06.2022

Suat MERİÇ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Suat MERİÇ
Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Selçuk Üniversitesi / Eğitim F. / Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller : Orta seviye İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : Journal of Innovative Research in Social Studies Dergisi,
Ortaokul öğrencilerinin Pandemi dönemine yönelik zihin haritalarının değerlendirilmesi. 2021
2021 yılı, cilt4, sayı 2, s.83-101

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar :
2002-2005, MEB Aydın, Söke, Çavdar Ferit Çavuş İlköğretim Okulu Sosyal Bilg. Öğretmeni
2005-2008, MEB, Bitlis, Adilcevaz Cumhuriyet Y.I.B.O Sosyal Bilgiler Öğretmeni
2008-2009, MEB, Bitlis, Adilcevaz Cumhuriyet Y.I.B.O Müdür Yardımcısı
2009-2010, MEB, Aksaray, Sultanhanı Yunus Emre Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni
2010-2012, MEB, Aksaray, Sultanhanı Ortaokulu Müdür Yardımcısı
2012-2013, MEB, Antalya, Serik, Yukarı Kocayatak P.İ.O. Sosyal Bilgiler Öğretmeni
2013-2017, MEB, Antalya, Muratpaşa Yenigöl Ortaokulu Müdür Yardımcısı
2017-2018, MEB, Antalya, Hamidiye İmam-Hatip Ortaokulu Kurucu Müdür
2018-2020, MEB, Antalya Konyaaltı İmam-Hatip Ortaokulu Müdür
2020-Günümüz MEB, Antalya Ölçme Değerlendirme Merkezi Öğretmen

İletişim

E-Posta Adresi:

Tarih : 08 /06/ 2022

İNTİHAL RAPORU

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN PANDEMİ DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ORJİNALLİK RAPORU

% 16	% 8	% 1	% 12
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 4
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	Submitted to Fırat Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 2
4	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	% 2
5	Submitted to Dumlupınar University Öğrenci Ödevi	% 1
6	Submitted to Akdeniz University Öğrenci Ödevi	% 1
7	alo191.saglik.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
8	openaccess.ogu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1